

Riksdagens protokoll

1977/78:154

26 maj 1978

Debatter m. m.

Fredagen den 26 maj

Energiforskning, m. m. (forts.).....	3
Lån till experimentbyggande m. m.....	27
Energisparplan för befintlig bebyggelse, m. m.	33
Svar på interpellationer:	
1977/78:164 av Rune Ångström (fp) om Umeåfilialen för arbets- medicinska avdelningen vid arbetarskyddsstyrelsen	92
1977/78:170 av Jan Bergqvist (s) om åtgärder mot rasdiskrimi- nering	94
1977/78:172 av Sune Johansson (s) om ytterligare medel till förbättring av arbetsmiljön vid industriella beredskapsarbeten	99

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 26 maj

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:67 om anslag till statens vattenfallsverk, m. m. och om kraftstationer m. m.....	3
1977/78:68 om energiforskning m. m.	3
1977/78:69 om anslag till Sveriges geologiska undersökning, om anslag för prospektering i Arjeplog och om lån för forsknings- verksamhet i Ranstad	3
1977/78:70 om vissa naturgasfrågor och om stöd till prospektering efter olja och naturgas.....	3

Civilutskottets betänkande

1977/78:30 om lån till experimentbyggande m. m.....	27
---	----

Fredagen den
26 maj 1978

Fredagen den 26 maj

Kl. 09.00

*Energiforskning,
m. m.*

§ 1 Justerades protokollen för den 18 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motion

1977/78:1985 till näringsutskottet

§ 3 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1977/78:37

Kulturutskottets betänkande 1977/78:27

§ 4 Energiforskning, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkanden 1977/78:67–70.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 69 behandlas bl. a. propositionen 1977/78:101 om anslag till prospektering i Arjeplog. Det är utskottets betänkande på den punkten jag vill ge några synpunkter på.

Låt mig först uttrycka min tillfredsställelse över att det blev ett enigt utskott som står bakom betänkandet på denna punkt, även om det från centerns sida innebär en kullerbytta. Nu är vi ju vana vid kullerbyttor från centerns sida när det gäller energipolitiken, så en mer eller mindre spelar inte så stor roll. Men med tanke på centerns tidigare så kategoriska uttalanden, att eftersom vi inte skall ha någon kärnkraft i det här landet behöver vi inte heller något uran – det har ju också avspeglats i propositionen i form av minskade anslag – så är omvändelsen i det här hänseendet något märklig, men det var kanske en omprövning under galgen. Någon större tilltro till centerns energipolitik inger det ju knappast.

För Västerbottens del betyder en fortsatt prospektering som kan leda till en framtida brytning oerhört mycket för sysselsättningen speciellt i Sorsele kommun.

I en kommun som drabbats så hårt av brist på arbetstillfällen och där det visat sig så svårt att få till stånd etableringar för att bryta det besvärliga läget, är varje arbetstillfälle av stor betydelse. I Sorsele är f. n. 249 personer arbetslösa, eller 8 %, och det finns praktiskt taget inte ett arbete att erbjuda. En gruvbrytning inom området Arjeplog-Arvidsjaur-Sorsele skulle få en positiv effekt för Sorseles del. Det är nödvändigt att prospekteringen fullföljs

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

utan ytterligare fördröjning och naturligtvis avser fullprospektering för en framtida gruvbrytning. Det har vi f. ö. krävt tidigare från vårt parti.

Enligt SGU:s beräkningar skulle för innevarande budgetår satsas ca 3 miljoner för detaljprospektering inom området. Skulle man följt propositionen hade det inneburit en halvering, alltså 1.5 miljon.

En gruvbrytning i den här regionen skulle få viktiga regional- och sysselsättningspolitiska effekter. Jag är glad över att de borgerliga ledamöterna i utskottet låtit förnuftet segra och går emot regeringens proposition, vilket jag f. ö. tycker de borde ha gjort också när det gäller Ranstad. Detta innebär att uranprospekteringen i Norrlands inland kan fortsätta. Min förhoppning är att regeringen snabbt tar upp aktuella tillståndsärenden till beslut.

I detta anförande instämde Arne Nygren (s) och Hagar Normark (s).

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 67 behandlas propositionen 1977/78:116, som upptar anslag för investeringar i Vattenfalls distributionsanläggningar. Bland de projekt för vilka medel beräknats finns uppförandet av en 800 000 volts ledning för 65 miljoner med sträckningen Forsmark–Odensala–Grantorp.

I motionen 1856 tar jag upp de olägenheter från naturskyddssynpunkt som en sådan sträckning skulle innebära. Ledningen planeras nämligen att dras så att dels Garnsviken – känd fågellokal med häckande havsörn – berörs, dels också Hjälstaviken, som är en sankmark av internationell betydelse och därför upptagen på listan för Convention on Wetland.

De konsekvenser av en kraftledning av denna dimension som man kan befara kan svårtligen överblickas, varken när det gäller människor eller när det gäller djur. En sådan kraftledning kommer t. ex. att ständigt alstra ett "självrum" på upp till 40 decibel, vilket med nödvändighet måste få följder för djurlivet. Ledningen kräver en uthuggning på ca 71 meter, motsvarande ungefär tre motorvägsbredder. Vid mycket höga spänningar ökar också tendenserna till coronabildningar, vilket medför speciella krav i form av kapsling av skarvar. Coroneffekterna blir mera besvärande i samband med förorenad luft, till vilken i detta sammanhang skall räknas även den saltbemängda luften i kusttrakterna. Också speciella isolatorer måste användas. Trots specialinsatser blir följden elektromagnetiska störningar, som bl. a. påverkar radio- och TV-mottagningen.

Det finns mycket få undersökningar gjorda på det här området, och vad den ena undersökningen påstår vederläggs av den andra. Man har exempelvis kunnat konstatera visst skördebortfall på en del håll i världen, medan man på andra håll inte kunnat märka någon skillnad i det avseendet. Någon undersökning har konstaterat att möss fick högre aktivitet när det gällde att springa, att de konsumerade mer mat och drack mer vatten och att kroppstemperaturen steg. I ett annat försök kunde man konstatera att råttor som var utsatta för höga spänningar visade en abnorm utveckling i

kromosombilden. Man har också konstaterat förändringar när det gäller förpuppningstider hos fjärilar.

I maj i år presenterades i Arbetskydd nr 5 en undersökning som gjorts av Vattenfall i samarbete med Karolinska sjukhuset och institutet för högsparningstorsforskning i Uppsala. Undersökningen har omfattat män som arbetat i de stora ställverken i minst fem år. De har jämförts med lågspänningselektriker som i andra avseenden hade liknande förhållanden. Forskningsrapporten kom till slutsatsen att man inte hade några belägg för att ställverksarbetare som arbetar i starka elektriska fält får några bestående skador av dessa. Men på två väsentliga frågor har inte forskarna fått några svar. Varför får ställverksarbetarna dels färre barn, dels färre pojkar, jämfört med andra arbetare på Vattenfall? Varför har ställverksarbetarna längre reaktionstid, om de nyligen arbetat i elektriska fält? En annan påfrestning som bör uppmärksammas i det här sammanhanget är att det bokstavligen slår gnistor om arbetarna, när de står inne i elektriska fält och tar i ett jordat föremål, t. ex. ett verktyg.

Att märka är att denna undersökning gäller arbetare i system med 400 000 volt. Undersökningen säger ingenting om effekterna av de nya ledningar på 800 000 volt som planeras. Forskarna har vidare ingen förklaring till de redovisade skillnaderna. Man säger att det inte är säkerställt att de elektriska fälten är orsaken, men man kan inte heller bevisa motsatsen.

Den planerade ledningen Forsmark–Odensala–Grantorp berör som sagt områden, där alldeles speciella miljöhänsyn bör tas. Det är ett rimligt krav att Vattenfall, när man lägger fram förslag om en ledning av så väldiga dimensioner som det här är fråga om, på ett tidigt stadium också föreslår alternativa lösningar. Risken blir annars att vid remissbehandlingen planerna är så långt utarbetade och så mycket pengar investerade att det är närmast omöjligt av ekonomiska skäl att ändra förslagen.

Man bör också betänka de konsekvenser för den kommunala planeringen som projekt av denna storleksordning får. Här har man att göra med försörjningssystem av sådana dimensioner att de är svåra att överblicka och styra. Det minsta man kan begära är att alternativa planer presenteras på ett tidigt stadium.

Som svar på en fråga den 18 maj redovisade statsrådet Johansson att koncessionsansökan nu remissbehandlas i industriverket. Jag förutsätter då att såväl de redovisade undersökningsresultaten som synpunkterna i motionen beaktas.

Den mängd av motstridande uppgifter som redovisats i de nämnda undersökningarna visar vilken total osäkerhet som råder på området. Man vet mycket litet om vad som händer med djur och människor som exponeras för elektriska fält, alstrade av ledningar på upp till 800 000 volt. Det borde därför ankomma på statens vattenfallsverk att bevisa att dessa ledningar är ofarliga, innan man tar ställning till en sådan lednings sträckning över miljö känsliga eller bebodda områden.

Mot bakgrund av de redovisade förhållandena vill jag därför yrka bifall till motionen 1856.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte på något sätt försöka sammanfatta den mammutdebatt som har förts. Nära spöktimmen i går hörde jag ett inlägg av en centerpartist, där vederbörande försökte göra gällande att energipolitiken efter regeringsskiftet varit något av ett under av framsynthet. Jag måste nog som facit av den här debatten notera att det påståendet för de flesta människorna saknar varje spår av trovärdighet. Hade man, som socialdemokraterna föreslagit, följt 1975 års energipolitiska beslut, hade man vunnit åtskilliga miljarder. Man hade som Ingvar Carlsson sade i går fått mindre arbetslöshet, större arbetsglädje bland de anställda, tryggare energiförsörjning och bättre konkurrenskraft och kompetens inom de berörda företagen.

Jag skall här nöja mig med att helt kort beröra vad som sägs i näringsutskottets betänkande 68 om AB Atomenergi vid det sörmländska Studsvik i allmänhet och om forskningsreaktorn R 2:s roll och möjligheter i synnerhet. Bernt Ekinge har varit inne på ämnet, men jag vill framlägga några ytterligare synpunkter.

Jag kommer att rösta för reservationen 3 i vilken begärts att riksdagen godkänner riktlinjer för AB Atomenergi med bl. a. följande motivering: "Med hänsyn bl. a. till de stora resurser som satsas på energiforskningsprogrammet är det viktigt att forskningsverksamheten organiseras på ett sådant sätt att alla resurser – inte minst de personella – utnyttjas på bästa sätt. Atomenergi representerar en viktig del av svenskt kunnande inom kärnkraftsområdet. Utskottet anser i likhet med motionärerna att regeringen snarast bör lägga fram en genomarbetad plan för hur Atomenergi skall kunna utnyttjas inom energiforskningsprogrammet."

Jag vill också erinra om den motion som några av oss socialdemokrater har väckt och där vi skrivit om forskningsreaktorn R 2. Vi har då återopat vad den engagerade personalen med rätta har hävdat, nämligen att reaktorn har varit en förutsättning för den kompetens som byggts upp i Studsvik. Från bolagets utländska kunder har vitsordats att R 2 är den för bränslestudier f. n. lämpligaste och bäst utrustade reaktorn i världen.

Mot den bakgrunden har det förvånat många att industridepartementet och energiminister Olof Johansson betraktat driftanslaget till reaktorn enbart som en fråga som berör bolagets ekonomiska verksamhet och önskemålen att uppnå företagsekonomisk lönsamhet för denna. Denna njugga inställning och detta begränsade perspektiv har kommit fram vid flera tillfällen, senast i Olof Johanssons direktiv till Atomenergis styrelse i samband med utarbetandet av treårsplan och i den i dag behandlade propositionen 110 om energiforskning. Olof Johansson vill tydligen inte förutsättningslöst pröva frågan om reaktorns framtida användning utan tar nära nog i förväg för givet att vad som skall prövas är en avveckling av statsanslaget till R 2-reaktorn.

Särskilt på forskarsidan har man reagerat skarpt mot denna inställning och sett den som en nonchalant syn på teknisk utveckling och forskning. Sålunda har professor Karl-Erik Larsson skrivit följande: "Man kan ej rimligen anlägga företagsekonomiska synpunkter på driften av ett forskningsinstru-

ment. Här gäller det i stället intellektuella värden, vilka såvitt mig är bekant ingen försökt utvärdera i reda pengar. Ett avancerat tekniskt kulturland av Sveriges typ bör ha råd att hålla sig med minst en användbar forskningsreaktor."

I propositionen omtalas att "en eventuell avveckling" av statsanslaget till R 2-reaktorn skall behandlas i en departementspromemoria som kommer att bli föremål för sedvanlig remissbehandling. Vi motionärer har begärt att promemorian utarbetas förutsättningslöst i samråd mellan industri- och utbildningsdepartementen och att de berörda forsknings- och utbildningsenheterna får komma till tals.

Det är positivt att utskottet nu enhälligt säger:

"R 2-reaktorn har utgjort och utgör en värdefull forskningsresurs såväl för den industriella forskningen och utvecklingen som för den grundläggande forskningen och forskarutbildningen i Sverige. Utskottet förutsätter att utredningen om den fortsatta verksamheten vid R 2-reaktorn ingående och förutsättningslöst analyserar och belyser olika konsekvenser av alternativa handlingsvägar."

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan med anledning av vår motion – som jag hoppas energiministern uppfattar. Jag kommer i övrigt att rösta med de socialdemokratiska reservationerna på samtliga punkter.

I detta anförande instämde Bengt Gustavsson (s) och Ingrid Ludvigsson (s).

PÄR GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag instämmer däremot inte.

Olle Svensson klagade i sitt inlägg över att centerpartister skulle ha beskrivit regeringens energipolitik som ett under av framsynthet. Såvitt jag vet har ingen centerpartist begagnat det uttrycket i debatten – vi är alldeles för blygsamma för det.

Men om Olle Svensson syftade på mitt anförande i går kväll vill jag säga att jag där illustrerade att den socialdemokratiska argumentation som talar om handlingsförlamning, beslutsångest osv. på energipolitikens område faller samman fullständigt om man bekvämar sig till att se på alla de initiativ som regeringen tagit på energipolitikens område under 1977 och 1978. En del av de initiativen kommer vi att ta ställning till här i dag.

Olle Svensson säger att om man hade fullföljt 1975 års energibeslut till punkt och pricka så hade man sparat enorma belopp och haft en tryggare energiförsörjning. Det är alldeles självklart att om man inte anser att säkerhetsfrågorna är viktiga, om man tycker det är viktigare att få i gång kärnkraftverk så fort man hinner än att veta vad man skall göra av det högaktiva avfall som kärnkraftverken producerar, då kan man följa en sådan politik. Man skall inte heller överdriva när det gäller hur mycket pengar man skulle ha vunnit på det. Den elström som kärnkraftverken skulle producera, om vi nu hade tagit i drift Ringhals 3 och Forsmark 1, har vi f. n. inget behov

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

av. Vi skulle alltså få lov att stänga av andra kraftverk och låta andra investeringar stå outnyttjade.

Därmed faller också talet om en tryggare energiförsörjning. Vår energiförsörjning är inte hotad, trots att Ringhals 3 och Forsmark 1 står stilla. Det är ingen risk för att det inte skall komma fram någon elektrisk ström när vi vrider på strömbrytaren.

OLLE SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag nämnde aldrig Pär Granstedts namn. Jag talade om en spökröst i går natt. Jag märker nu att både talmannen och Pär Granstedt identifierar Pär Granstedt med denna spökröst. Jag vill därför bara säga att Pär Granstedts resonemang här har bemötts tidigare i debatten. Jag upprepar att vad han här sagt saknar varje spår av trovärdighet och inte kan vinna tilltro hos vare sig en majoritet inom kammaren eller en majoritet av folket utanför denna kammare.

PÄR GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vädjar inte till Olle Svensson om att han skall tro på mig. Däremot föreslår jag Olle Svensson att gå tillbaka till riksdagsprotokollen och titta på vilka initiativ som tagits av regeringen och förelagts denna kammare.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! På s. 8 och 9 i näringsutskottets betänkande 67 tas frågan om ett planerat kraftvärmeverk i Botkyrka kommun upp till behandling. Den anläggningen skall enligt ett villkorligt avtal uppföras och drivas av vattenfallsverket och Södertörns Fjärrvärmeaktiebolag, ett bolag som ägs gemensamt av Botkyrka och Huddinge kommuner.

Enligt avtal skall elproduktionen disponeras av vattenfallsverket och värmeproduktionen av kommunerna. Regeringen begär nu enligt sin proposition 125 bemyndigande att godkänna avtalet i vad det innebär ekonomiska förpliktelser för staten.

Så långt är allt gott och väl. Men förutom detta anför det ansvariga statsrådet att det är angeläget att anläggningar av det slag som det här är fråga om utförs så, att de också skall kunna eldas med fasta bränslen, dvs. ett ev. koleldat kraftvärmeverk. Statsrådet uttalar att det bl. a. av brist på utredning f. n. inte kan ställas särskilda krav på alternativa eldningsmöjligheter vid det aktuella kraftvärmeverket i Botkyrka. Statsrådet aviserade emellertid ett uppdrag till vattenfallsverket att närmare belysa förutsättningarna för att anläggningarna skall kunna utföras så att en framtida övergång till eldnning av fasta bränslen underlättas.

Detta har Anna Lisa Lewén-Eliasson och jag kritiserat i en motion. Vi menar att det sannerligen är en berättigad kritik som vi framför i detta avseende. Det sägs nämligen i vattenfallsverkets framställning att det inte bedöms vara genomförbart att ha ett koleldat kraftvärmeverk i Botkyrka, vare sig från miljö- eller transportsynpunkt eller av utrymmesskal. Utgångs-

punkten är bl. a. självfallet verkets lokalisering inom det tätbebyggda området. Det har naturligtvis varit ett tungt vägande skäl.

Huddinge och Botkyrka kommuner har godkänt detta avtal, men de har också haft anledning att föra en debatt just omkring de problem som statsrådet tar upp i sin proposition, av den enkla anledningen att centerpartister i fullmäktigeförsamlingarna har lagt fram förslag om att man skall skapa möjligheter för ett koleldat kraftvärmeverk i Botkyrka. Båda fullmäktigeförsamlingarna – i Huddinge och i Botkyrka – har bestämt tillbakavisat propäer om detta. Skulle den utredning som regeringen nu avser att låta utföra leda fram till krav på bolaget att uppföra anläggningen eller komplettera den, så att eldning med fasta bränslen möjliggörs, bör det enligt vår mening vara ett oavvisligt krav att tillkommande kostnader skall bäras av staten. Kommunerna har nämligen tidigare utgått från att ytterligare krav på deras medverkan inte kommer att resas och med den utgångspunkten godtagit avtalet.

Som vi ser det är det emellertid berättigat att kräva att staten skall stå för eventuella merkostnader, eftersom alla sådana helt och fullt förorsakas av åtgärder som initierats av endast den ena parten, i det här fallet av regeringen.

Herr talman! Jag skulle vara tacksam om några representanter för utskottet ville deklarera sin anslutning till bedömningen, att staten skall känna det ekonomiska ansvaret för eventuella merkostnader i detta speciella fall.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag har bara begärt ordet för en kort korrigerig.

I går gjorde ledamoten Rune Ångström ett påstående om mig. Jag saknade vid det tillfället replikrätt. Påståendet gick ut på att jag vid ett offentligt möte på ön Ven år 1976 skulle ha fyllt yttrandet att om vpk skulle vinna majoritet, skulle alla kärnkraftverk stängas dagen efter valdagen.

Jag vill bara till kammarrens protokoll deklarera att en sådan tanke helt strider mot vad jag tänker och tycker och att den är fullständigt befängd. Jag avvisar detta påstående, som har gjorts av ledamoten Rune Ångström tidigare, såsom helt felaktigt.

HUGO BENGTTSSON (s):

Herr talman! Endast några ord som svar på den fråga som Ivar Nordberg riktade till någon företrädare för utskottet.

Från utskottets sida förutsätter vi givetvis att ingångna avtal skall gälla och att de skall respekteras.

Om samhället efter den utredning som har aviserats kommer att framställa nya krav på kommunerna och de inblandade parterna i det här sammanhanget, menar jag att det bör vara samhällets skyldighet att bestrida de kostnader som i så fall kan uppstå.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Jag tillåter mig konstatera att en representant för den regeringsmajoritet som kommer att finnas efter ett eventuellt regeringsskifte efter nästa val har deklarerat som en klar ståndpunkt att det är självklart att staten skall stå för kostnader som den själv har försakat. Jag konstaterar dock samtidigt att det däremot inte finns någon representant för den nuvarande regeringen som är beredd att ge något besked – men, herr talman, därvid är vi ju rätt vana, så det är för mig ingen överraskning.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag vill påpeka för Ivar Nordberg att utskottet på s. 9 i betänkandet har deklarerat att man inte vill föregripa det framtida ställningstagandet till utredningens resultat genom att göra ett uttalande nu.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för Sten Svensson att den utredning som utskottet hänvisar till är en helt annan än den som statsrådet Johansson aviserar. Den utredning som statsrådet talar om skall nämligen utföras av vattenfallsverket för just denna speciella anläggning.

Överläggningen var härmed slutad.

Näringsutskottets betänkande nr 67

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 806 av Lars Werner m. fl. samt 3:o) motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Jörn Svensson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alf Lövenborg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 3 antar motionen nr 806 av Lars Werner m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 14
Nej - 5
Avstår - 283

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 806 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 13
Avstår - 3

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 254 av Oswald Söderqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 254 av Oswald Söderqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 12
Avstår - 2

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 796 av Tore Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 796 av Tore Claeson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 291
Nej – 12
Avstår – 2

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Carlsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Carlsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 134
Avstår – 14

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1857 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingvar Carlsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositioner.

nerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Tore Claeson begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 7 antar reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

*Energiforskning,
m. m.*

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 1857 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139
Nej - 12
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Carlsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 133
Avstår - 14

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Carlsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Carlsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 134
Avstår – 14

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 134
Avstår – 14

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1856 av Ylva Annerstedt, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 67 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 145
Avstår - 2

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande nr 68

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 2
Avstår - 13

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 287
Nej – 14
Avstår – 2

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 12
Avstår – 2

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 2
Avstår - 13

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 12
Avstår - 2

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lennart Pettersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Pettersson begärde röst-

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 136
Avstår - 12

Mom. 7-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 12
Avstår - 2

Mom. 11 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 11 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 12
Avstår – 2

Mom. 11 b

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 12 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 289
Nej – 2
Avstår – 13

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 283
Nej – 2
Avstår – 8

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Lennart Pettersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Jörn Svensson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 14 antar reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 145
Nej – 12
Avstår – 147

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Pettersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 134
Avstår – 14

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 12
Avstår – 1

Mom. 16 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 16 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 293
Nej – 2
Avstår – 8

Mom. 16 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 16 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 12
Avstår – 1

Mom. 16 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärte votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 16 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 12
Avstår – 1

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärte votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1812 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 12
Avstår - 1

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Mom. 18 och 19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lennart Pettersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Pettersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 134
Avstår - 13

Mom. 21

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 68 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1809 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 289
Nej – 2
Avstår – 10

Mom. 23 och 24

Kammaren biföll var utskottet i dessa moment hemställt.

Näringsutskottets betänkande nr 69

Mom. 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Alf Lövenborg under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 4 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av Alf Lövenborg under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 297
Nej – 2
Avstår – 1

Mom. 4 b

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) motionen nr 1860 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingvar Carlsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka

den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Jörn Svensson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

Den som vill att kammarken till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 5 anta reservationen av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1860 av Lars Werner m. fl.

*Energiforskning,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 12
Avstår - 143

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 69 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservationen av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Carlsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 134
Avstår - 13

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energiforskning,
m. m.*

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemstállan i betänkandet nr 69 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	300
Nej	–	2
Avstår	–	1

Näringsutskottets betänkande nr 70

Mom. 1

Utskottets hemstállan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemstállan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemstállan i betänkandet nr 70 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

- Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	155
Nej	–	145
Avstår	–	1

Mom. 3 och 4

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemstállt.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemstállan, dels reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen

vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammararen bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 70 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammararen bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 146
Avstår - 1

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammararen bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 70 mom. 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammararen bifallit motionen nr 477 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 287
Nej - 14
Avstår - 1

§ 5 Lån till experimentbyggande m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:30 med anledning av propositionen 1977/78:122 med förslag om anslag till lån till experimentbyggande m. m. jämte motion.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

I propositionen 1977/78:100 (bil. 16 s. 182) föreslog regeringen riksdagen att i avvaktan på särskild proposition i ämnet för Lån till experimentbyggande m. m. för budgetåret 1978/79 under fonden för låncundestöd beräkna ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Sedermora hade regeringen i propositionen 1977/78:122 föreslagit riksdagen att

1. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. fick meddelas intill ett belopp av 23 500 000 kr. under budgetåret 1978/79,
2. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om ändring av den under 1 upptagna ramen,
3. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81,
4. under fonden för låncunderstöd till Lån till experimentbyggande m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen 1977/78:122 väckta motionen 1977/78:1858 av Per Olof Håkansson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. med avslag på propositionen 1977/78:122, hemställan under 1, medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. fick meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
2. beträffande ändring av den under 1 upptagna ramen som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om fördelning på rammar,
3. under fonden för låncunderstöd till Lån till experimentbyggande m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1858, yrkandena 1 och 3, skulle
 - a. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. fick meddelas intill ett belopp av 23 500 000 kr. under budgetåret 1978/79,
 - b. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om ändring av den under a angivna ramen,
 - c. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81,
 - d. under fonden för låncunderstöd till Lån till experimentbyggande m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1858, yrkandet 2.

Följande två reservationer hade avgivits av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg, Birgitta Dahl och Magnus Persson (samtliga s):

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

1. beträffande ramar och anslag för lån till experimentbyggande m. m.,
vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till
motionen 1977/78:1858, yrkandena 1 och 3, skulle
 - a. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. fick meddelas
intill ett belopp av 20 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
 - b. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i
regeringsprotokollet besluta om ändring av den under a angivna ramen,
 - c. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt fick
meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren
1979/80 och 1980/81,
 - d. under fonden för låneunderstöd till Lån till experimentbyggande m. m.
för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.,

2. beträffande uttalande om fördelning av medel mellan lån för experi-
mentbyggande m. m. resp. för planering och uppföljning därav, vari reser-
vanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1858, yrkandet 2, som sin
mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag vill i inledningen till denna debatt om anslag till lån till
experimentbyggande m. m. försöka undanröja ett eventuellt missförstånd.
Det är inte så, att vi socialdemokrater är motståndare till eller ointresserade av
experimentbyggande. Skiljelinjen i denna fråga ligger definitivt inte där, utan
den framträder snarare när vi börjar diskutera former för hur detta
experimentbyggande skall gå till, hur det skall organiseras och hur det
ekonomiskt skall stödjas.

Det är utomordentligt svårt att med säkerhet ange hur stora rambeloppen
skall vara. I budgetpropositionen, bil. 16, anges under V:13 att behovet av
medel för lån till experimentbyggande bör bedömas i samband med det
treårsprogram som delegationen för energiforskning lagt fram. Föredra-
ganden tar därför upp ett preliminärt belopp på 20 milj. kr.

I propositionen 122 binder man ramen till 23,5 miljoner. Något underlag för
bedömningen presenterar man inte. Snarare skjuter man fram osäkerhets-
aspekten ytterligare genom att uttala att det kan bli aktuellt att justera
beslutsramarna även under löpande budgetår.

Beslutsunderlaget känner man tydligen inte heller tillfredsställelse med,
eftersom det också sägs att prövningsnämnden hos rådet nu har tillsatt tre
planeringsgrupper med uppgift att ta fram bättre underlag för bedömningen
av medelsbehovet.

Utskottet har vid sin beredning – har jag erfarit – försökt få grepp om både
underlaget och propositionen som sådan. Det har varit svårt, för det är flera
departement inblandade med olika på varandra följande regleringsbrev, olika
råd, nämnder och kommittéer.

Det är också alldeles givet att de energipropositioner, som vi just nu

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

behandlat, påverkar behandlingen av detta ärende.

Vi har i reservationen 2 försökt anvisa hur den del som nu är aktuell skall lösas. Men nog om det.

Vi socialdemokrater tycker att den preliminära bedömningen skall stå kvar i avvaktan på bättre utredning och bättre underlag – när det nu kan komma fram. I propositionen har man sagt att det skall komma under våren 1978.

Utskottsmajoritetens ställningstagande är märkligt, inte minst mot bakgrund av att majoriteten själv påpekar att verksamheten är ny och att initiativen också av andra skäl är svåra att överblicka.

Jag vill därför, herr talman, fråga utskottets företrädare varför man inte drar konsekvenserna av de kunskaper man har inhämtat och gör gemensam sak med socialdemokraterna. Eller är det kanske så att man inte vill låta riksdagen ha något inflytande över hur ramar och anslag skall justeras? Eller planerar man redan nu hur riksdagens beslut skall kringgå på ett sätt som i reservationen 2 belyses med en beskrivning av ett tidigare fall? Eller kanske det är så enkelt att man inte litar på prövningsnämnden och dess tre kommittéer. Det kommer kanske inget underlag fram under våren 1978.

Osäkerheten är stor. Den är så stor att majoriteten är beredd att ge regeringen ett bemyndigande, som givetvis kan innebära en sänkning hur långt som helst, men också en höjning med nästan 50 %.

Jag tycker, herr talman, att ett klarläggande och ett mera precist handlande på dessa punkter vore önskvärt.

Därför yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

KERSTIN ANDERSSON i Hjärtum (c):

Herr talman! Det är viktigt att man inte enbart satsar på energiforskning om soluppvärmning, värmepumpar m. m., utan även experimentbyggande.

Jag kan nämna att sedan prövningsnämnden startade sin verksamhet den 1 juli 1977 har redan 76 objekt fått bifall till experimentbyggande. Detta visar att intresset härför är stort. Sedan regeringsskiftet har man fått i gång mycket experimentbyggande, vilket blir till fördel för framtida byggare.

Socialdemokraterna har ingenting att invända mot en stor satsning på detta – det anförde P. O. Håkansson nyss. Däremot har de opponerat sig mot att anslaget för lån till experimentbyggande skall vara på just 23,5 milj. kr.; de vill bara ta upp ett anslag på 20 milj. kr. för detta ändamål. Som vi nyss hört av deras företrädare är hela resonemanget i praktiken bara en sorts teknisk markering, eftersom de vill vänta för att kunna göra en slutlig bedömning av ansökningarna. Detta spelar naturligtvis ingen saklig roll – och ingen politisk roll heller – eftersom vi tycks vara överens om att staten har avsatt det belopp för långivningen som regeringen begär. Det är mot den bakgrunden nästan genant att ta kammarens tid i anspråk i den här delen.

Jag yrkar avslag på reservationen 1.

Också den andra reservationen är helt överflödigt eftersom utskottet i sitt betänkande ytterligare har förklarat vad motionärerna efterlyst i propositionen. Reservanterna vill egentligen bara att riksdagen skall ge regeringen till

känna att motionärerna tycker att utskottet skall skriva på ett visst sätt. Man glider litet längre än utskottet, tydligen bara för att man vill ha en reservation.

Jag yrkar alltså avslag även på reservationen 2.

Men det är kanske så – om man skall försöka tolka allt till det bästa – att motionärerna egentligen vill någonting annat än vad de formellt säger i sina motioner och reservationer, nämligen i sak ta upp frågan om sambandet mellan lånepengarna från bostadsdepartementet och bidragen från industri-departementet till uppföljningen. Om det är så, är vi nog överens i själva sakfrågan. Men eftersom dessa frågor låg under beredning i näringsutskottet, sedan en proposition hänvisats dit, och näringsutskottets betänkande – nr 68, som behandlade dessa frågor – inte justerades förrän dagen efter justeringen av civilutskottets betänkande, har socialdemokraterna skrivit sin reservation. Denna är nu helt onödigt, eftersom näringsutskottet i likhet med civilutskottet anser att man även anslagstekniskt bör hålla ihop verksamheten med experimenthusbyggande. Vi får väl förutsätta att regeringen följer det rådet när den utarbetar nästa budgetproposition. Därmed borde enigheten inom civilutskottet vara fullständig på detta område. Det finns således ingen anledning att fullfölja reservationen 2 med en votering här i kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i civilutskottets betänkande i alla delar.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! När man lyssnar på Kerstin Andersson undrar man verkligen om hon har läst propositionen och betänkandet. Hon säger att reservationen bara är en teknisk markering från socialdemokraterna och att den saknar politiskt innehåll.

Men då har kanske också jag anledning att ställa en fråga: Varför har vi fått en proposition? I det här huset sysselsätter vi oss med politiska storheter, men om frågorna inte har något politiskt innehåll, varför kommer de då hit?

Jag har ställt några frågor som syftar till att få klarhet i hur centern och utskottsmajoriteten sett på de här problemen.

Kerstin Andersson har valt att i en nonchalant ton tala om annat, men hon har inte velat diskutera mina frågor. Detta var visserligen inte helt oväntat, men föga upplysande. De uteblivna svaren måste tolkas på det sättet att de antydningar och påståenden som jag har gjort i mitt anförande är riktiga. Regeringen vill tydligen sköta de här sakerna själv utan riksdagens inblandning. Den litar inte på prövningsnämndens förmåga att inom den angivna tiden presentera ett underlag för bedömning av medelsbehoven.

Vad som kanske är ännu värre är att den borgerliga majoriteten i civilutskottet och förmodligen även borgerligheten i det här huset i övrigt ställer upp på bemyndiganden som är svåra, för att inte säga omöjliga, att överblicka.

Det finns, herr talman, anledning att aktualisera en granskning av hela frågan om stödet till experimenthusbyggandet – dels av hur den har

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Lån till experi-
mentbyggande
m. m.*

handlagts, dels av hur den kommer att handläggas i ett annat sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Olof Håkansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Håkansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 133
Avstår - 10

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Olof Håkansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Håkansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 132
Avstår - 10

§ 6 Energisparplan för befintlig bebyggelse, m. m.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:31 med anledning av propositionen 1977/78:76 med energisparplan för befintlig bebyggelse och 1977/78:100 i vad avser anslag till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. jämte motioner.

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Regeringen hade i den 1977-12-01 beslutade propositionen 1977/78:76 föreslagit riksdagen att

1. anta förslag till lag om ändring i byggnadsstadgan (1956:612),
2. godkänna inriktning och omfattning av det energisparprogram avseende befintlig bebyggelse som förslagits i regeringsprotokollet samt
3. godkänna de i regeringsprotokollet förordade riktlinjerna för genomförande av detta program.

Regeringen hade därefter i propositionen 1977/78:100 bilaga 16 (bostadsdepartementet) under littera B 11 (s. 80–91) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om ändring i grunderna för beräkning av räntebidrag beträffande energisparlån,
2. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. beviljades intill ett belopp av 864 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
3. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
4. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader beviljades intill ett belopp av 40 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
5. medge att bidrag för energibesparande åtgärder inom statliga byggnader beviljades intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
6. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om utbyte mellan de under 2–5 angivna ramarna,
7. medge regeringen att inom ramen för en planeringsreserv av 400 000 000 kr. besluta om utökning av de under 2–5 angivna ramarna enligt de grunder som förordats i regeringsprotokollet,
8. medge att anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. disponerades för prototyp- och demonstrationsverksamhet m. m. intill ett belopp av 6 600 000 kr. under budgetåret 1978/79,
9. medge att bidrag till kommunerna för informations- och rådgivningsverksamhet m. m. beviljades intill ett belopp av 60 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
10. till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 010 000 000 kr.

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

Beträffande det huvusakliga innehållet i propositionen 1977/78:76 anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om riktlinjer för energihushållning i befintlig bebyggelse för perioden 1978–1988. Målet är att nettoenergiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd år 1988 skall vara 32 till 39 TWh lägre än för närvarande. Sparmålet motsvarar en bruttoenergiebesparing på mellan 39 och 48 TWh per år och motsvarar mellan 25 och 30 % av den totala energiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd.

I propositionen anges vidare riktlinjer för genomförandet av detta sparprogram som omfattar investeringar om sammanlagt 31 till 48 miljarder kr. under tioårsperioden. En omprövning av programmet efter tre år föreslås. Utgångspunkten för riktlinjerna är att det nu finns ett stort intresse för energisparande. Det saknas därför anledning att för närvarande införa några tvingande regler för att åstadkomma ett tillräckligt stort sparande. Riktlinjerna för genomförandet syftar i första hand till att rikta åtgärderna till de mest lönsamma projekten.

I propositionen läggs också fram förslag till ändring av underhållsbestämmelserna i byggnadsstadgan (1959:612). Ändringen innebär att det införs krav på att byggnad i vissa fall skall underhållas så att möjligheterna till god energihushållning bibehålls i skälighetsutsträckning. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1977/78:76 väckta motionerna 1977/78:226 av Elver Jonsson (fp),

1977/78:393 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att lån för energisparåtgärder även fortsättningsvis borde lämnas av staten,

2. att riksdagen lämnade begärt bemyndigande att öka ramarna för beslut om energisparstöd i förening med beslut att bemyndigandet skulle utnyttjas av regeringen i den omfattning det var möjligt med hänsyn till anspråken på utbildad arbetskraft,

3. att riksdagen beslutade att bidrag till kommunerna för informations- och rådgivningsverksamhet i vad de inte avsåg information och utbildning av förtroendevalda och anställda fick lämnas endast enligt grunder som kunde komma att godkännas av riksdagen,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att en översyn av administrationen av energisparstödet borde göras i enlighet med vad i motionen anförts.

5. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att en utvärdering av det statliga energisparstödet snarast borde initieras,

6. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om ett miljöpolitiskt program för resurshushållning.

1977/78:628 av Hans Petersson i Röstänga (fp) och Sven Andersson i Örebro (fp),

1977/78:845 av Kurt Hugosson m. fl. (s),

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

1977/78:846 av Per Olof Håkansson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1977/78:76 med energisparplan för befintlig bebyggelse beaktade vad som i motionen anförts om utbildning av fastighetsskötare m. fl.,

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

1977/78:1672 av Georg Andersson m. fl. (s),

1977/78:1673 av Gösta Andersson m. fl. (c),

1977/78:1691 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m, s, c, fp),

1977/78:1693 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1977/78:76 uttalade

1. att kommunerna borde åläggas konkret ansvar för genomförande av energisparplanen och ges de styrmedel som var erforderliga härför,

2. att sambandet mellan sparåtgärder och övrig samhällsbyggnad borde beaktas,

dels de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:489 av Oskar Lindkvist (s) och Per Olof Håkansson (s), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att kravet på individuella mätanordningar för varmvatten, el och gas borde slopas som förutsättning för bostadslån,

1977/78:623 av Pär Granstedt m. fl. (c),

1977/78:637 av Nils Hörberg (fp),

1977/78:840 av Tore Claesson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om en kompletterande snabbutredning som skapade underlag för ett ev. beslut om förbud mot fortsatt installation av direktverkande elvärme,

1977/78:851 av Lennart Nilsson (s) och Maj-Lis Landberg (s), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att energisparstöd inte borde utgå för hus som enligt kommunens planintentioner skulle utgöra fritidsbostad,

1977/78:866 av Birgitta Dahl (s),

1977/78:1366 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om omedelbara åtgärder för att nedbringa de exceptionellt höga bränslekostnaderna i eluppvärmda bostäder.

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

1977/78:1376 av Margit Odelsparr (c) och Stina Eliasson (c),

1977/78:1380 av Torsten Stridsman (c) och Filip Johansson (c),

dels den från näringsutskottet för behandling i detta sammanhang till civilutskottet överlämnade motionen 1977/78:388 av Per Olof Håkansson m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande omfattningen av ett energisparprogram att riksdagen med godkännande av regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande inriktningen av ett energisparprogram att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

3. beträffande genomförande av sparprogram att riksdagen godkände de i regeringsprotokollet förordade riktlinjerna,

4. beträffande uttalande om ytterligare styrmedel att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1693, yrkandet 1 i motsvarande del,

5. beträffande framtida finansiering av energisparåtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:393, yrkandet 1,

6. beträffande utvärdering av hittillsvarande stöd att riksdagen skulle

a. avslå motionen 1977/78:393, yrkandet 5.

b. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande grunderna för beräkning av räntebidrag beträffande energisparlån att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

8. beträffande stöd för åtgärder i vissa byggnader att riksdagen skulle

a. avslå motionerna 1977/78:226 och 628,

b. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande stöd för vissa sparåtgärder att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:1380 och 1691,

10. beträffande individuell mätning och debitering att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:489 och 637, yrkandet 1,

11. beträffande översyn av administrationen av energisparstödet att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:393, yrkandet 4,

12. beträffande kommunernas ansvar för genomförande av sparåtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1693, yrkandet 1 i den del det inte behandlats under 4,

13. beträffande ett miljöpolitiskt program för resurshushållning att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:393, yrkandet 6.

14. beträffande sambandet mellan sparåtgärder och övrig samhällsbyggnad att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1693, yrkandet 2,

15. beträffande bidrag till kommunerna för rådgivnings- och informationsverksamhet m. m. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:393, yrkandet 3, medgav att bidrag fick beviljas intill ett belopp av 60 000 000 kr. för budgetåret 1978/79,

16. beträffande bidrag för inköp eller utnyttjande av s. k. värmekamera att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1376,

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

17. beträffande utbildning av fastighetsskötare m. fl. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:846,

18. beträffande samordning av statlig information att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:845,

19. beträffande ändringar i byggnadslagstiftningen att riksdagen med anledning av regeringens förslag skulle anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i byggnadsstadgan, innebärande redaktionell ändring av 50 § byggnadsstadgan i anslutning till den lydelse lagrummet fått fr. o. m. den 1 april 1978 genom SFS 1977:1177,

20. beträffande energisparstöd för hus som uppförts som fritidsbostad att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:851,

21. beträffande beaktande av kulturhistoriska intressen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1672,

22. beträffande ramar och anslag att riksdagen för budgetåret 1978/79 medgav

a. att bidrag och lån för energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. fick beviljas intill ett belopp av 864 000 000 kr.,

b. att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr.,

c. att bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader beviljades intill ett belopp av 40 000 000 kr.,

d. att bidrag för energibesparande åtgärder inom statliga byggnader beviljades intill ett belopp av 25 000 000 kr.,

e. att regeringen bemyndigades att under de förutsättningar som angetts i regeringsprotokollet besluta om utbyte av de under a–d angivna ramarna,

f. att anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. disponerades för prototyp- och demonstrationsverksamhet m. m. intill ett belopp av 6 600 000 kr.,

23. beträffande en planeringsreserv att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:393, yrkandet 2, och 866 medgav regeringen att inom ramen för ett belopp av 400 000 000 kr. besluta om utökning av de under 22 a–d angivna ramarna enligt de grunder som förordats i regeringsprotokollet och av utskottet,

24. beträffande anslag att riksdagen på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. anvisade ett reservationsanslag av 1 010 000 000 kr.,

25. beträffande användning av el för uppvärmning att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:623 och 840,

26. beträffande kostnader vid eluppvärmning av bostäder att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1366,

27. beträffande spjällregulatorer att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:637, yrkandet 3, och 1673,

28. beträffande uppvärmning med solfångare att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:637, yrkandet 2,

29. beträffande mulltoaletter att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:637, yrkandet 4,

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

30. beträffande energibesparing i personalbodar att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:388.

Följande 11 reservationer hade avgivits av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Per Olof Håkansson och Lennart Nilsson (samliga s):

1. beträffande utgångspunkter, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angivet tillägg,

2. beträffande omfattningen av ett energisparprogram, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen inte godkände vad i regeringsprotokollet anförts.

3. beträffande energisparandets inriktning, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa
beträffande inriktningen av åtgärder för energisparande att riksdagen med anledning av regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförte,

4. beträffande allmänna genomförandefrågor, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa
beträffande genomförandet av framtida energisparåtgärder att riksdagen med anledning av regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförte,

5. beträffande inriktningen av frivilliga insatser, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angivet tillägg,

6. beträffande finansiering, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa
beträffande framtida finansiering av energisparåtgärder att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:393, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförte,

7. beträffande individuell mätning och debitering, vari reservanterna ansett att utskottet under 10 bort hemställa
att riksdagen skulle
a) med bifall till motionen 1977/78:489 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförte,
b) avslå motionen 1977/78:637, yrkandet 1,

8. beträffande ett miljöpolitiskt program för resurshushållning m. m., vari reservanterna ansett att utskottet under 13 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:393, yrkandet 6, som sin mening av regeringen till känna vad reservanterna anförte,

9. beträffande bidrag till kommunerna för rådgivnings- och informations- verksamhet m. m., vari reservanterna ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:393, yrkandet 3, skulle

- a) medge att bidrag fick beviljas intill ett belopp av 60 000 000 kr.,
- b) som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anför om förutsättningarna för att utnyttja detta medgivande,

10. beträffande utbildning av fastighetsskötare m. fl., vari reservanterna ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:846 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

11. beträffande energisparstöd för hus som uppförts som fritidsbostad, vari reservanterna ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:851 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Per Olof Håkansson och Lennart Nilsson (samtliga s) beträffande energibesparing i personalbodar.

Bostadsministern ELVY OLSSON:

Herr talman! Diskussionen om energisparandet handlar ofta om de helautomatiska spjällregulatorernas egenskaper, om det energitekniska tillståndet hos småhus byggda före 1940 eller spareffekterna med individuell mätning av tappvarmvatten i flerbostadshus. För att man skall kunna förverkliga ett energisparprogram måste naturligtvis sådana frågor behandlas. Men det får aldrig medföra att vi tappar visionerna och de långsiktiga målsättningarna. Vi måste komma ihåg att energisparandet motiveras av att vi strävar efter ett bättre samhälle inom ramen för en god hushållning med energi och naturtillgångar och en rättvisare fördelning av den materiella välfärden. Vi får aldrig förlora oss så i de tekniska problemen att vi glömmer att det är den ekologiskt anpassade samhällsutvecklingen som måste ligga till grund för energipolitiken. Även om det finns tekniska och administrativa problem så är det den politiska viljan som avgör om vi skall lyckas.

Jag är medveten om att den förra regeringens kraftiga satsning på kärnkraften har utgjort och fortfarande utgör ett aktivt hinder för energisparande och för en satsning på energi från solen, vinden och andra förnyelsebara källor. Genom att konkurrera om resurserna och genom att stödja en centraliserad samhällsutveckling där de "mjuka" energiformerna är svårare att samordna har kärnkraftspolitiken haft sin negativa inverkan.

Vi diskuterar i dag regeringens energipolitik, och vi kan konstatera att steg för steg lämnar vi den tidigare energipolitikens inriktning. Satsningen på hushållning och säkerhet är nu centrala moment. Målmedvetenheten och den politiska viljan skall även fortsättningsvis hjälpa oss från de bindningar som tidigare politik utgjort.

För ungefär 13 månader sedan hade vi här i riksdagen en debatt som också handlade om hushållning med energi i byggnader. Regeringen hade presen-

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

terat en proposition som lade grunden till ett kraftigt ökat energisparande. Av civilutskottets behandling av den propositionen framgår att socialdemokraterna ville spara bl. a. följande väl genomtänkta och grundligt verklighetsförankrade ord åt eftervärlden:

”Regeringens förslag är mer ett hinder än ett stöd för en effektiv verksamhet ——. Av centerns omskrutna ambitioner i fråga om energisparande återstår i huvudsak administrativa åtaganden.” I dag anmärker man i stället på att det är för stora ambitioner utan administration. Socialdemokraterna vägrar se det systematiska mönstret, den genomtänkta strategin. Successivt lägger vi fram förslag som flyttar fram positionerna i vår planmässiga hushållningspolitik.

Från socialdemokratiskt håll påstod man då också att egentligen satsades inte mer på energisparande efter regeringsskiftet än före. Vi kan nu — alltså ca ett år efter debatten — avläsa vad som verkligen har skett. Det sista budgetåret vi levde med en socialdemokratisk budget och ett socialdemokratiskt bomärke på energisparandet satsades 326 milj. kr. på energisparande i byggnader. Året därpå är motsvarande siffra 958 milj. kr. Jag vill gärna erinra om dessa siffror och på detta sätt något belysa trovärdigheten i de socialdemokratiska angreppen på regeringen.

Tonen i Birgitta Dahls inlägg från samma debatt kan karakteriseras med några korta citat: ”handlingsförlamad”, ”förhållningstaktik”, ”människor förlorar tron på demokratin”, ”det nya systemet är så krångligt att ingen kommer att kunna begripa sig på det” — allt detta med anledning av regeringens proposition. Jag är den förste att erkänna att alla människor kan ta miste, Birgitta Dahl. Därför skadar det aldrig med en viss ödmjukhet när man talar om en framtid som alltid innehåller ett visst mått av osäkerhet.

Under arbetet med den föreliggande sparplanen tillsattes en särskild expertgrupp på bostadsdepartementet med uppgift att utarbeta underlag för regeringens proposition. Den departementspromemoria som ligger som bilaga till propositionen innehåller en redovisning av en mycket ingående analys av sparmöjligheterna.

Tillsammans med planverkets rapporter förfogade vi alltså över ett väl dokumenterat och genomarbetat material. Detta material redovisar mot bakgrund av vad som är samhällsligt lönsamt en fullständig utvärdering och redovisning av olika åtgärder. Även behov av arbetskraft och produktionskapacitet har beräknats liksom programmets effekter på bytesbalansen och bruttonationalprodukten.

Regeringen föreslår ett sparmål som medför en besparing på mellan 39 och 48 TWh brutto per år till en investeringskostnad av mellan 31 och 48 miljarder kronor under en tioårsperiod.

Programmet ger sysselsättning åt 20 000–30 000 personer. Detta är av stor betydelse ur sysselsättningspolitisk synpunkt. Det är framför allt byggnadsarbetare som behövs. Sparmedlen medverkar till en tryggare utveckling för dem som är anställda inom byggnadsindustrin. Eftersom energisparinvesteringarna är importsnåla får sparplanen också en positiv inverkan på vårt lands handelsbalans.

Av civilutskottets behandling av den i december presenterade sparplanen

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

kan konstateras, att det nu inte råder några delade meningar om hur regeringens ambitioner beträffande energisparandet skall bedömas. Civilutskottet skriver: "I prop. 1977/78:76 föreslås nu att en avsevärt ökad ambitionsnivå läggs fast av riksdagen i fråga om åtgärder som främjar energihushållningen i befintlig bebyggelse." Detta har sin betydelse i den debatt som ifrågasatt om den här propositionen kommer att medföra att olja eller elenergi sparas. Vårt land har försatts i en situation där vi till 70 % är beroende av importerad olja för vår energiförsörjning. Egentligen är det ganska självklart att mot bakgrund av denna energipolitik – eller snarare brist på energipolitik – sparas i första hand olja när man sparar energi. En del av besparingarna som behandlas i den här propositionen avser eluppvärmda byggnader. Därigenom får vi en viss elenergibesparing. Med tanke på vad som gäller om utbytbarhet mellan olja och el, är det emellertid intressantare att konstatera, att genom en ambitiösare energihushållning kan en totalt sett likvärdig oljeförbrukning kombineras med en lägre elenergiförbrukning. Därför bidrar den nu aktuella propositionen till att energisparpropositionen från 1975 alltmer endast har intresse från antikvarisk synpunkt. De elprognoser som ligger till grund för 1975 års energipolitiska beslut och därmed också för beslutet om de 13 kärnkraftsreaktorerna är – för att uttrycka sig försiktigt – inaktuella. 1975 års energipolitiska beslut byggde ju på en elenergiplan på ca 159 TWh för år 1985. Senare prognoser, som bl. a. har fullt kapacitetsutnyttjande inom industrin som förutsättning, pekar på en förbrukning som snarare understiger än överstiger 120 TWh år 1985.

Jag skall nu beröra några av de frågor som tas upp i de socialdemokratiska reservationerna. Socialdemokraterna i utskottet är inte nu beredda att ta ställning till ett långsiktigt energisparprogram. Man påstår nu att det inte finns tillräcklig grund för ett sådant beslut. Samtidigt försöker man framstå som om man var intresserad av ett ambitiöst energisparande. Hur skall det kunna ske utan att statsmakterna, genom att ange ett långsiktigt mål, lägger grunden till en målmedveten energihushållning?

Socialdemokraterna talar i reservationen i allmänna ordalag om "ett fortsatt planmässigt arbete för att komplettera ett beslutsunderlag" och att "precisera riktpunkter för energisparandet i bebyggelsen" samt "att göra en avvägning av den totala resursanvändningen inom energipolitiken". Det finns inte någon anledning att avvakta med beslut rörande samhällsekonomiskt motiverade investeringar. Dessa investeringar i kombination med energisparstödet utformning leder också till lägre hyror än vad som annars skulle ha blivit fallet. Men socialdemokraterna tycks endast vara intresserade av att utreda mera, remissbehandla, samordna, bereda osv.

I propositionen anges att fr. o. m. budgetåret 1979/80 kommer endast bidrag och subventioner att direkt belasta statsbudgeten. I regeringens direktiv till den s. k. energispardelegationen betonas att "förslag om systemets tekniska utformning måste utarbetas med utgångspunkt i kravet att systemet inte får medföra en försämring i den enskildes möjligheter att på ett smidigt sätt få det stöd han är berättigad till". I finansutskottets yttrande över propositionen sägs att "den föreslagna ändringen i formerna för finansie-

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

ringen av energisparåtgärderna saknar betydelse sett i ett realekonomiskt sammanhang." Civilutskottets majoritet tar stöd i dessa citat. Därmed borde också frågan vara avförd som stridsfråga. Men de socialdemokratiska reservanterna i utskottet skriver att mitt uttalande om förändrad finansieringsteknik är "ägnat att undergräva tilltron till statsmakternas vilja att främja investeringar i energisparsyfte". Oppositionen i civilutskottet menar tydligen att det verkar logiskt att samtidigt som regeringen presenterar en energisparplan som är unik i världen, så gör det ansvariga statsrådet uttalanden som är ägnade att "undergräva tilltron" till förslaget. Så handlar inte den nuvarande regeringen. Regeringen har i stället, som jag tidigare sade, klart sagt ifrån att det nya finansieringssystemet inte får medföra försämringar för den enskilde.

De i årets budget ursprungligen anslagna pengarna för energisparande tog slut redan i höstas. Tilläggsanslag har därför beviljats. Medvetenheten om betydelsen av att spara energi har alltså hittills visat sig vara mycket stor. Socialdemokraterna har kritiserat sparplanen för att den inte innehåller tillräckligt med administrativa regleringar och obligatorier. Jag anser att det är helt klart att de genomförandeåtgärder som regeringen nu föreslår eller aviserar är fullt tillräckliga i energisparplanens inledningsskede. Följande åtgärder förtjänar särskilt att nämnas:

Kommunal planläggning av energisparåtgärder.

Teknisk rådgivning till fastighetsägare från kommunerna.

Stöd till kommunerna för dessa insatser.

Differentiering av stödet med hänsyn till bl. a. skillnaden mellan samhälls-ekonomisk och privatekonomisk kalkyl.

Besiktningen skall bli ett villkor för lån efter en övergångstid.

Att verkligen åtgärder enligt besiktning genomförs kan också bli villkor för stöd.

Förändring av hyres- och bränsleklausuler och införande av individuell mätning och debitering.

Effektivisering och förenkling av långivningen.

En delegation för samordning och utvärdering m. m. har inrättats. Den skall samordna myndigheternas verksamhet och regeringskansliets arbete vad gäller utbildning, resurstillgång och konjunkturanpassning m. m.

Man kan påstå att delar av detta är förslag som inte kan genomföras omedelbart. Det är sant. Vi redovisar en genomtänkt strategi som gör det möjligt att redan från början upprätthålla ett högt energisparande.

Det är också skäligen poänglöst att ropa på regleringar, när det inte finns några resurser eller andra förutsättningar för att genomföra dem. Med vår strategi har vi möjlighet att successivt anpassa styrmekanismerna. Regleringar kan föras in om de behövs och när det finns förutsättningar för att göra dem effektiva.

Av vad jag tidigare har sagt har det framgått att vi inte på något sätt kommer att slå oss till ro efter riksdagens beslut i dag. I reservationen i utskottet har socialdemokraterna förutsatt att tillsättningen av energispardelegationen inte medför att "det departementala ansvaret för ett kraftfullt

och målmedvetet agerande inte anses ha avlösts". Jag har funderat över om jag skall se detta uttalande som en komplimang. Även om socialdemokraternas röstläge tonats ner betydligt från föregående års energihushållningsdebatt via den socialdemokratiska partimotionen till reservationen i utskottet, kanske jag ändå inte skall förvänta mig några artighetsbetygelser från oppositionen. Hur som helst – delegationen kommer självfallet att arbeta i nära samarbete med departementsledningen. Ordförande i delegationen är ju också statssekreteraren i bostadsdepartementet. Det är med lätt hjärta som jag även fortsättningsvis tar på mig huvudansvaret för energihushållningen.

För att återgå till det arbete som ligger framför oss vill jag nämna några exempel:

1. Energisparplanen skall fortlöpande anpassas till nya kunskaper och ändrade förutsättningar.

2. Två förslag till ändringar i byggnadsstadgan skall remissbehandlas. Förslagen avser viss vidgning av byggnadslovsplikten och krav på utseende av ansvarig arbetsledare för vissa icke byggnadslovspliktiga arbeten av betydelse från energihushållningssynpunkt.

3. Beslutanderätten i ärenden som berör energisparstödet skall delegeras från länsbostadsnämnderna till kommunerna.

4. I samband med ökningen av samhällets insatser på energisparområdet bör en längre gående differentiering av stödets användning införas.

Sammanfattningsvis kan sägas, att även i fortsättningen kommer energisparfrågorna att ta en stor del av regeringens tid i anspråk.

Jag vill avslutningsvis citera Olof Palmes inledande avsnitt från 1975 års energiproposition. Där heter det: "Åtgärder som syftar till att dämpa energiförbrukningen --- får inte ske i sådan takt och omfattning att det medför sysselsättningssvårigheter, betalningsbalansproblem eller hindrar fortsatt ekonomisk utveckling och social utjämning."

Med detta uttalande som bakgrund vill jag slå fast att energisparplanen medför bl. a. följande:

1. Ett ökat arbetskraftsbehov på mellan 20 000 och 30 000 personer.
2. En klart positiv effekt på bytesbalansen, eftersom oljeimporten kommer att minska.
3. Resurser frigörs för en nyttigare användning i och med att det endast dröjer mellan tre och sex år efter avslutat tioårsprogram, innan de resurser som satsats på energisparande åtgärder betalas tillbaka i form av minskad energiförbrukning.

Efter att därutöver ha konstaterat att ju lägre den enskildes inkomst är, desto större andel tar energiförbrukningen av hans budget, skulle jag vilja säga: Åtgärder som syftar till att dämpa energiförbrukningen måste vidtas i en sådan takt och omfattning att de bidrar till en ökad sysselsättning, förbättrar handelsbalansen och främjar en fortsatt ekonomisk utveckling och social utjämning. En jämförelse mellan detta uttalande och Olof Palmes ger skillnaden mellan regeringens och socialdemokraternas hushållningspolitik i ett nötskal.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Den akuta oljekrisen 1973–1974 innebar kännbara påfrestningar för vårt land och de flesta andra länder. Vi dras fortfarande med svåra efterverkningar och anpassningsproblem till följd av den. Ändå var detta bara en föraning om de långt farligare och mer dramatiska situationer som kan drabba oss inom den närmaste tioårsperioden.

Men energikrisen blev också en hårdhänt och nyttig påminnelse om hur bråttom det är att formulera en strategi för framtidens energiförsörjning. Vi måste utveckla ett system för en säker och billig försörjning av den energi som behövs för att tillgodose viktiga mänskliga behov med minsta möjliga risker för hälsan och miljön. Vår förmåga att lösa denna uppgift blir avgörande för möjligheterna att försörja världens snabbt växande befolkning och ge folken i tredje världen en chans till utveckling till människovärdiga levnadsförhållanden. Men också för oss i de rika industriländerna är valet av ett energiförsörjningssystem av avgörande betydelse för sysselsättningen, den fortsatta välfärdsutvecklingen och valet av framtidens samhälle.

Det är därför nödvändigt att vi lär oss att på ett mer intelligent och ansvarsfullt sätt utnyttja den viktiga resurs för utvecklingen av goda levnadsförhållanden som energin utgör. De viktigaste insatser som kan genomföras härför är att öka sparsamheten och effektiviteten i energianvändningen samt att utveckla nya energikällor och säkrare och bättre metoder att utnyttja nu kända energikällor.

Detta ställer krav på att vi tar kunskap och förnuft samt den moderna teknikens och forskningens alla resurser i vår tjänst för att lösa dessa problem. Det kräver en planmässig hushållning med gemensamma resurser. Det kräver solidaritet och samarbete, inte minst internationellt.

Socialdemokratin såg oljekrisen som en uppfördran till handling. Genom 1975 års beslut blev vi först i världen med att svara på den utmaning som oljekrisen innebar. 1975 års beslut var ett program för samordnade åtgärder i syfte att få bättre grepp om energiförsörjningen och samtidigt lägga fast huvuddragen i en övergripande energiplanering.

1975 års beslut var unikt också genom det sätt på vilket det hade förberetts. Det föregicks av ett mycket omfattande utrednings- och remissarbete. Men dessutom deltog 10 000-tals människor i studiecirklar, föreningar, rådslag och den offentliga debatten i förberedelserna. Deras arbete påverkade direkt de beslut som riksdagen, efter förslag från den socialdemokratiska regeringen, fattade den 27 och den 28 maj 1975 – nästan på dagen för tre år sedan.

Den första och viktigaste punkten i 1975 års beslut var ett program för att minska takten i den tidigare mycket snabba ökningen av energianvändningen. Under mottot "Dämpad ökning av energiförbrukningen" lade vi då fast det hittills mest ambitiösa målet i världen för förbrukningen av energi.

Men det är viktigt att betona att beslutet, enligt vad som uttalades i propositionen, innebar "inledningen till en planmässig hushållning på energiområdet".

Det var med andra ord första steget i en energipolitik, som steg för steg

skulle utvecklas och förbättras i takt med att nya erfarenheter, ökade kunskaper och förändrade förutsättningar för energiförsörjningen gjorde detta möjligt och nödvändigt. Detta gällde inte minst för hushållningen med energi.

Nästa beslut, som alltså borde utgå från en höjd ambitionsnivå, skulle tas 1978. Då borde man kunna, uttalades det, dra nytta av erfarenheterna av de 1975 beslutade åtgärderna för hushållning med energi – förutsatt att en systematisk utvärdering verkligen kom till stånd i tid – samt av kunskaperna från de forsknings- och utredningsuppdrag som då lades ut, inte minst av de uppdrag som gavs åt statens planverk och energisparkommittén.

Utvecklingen efter 1975 har visat:

1. De mål som ställdes upp är svåra att nå. Målet var en sänkning av energianvändningen i lokalbeståndet med 0,9 %. Det var en förutsättning för att det totala hushållningsprogrammet skulle lyckas. Det målet har ännu inte nåtts, Elvy Olsson. Och de totalt minskade siffrorna för förbrukningen beror ju på nedgången i industriproduktionen. Det är av intresse att då också tala om att energianvändningen per producerad vara har ökat p. g. a. ineffektiviteten i industrin, inte minskat. Det framgår också av statistiken.

2. Det kommer att dröja innan vi har så goda kunskaper som vi skulle behöva om möjligheterna att effektivt spara energi. Men redan nu bör det vara möjligt att på basis av nya kunskaper och erfarenheter förbättra våra insatser för energihushållningen.

3. Den globala energiförsörjningssituationen är långt allvarligare än vad vi 1975 var medvetna om. Två faktorer har kommit att framstå som särskilt betydelsefulla.

För det första: u-ländernas behov av att kraftigt öka sin energianvändning för att få en chans till utveckling. Med tanke på att majoriteten av världens folk bor i u-länderna innebär det att världens totala energiförbrukning måste öka väsentligt under överskådlig tid, samtidigt som i-länderna måste minska sin energiförbrukning drastiskt.

För det andra: den utomordentligt svåra situationen till följd av den ökade knappheten på olja. Risker för kontinuerliga prishöjningar och problem med oljetillförseln gör att vi måste öka ansträngningarna att minska vårt oljeberoende.

Detta innebär, herr talman, att vi nu måste skärpa kraven på hushållning och effektivare användning av energin. Om detta råder det bred enighet. Det är också ett av de viktigaste resultaten av energikommissionens arbete.

I det förslag till nytt socialdemokratiskt program för energipolitiken som under våren varit ute på remiss ute i partiorganisationerna och som i höst skall fastställas av partikongressen tar vi åter igen fram hushållningen som den första och viktigaste punkten i programmet, under rubriken Skärpt hushållning. Den syn som präglar programförslaget anges på följande sätt:

”Socialdemokratin vill främja en utveckling som bygger på allas rätt till ett människovärdigt liv. Därför eftersträvar socialdemokratin en planerad hushållning med våra gemensamma tillgångar. Vår energiförsörjning bygger f. n. i hög grad på icke förnyelsebara naturresurser. Därför vill vi styra

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

utvecklingen så att återhållsamhet i energiförbrukningen främjas.

På kort sikt måste vi ha mer energi för den produktion som gör det möjligt för oss att minska orättvisor och avskaffa kvarvarande brister i välfärden.

På längre sikt är energianvändningens ökningstakt ytterst beroende av vilket slags samhälle vi vill ha. Vi kan medvetet välja att utveckla samhället så att ökningstakten begränsas utan att vi därför eftersätter det stora behov av energi som är nödvändigt för en effektiv produktion, vilket i sin tur är grunden för vår välfärd. Ett samhälle som satsar på fördjupad välfärd, social omsorg, sjukvård, utbildning, kollektivtrafik och kulturupplevelser, blir ett gott samhälle med hög livskvalitet och ett mindre energikrävande samhälle än det som främst uppmuntrar privatkonsumtion."

I programmet och i den partimotion som vi har väckt i riksdagen har vi också lagt fram en rad förslag för att tillgodose kravet på en skärpt energihushållning i bebyggelsen, i industrin och i transportsektorn. Det innebär ökad ekonomisk stimulans till sparåtgärderna, och det innebär krav på översyn av administrationen av energisparstödet och på en utvärdering av effekterna av de tidigare beslutade åtgärderna – det kravet har vi framfört många gånger, bl. a. genom förslaget om en försöksverksamhet i Norrbotten, som riksdagsmajoriteten ständigt har avvisat. Det innebär krav på att vi måste klarlägga vilka styrmedel som behövs och krav på ökad satsning på forskning om och utveckling av effektivare energianvändning.

Men kravet på hushållning med energi måste också enligt vår mening påverka hela samhällsplaneringen. Det räcker inte med åtgärder i enskilda hus, anläggningar och trafikmedel. Hela samhällets utformning, bebyggelsestrukturen, arbetsplatslokaliseringarna och trafikförsörjningen har avgörande betydelse för energiförbrukningen. Glest och planlöst utspridd bebyggelse, långa avstånd mellan bostäder och arbetsplatser och rekreationsområden med därav följande resavstånd leder till slöseri med energi. I ett medvetet program för energihushållning måste därför ingå att man tar itu med frågan om hur man i den övergripande samhällsplaneringen kan främja en bättre hushållning med energin.

Det krav på samhällsplaneringen som behovet att förbättra energihushållningen ställer kan också ofta samspela med krav på andra angelägna åtgärder, t. ex.: Ombyggnad av byggnader för handikappanpassning, omvandling av lägenhetsbeståndet eller modernisering och sanering. Komplettering av bostadsområden för att motverka segregation eller sanera splittrade bostadsmiljöer. Insatser på bred front för en bättre boendemiljö i enlighet med de förslag som vi presenterat i riksdagen. Åtgärder för en bättre arbetsmiljö – som i sin tur också ger möjligheter att lokalisera arbetsplatser i anslutning till bostadsområden. Förbättring av trafikförsörjningen, särskilt kollektivtrafiken. Önskemålet att kunna spara rekreationsområden och orörd natur i nära anslutning till bostadsområdena. Behovet av exploateringsområden för bostadsbyggande och industriell verksamhet. Hushållning med de knappa ekonomiska resurser som nu är kommunernas största problem.

Mot den här bakgrunden ställer vi kravet att det snarast bör utarbetas s. k. miljöpolitiska program för resurshushållningen, som kan samordnas med

bl. a. bostadsförsörjningsprogrammet. Det bör kunna medverka till att kommunernas planering för bebyggelseutvecklingen inriktas på att samtidigt förbättra boendemiljön och skärpa hushållningen med energi för uppvärmning och transporter, med vatten och råvaror samt med ett effektivt utnyttjande av kommunernas redan gjorda investeringar.

På många håll är det t. ex. möjligt att planera kommande lokalisering av bostäder och arbetsplatser så, att man utnyttjar byggnadsmark inom tätorten eller mellan tätortens centrum och bostadsområden en bit utanför centrum. Detta skulle leda till ett bättre utnyttjande av redan gjorda investeringar för vatten och avlopp, el, distribution och uppvärmning, vägar m. m. samt till mindre slöseri med energi. Samtidigt skulle kommunernas kostnader för social omvårdnad, skolväsen m. m. bli lägre och barn och vuxnas resor till daghem, skolor och arbetsplatser förkortas. Sammanfattningsvis skulle detta väsentligt förbättra kommunernas möjlighet att bygga ut viktig service och ge enskilda människor ett bättre liv.

I ett längre perspektiv bör det vara möjligt att upprätta ett långsiktigt "nationellt miljöutvecklingsprogram", som utgår från såväl ett program för bebyggelseutvecklingen, inklusive de mål som kraven på energihushållningen och en god social miljö ställer, som kommunernas ekonomiska långtidsplanering, den regionala trafiksaneringen, länsplanen och den fysiska riksplaneringen. Det skulle ge oss helt andra och bättre instrument att påverka samhällets utveckling än vad vi har i dag.

Vi har, herr talman, från kommunerna fått många reaktioner om att detta är verkligt angelägna behov, som vi bör ta itu med. Vi kräver därför att arbetet på att utarbeta ett sådant program omedelbart kommer i gång.

Herr talman! De krav på samhället och de enskilda som ett skärpt hushållningsprogram ställer är betydande. Det är därför mycket viktigt att de insatser som görs är väl planerade och avvägda i förhållande till andra möjliga insatser i samhället. Det gäller inte minst kraven på att vi, i en tid när de ekonomiska resurserna är begränsade, noga bedömer vilken insats som på sikt gör den största nyttan i förhållande till de resurser den tar i anspråk. Så länge som våra kunskaper om möjligheterna att nå resultat av den vidtagna åtgärden är så begränsade som de i dag är, måste vi också vara mycket försiktiga med att överinteckna möjligheterna att verkligen genomföra program som teoretiskt sett skulle kunna leda till mycket stora besparingar. Vi skall givetvis sätta målen, ambitionerna, högt. Men det vore farligt att i behovsprognoser och energiproduktionsplaner utgå ifrån att hushållningsåtgärderna skall ge teoretiskt maximal effekt. På sådant sätt framräknade planer – det är sådana som centern och Olle Alsén i DN excellerar i – skulle kunna försätta vårt land i en ytterst farlig situation, eftersom de inte kan garantera försörjningstrygghet.

Det är utomordentligt viktigt att hushållningsprogrammen utformas på ett ur fördelningssynpunkt riktigt sätt. Det är ett självklart rättvisekrav. Hushållningsåtgärder får inte drabba nödvändig konsumtion och svaga grupper i samhället. De bör i stället i första hand inriktas mot onödig och energikrävande lyxkonsumtion. Detta ställer också krav på politikens

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

inriktning inom andra samhällssektorer. En ekonomisk politik som den vi har i dag, som ökar klyftorna i samhället, är inte bara orättfärdig – den innebär också att det energikrävande slöseriet i samhället ökar. Man kan inte begära att medborgarna skall acceptera de inskränkningar som en skärpt energihushållning kräver om somliga grupper tillåts fortsätta med och t. o. m. öka sin lyxkonsumtion genom medvetna åtgärder från en regering som samtidigt säger sig vilja främja energisparandet.

Det är, herr talman, mot bakgrunden av detta vårt program för skärpt hushållning med energin som vi har bedömt regeringens proposition Energisparplan för befintlig bebyggelse. Det är mot denna bakgrund som vi tvingas underkänna regeringens förslag, helt enkelt därför att förslaget inte anvisar några nya eller effektiva metoder för att skärpa energihushållningen.

Vi känner – det kan jag försäkra – ingen skadeglädje över att regeringen misslyckats även på detta område. Tvärtom. Frågan är alldeles för betydelsefull för att vi skulle kunna göra det.

Vi skulle med glädje stödja en proposition från regeringens sida, som verkligen hade ett sådant innehåll att den kunde läggas till grund för beslut om ett långsiktigt program för energihushållningen. Det är nu snart två år sedan Thorbjörn Fälldin lovade en sparplan som skulle minska vårt energibehov på ett dramatiskt sätt och göra kärnkraften onödig. Därefter har löftet om sparplanen upprepats gång på gång – men tidpunkten för dess framläggande har hela tiden skjutits framåt under hänvisning till pågående utrednings- och remissarbete. När det nu äntligen presenteras måste vi konstatera att där inte finns någon sparplan som kan tillgodose vare sig Thorbjörn Fälldins och centerns behov att åtminstone på denna punkt kunna uppfylla sina salvelsefulla vallöften *eller* våra och många andras krav på ett program för skärpt hushållning med energi.

Den proposition som här presenterats kan inte ligga till grund för långsiktigt bindande beslut vad gäller resurser, inriktning av åtgärder eller bedömningen av det framtida energibehovet.

Låt mig sammanfattningsvis ge några exempel på de enligt vår mening mycket allvarliga bristerna i propositionen. På flera punkter kommer vår kritik att ytterligare preciseras av Arne Pettersson, Per Olof Håkansson och Lennart Nilsson.

1. I propositionen finns ingen utvärdering av effekterna av hittillsvarande åtgärder. Enligt 1975 års beslut skulle en utvärdering genomföras inför beslutet i år. Men så har inte skett, trots våra upprepade påminnelser och uppmaningar.

2. Där finns ingen redovisning av det nuvarande byggnadsbeståndets kvalitet, trots dess stora betydelse för möjligheterna att uppnå resultat av sparprogrammet. Elvy Olsson uttalade i riksdagsdebatten förra året, att det var angeläget att den utredning om byggnadsbeståndets kvalitet ur energihushållningssynpunkt, som statens institut för byggnadsforskning genomför och vars andra steg nyligen redovisades, skulle få ligga till grund för både energikommissionens och riksdagens beslut. Men ändå forcerades propo-

tionen fram så att man inte hann ta hänsyn till dessa resultat.

3. Alla förslag om styrmedel avvisas trots den fullständigt bedövande enighet som numera råder om att styrmedel behövs för att garantera – jag citerar ur propositionen – att ”rätt åtgärd vidtas i rätt byggnad i rätt tid och på rätt sätt”. Detta är så mycket märkligare som de alternativ för avveckling av kärnkraften, som redovisades i energikommissionen, kräver mycket hårda styrmedel.

Jag vill fråga Elvy Olsson: Betyder detta att man på denna punkt avhänder sig en av förutsättningarna för avveckling av kärnkraften och därmed kör över centerns representanter i energikommissionen?

4. Kunskaperna om tillgången på arbetskraft och andra resurser är otillräckligt redovisade.

5. Eventuella risker för hälsan och miljön till följd av sparprogrammet behandlas inte trots att t. ex. frågan om radonet, vars existens är känd sedan 20 år, blivit föremål för en mycket livlig debatt på andra håll.

Vi har haft upprepade och allvarliga diskussioner om detta i energikommissionen, och jag vet att Elvy Olsson och jordbruksministern fått en föredragning i ärendet. Vi har bl. a. kommit fram till att det är nödvändigt att utesluta vissa byggnader från åtgärder i energisparprogrammet av typ tätning på grund av risken för skador från radon. Varför har inte Elvy Olsson, som talar så mycket om fördelarna med sparprogrammet ur miljö- och hälsosynpunkt, över huvud taget diskuterat detta?

6. Bedömningen av de ekonomiska förutsättningarna för ett genomförande av sparplanen saknas helt, trots att vi befinner oss i en svår och långvarig ekonomisk och industriell kris.

Enligt samstämmiga bedömningar från annat håll, som utförligt redovisats av energikommissionen och som refererats i den socialdemokratiska reservationen vid finansutskottets betänkande, kommer bristen på ekonomiskt utrymme för olika önskvärda reformer att vara ett mycket stort problem under 1980-talet. De mycket stora investeringar som krävs för sparprogrammet konkurrerar med behovet av investeringar för industrin, bostadsbyggandet och utbyggnaden av den sociala omsorgen.

7. Den koppling till finansfullmakten och till sysselsättningspolitiska kriterier för utbetalning av lån och bidrag som sker i propositionen är olämplig. Redan i vintras tvingades riksdagen ingripa mot regeringens sätt att hantera denna fråga. Nu får regeringen återigen bakläxa av både finansutskottet och civilutskottet med anledning av socialdemokratiska motioner. Riksdagen har klart sagt ifrån att en sådan koppling som föreslås i propositionen ej bör ske.

8. Stödet till fastighetsägare, som behöver lån och bidrag till energihushållande åtgärder, försämras när finansieringen inte längre skall ske över statsbudgeten.

9. Det kan starkt ifrågasättas om anslagsbeloppet, som här föreslås, i realiteten innebär någon ökning i förhållande till årets anslag.

Här vill jag särskilt peka på, vilket även utskottet gjort, att man inte alls beaktat kostnaderna för fjärrvärmeanläggningar, som ändå hittills tagit i

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

anspråk 15 % av utrymmet.

10. Propositionen innehåller inga krav på samhällsplanering och bebyggelsestruktur från energihushållningssynpunkt. Det förs inte ens en diskussion i frågan.

Dess värre avvisar också utskottsmajoriteten vårt förslag till miljöpolitiskt program för resurshushållningen. Vi kan inte förstå denna negativa hållning. Jag vore tacksam om Elvy Olsson ville ge ett svar. Är det kanske därför att man obarmhärtigt skulle avslöja att den politik som centerns kommunalmän bedriver inte alls står i överensstämmelse med kravet på energihushållning?

Till alla dessa brister i underlaget kommer den uppseendeväckande form för beredning av propositionen som regeringen valt.

När vi förra året gång på gång krävde att regeringen skulle redovisa den revolutionerande sparplan som Thorbjörn Fälldin utlovat i valrörelsen, så fick vi ständigt höra att redovisningen måste dröja eftersom man måste bearbeta de värdefulla remissvaren och planverkets preliminära rapport, eller bereda och utreda frågorna ytterligare, eller avvakta ytterligare underlagsmaterial från olika håll. Till slut tvingades Elvy Olsson lova Ingvar Carlsson att vi skulle få propositionen till julläsning – och det fick vi.

Trots alla dessa uttalanden och hänvisningar till utredningar och beredningar kan vi nu konstatera följande.

Remissbehandling har ej skett. Alla remissinstanser som var så värdefulla i april räknades plötsligt inte i november. Men detta sätt att nonchalera remissinstanserna stämmer väl med regeringens sätt att bereda villkorspropositionen. Det verkar som om man nu är inne på samma väg när det gäller remissen av energikommissionens betänkande. I varje fall har inte kommunerna, som spelar så stor roll för energihushållningen, fått betänkandet på remiss utan fått det via länsstyrelserna, och de har då i allmänhet fått två tre veckor på sig för att utarbeta remissvar. Jag vill fråga om Elvy Olsson tycker att det är bra att kommunerna inte har fått en rejäl chans att delta i remissarbetet vad gäller energikommissionens betänkande.

Bostadsdepartementet har avvisat det samråd med energikommissionen som dess hushållningsgrupp och ledamöter gång på gång begärde i höstas trots att energikommissionen enligt uttalande från regeringen skulle vara regeringens viktigaste organ för beredning av de energipolitiska besluten. Det gjorde ett ytterst egendomligt intryck på oss i energikommissionen att vi inte kunde få någon som helst information om vad som pågick i departementet trots att det i stor utsträckning rörde sig om samma utredningsarbete som dessutom ofta utfördes av samma experter. Jag vet inte hur man skall förklara det här. Kanske var det ytterligare ett av de många försvarskrig som departementet tvingas utkämpa för att försvara sig mot Gösta Bohman. Men Elvy Olsson kanske kan redovisa skälen till att det var nödvändigt att hemlighålla detta för energikommissionen.

Regeringen kan inte heller själv ha hunnit sätta sig in i frågorna ordentligt, eftersom den promemoria som ligger till grund för propositionen är dagtecknad samma dag som propositionen och rimligen inte ens kan ha

hunnit bli läst av regeringen.

För att i någon mån reparera de brister som finns i regeringens underlag till de beslut som riksdagen nu skall fatta, har fyra utskott här i riksdagen tvingats genomföra den beredning som borde ha skett i departementet. Vid de hearings som ägt rum har det framkommit en rad fakta från forskningsinstitutioner, myndigheter och organisationer, som ytterligare understryker bristerna i propositionen.

Man har t. ex. påtalat de mycket stora problemen att skaffa fram erforderligt kapital alternativt risken för att anspråken på kapital för sparprogrammet hotar andra angelägna mål. Likaså har bristen på styrmedel och på kunskap om effekten av de nuvarande insatserna och om byggnadsbeståndets kvalitet – med därav följande risker för att sparprogrammet ej kan förverkligas – påtalats från alla håll. Den preliminära redovisningen ifrån statens institut för byggnadsforskning antyder t. ex. att kvaliteten i småhus byggda före 1940 är betydligt bättre än man trott, vilket sannolikt minskar sparmöjligheterna med omkring 3,5 TWh per år. Vidare har man från många håll betonat just de krav som vi framhållit i vår motion att man måste ställa på samhällsplaneringen och bebyggelsestrukturen.

Som en sammanfattande karakteristik av experternas uppfattning vill jag citera vad planverkets chef Lennart Holm sade till utskottet:

”Vi läser ju propositionstexten, som så att säga den inledande akademiska avhandling, på vilken sedan det praktiska genomförandet skall byggas upp, medan några regler för hur det praktiska genomförandet skall gå till ju inte finns där.”

Den samlade bild som här har framkommit har tydligen skrämt de borgerliga ledamöterna ordentligt. Detta har lett till att finansutskottets majoritet har framhållit att huvudsyftet med propositionsförslaget är att slå fast en hög ambitionsnivå samt att sparmålet inte bör formuleras så att det kan ge intryck av att ange exakt mätbara spareffekter. Civilutskottets majoritet har valt att ange ett annat sparmål än regeringen, nämligen 35 TWh omgivet av orden ”ca” och ”riktpunkt” – för att markera att man inte vill binda sig vid någon siffra. I båda fallen har tydligen rädslan varit stor för att inte ens den av regeringen angivna undre gränsen för sparmålet skall kunna nås.

Vi har också noterat att de borgerliga ledamöterna i civilutskottet och finansutskottet uppenbarligen har olika uppfattning om hur den i propositionen omtalade flexibiliteten i tid och rum bör tolkas. Finansutskottets majoritet anser att uttalandet om flexibilitet bör tolkas så att sparmålet ej med säkerhet kan uppnås under tioårsperioden på grund av dels osäkerheten i underlaget, dels det förhållandet att energisparprogrammet inte under alla förhållanden får ha företräde till tillgängliga resurser. I polemik med finansutskottet framhåller civilutskottets majoritet att programmet även med flexibilitet i tillämpningen måste fullföljas inom tioårsperioden.

Som en bekräftelse på att de invändningar vi framfört i motionen är riktiga har regeringen nu också efter det att vår motion väcktes tillsatt en delegation med uppgift att genomföra en rad av de utredningar som vi efterlyst. Vi har

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

självfallet inget emot att dessa utredningar kommer till stånd. Men vi vill uttala tvivel om att denna delegation av statssekreterare, generaldirektörer och regeringsförhandlare kommer att ha tid och möjlighet att genomföra det praktiska arbete som det här är fråga om. Dessutom har bostadsstyrelsen fått i uppdrag att göra en utvärdering av effekterna av sparåtgärderna och begärt resurser för att klara uppdraget. Jag vill fråga Elvy Olsson: Kommer bostadsstyrelsen att få resurser så att man klarar uppgiften?

Herr talman! Det var naturligtvis inte för att Ingvar Carlsson skulle få sin julläsning i tid som den här propositionen har beretts på det sätt som har skett. Det kan inte finnas någon annan förklaring till de här metoderna att behandla en så viktig fråga än att även det här spörsmålet har varit en bricka i förhandlingsspelet i regeringen samtidigt som man har varit angelägen om att försöka rädda Thorbjörn Fälldins skamfilade rykte genom att presentera en proposition, som kan ge sken av att sparplanen från valrörelsen håller.

Men propositionen avslöjar obarmhärtigt att Thorbjörn Fälldin hade fel.

Med det dåliga underlag som här redovisas framgår det mycket klart att centern och regeringen inte förfogar över några magiska och för andra okända metoder att spara energi samt att det dessutom är ytterst osäkert om de i propositionen fastställda sparmålen – som i och för sig är lägre än de som Thorbjörn Fälldin lovade skulle klaras – kan uppnås. Den beredning som har skett i flera av riksdagens utskott har också visat att hela planen är så osäker att den absolut inte kan tas som intäkt för att dra ned några energiprognoser för framtiden.

Det framgår också med föredömlig tydlighet att det är olja och inte el som sparas. Med tanke på allvaret i oljekrisen är det utomordentligt om vi kan minska vår oljeförbrukning. Det som oroar mig är att man inte kan vara säker på att det verkligen blir en nettobesparing av olja. Thorbjörn Fälldin sade ju i den beryktade debatten om kålrötter och palsternackor att man skulle kunna använda den olja man spar till att producera el och därmed avskaffa kärnkraften. Och det är – det har vi konstaterat bl. a. genom energikommissionens undersökningar – ostridigt på det sättet att en avveckling av kärnkraften enligt centerns modell skulle leda till ett kraftigt ökat oljebehov. Om vi t. ex. skulle ersätta den elproduktion som de sex aggregat som i dag är i drift står för med oljekondensverk skulle vi behöva öka vår oljeförbrukning med 25 %.

I regeringsdeklarationen sägs det uttryckligen att man bör undvika oljekondensproduktion av el, men Elvy Olsson har spätt på Thorbjörn Fälldins oroande uttalanden i sitt anförande i dag. Det vore verkligen ur alla tänkbara synpunkter ytterst olyckligt om någon kom på idén att ersätta kärnkraft med olja. Jag vill fråga Elvy Olsson om hon kan garantera att den olja vi spar genom hushållning i bostäder inte skall användas för elproduktion.

Herr talman! Sedan regeringsskiftet har vi gång på gång krävt att den sparplan som Thorbjörn Fälldin skröt med i valrörelsen skulle redovisas för riksdagen. Det är ett självklart krav mot den speciella bakgrund hans löften under valrörelsen hade. Vi har nu kunnat konstatera att sparplanen inte

innehåller någonting som kan förbättra våra möjligheter att spara energi. Det är för oss fullständigt obegripligt hur Elvy Olsson kan uttala sig som hon gör i propositionen:

”Genom det nu framtagna materialet är det enligt min mening möjligt att avgöra dels vilka insatser som är mest angelägna och riktiga att genomföra, dels i vilken omfattning dessa insatser kan och bör genomföras. Det är nu möjligt att ange mål för ett omfattande energisparprogram för byggnader avseende den kommande tioårsperioden.” Den redovisning vi har fått i utskottet pekar ju i motsatt riktning.

Under de omständigheter som nu har avslöjats anser vi därför, att avgörandet om en långsiktig sparplan bör ske samtidigt med det större energipolitiska beslut som skall fattas under det närmaste året i enlighet med vad som avsågs 1975. Det skulle ge oss möjlighet att skaffa fram bättre underlag för beslutet, så att vi får någon trygghet för att målet verkligen kan nås. Det skulle också ge oss möjlighet att göra en avvägning mellan olika energipolitiska åtgärder. Till dess bör naturligtvis medel anvisas så att det nuvarande sparprogrammet kan fortsättas.

Det är inte, herr talman, uttryck för en hög ambitionsnivå att som regeringen nu vill göra kasta ut stora belopp på osäkra och okända projekt. Hög ambitionsnivå och ansvar visar man genom att först noga formulera målen, ange metoder och styrmedel och därefter anvisa de ekonomiska resurser som krävs för att genomföra programmet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer vid civilutskottets betänkande nr 31.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I den proposition som ligger till grund för det betänkande vi nu behandlar och även i utskottets ställningstagande är utgångspunkten, att man genom frivilliga insatser skall klara de mycket stora omställningar det är fråga om. Det råder en allmän enighet om behovet och nödvändigheten av att begränsa energiåtgången, men regeringen förlitar sig helt på generellt verkande styrmedel inom ramen för en oförändrad marknadsekonomi. Man gör det trots att ingen med någon större säkerhet vet vad generella styrmedel som information, skatter, avgifter, subventioner och frivillighet leder till.

Från vänsterpartiet kommunisterna har vi i detta liksom i tidigare sammanhang framhållit, att central planering och selektiva styrmedel måste utnyttjas i stor omfattning. Statlig och kommunal planering samt lagstiftning och bestämda direktiv till fastighetsägare och företag är nödvändiga åtgärder för en konsekvent hushållning med energi. Utskottet noterar med instämmande i regeringsförslaget, att de förslag som läggs fram syftar till att erforderligt sparande skall nås i allt väsentligt utan obligatorier och med ett minimum av administrativa regleringar. Behovet av sådana åtgärder skall prövas efter en treårsperiod.

Utskottet noterar också att det bara är vpk, som ställt några yrkanden som riktar sig mot propositionens utgångspunkt. Vi föreslår som bekant att kommunerna skall åläggas konkret ansvar för genomförandet av energispar-

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

planen, att de skall ges de styrmedel som är erforderliga för detta och att sambandet mellan sparåtgärder och övrig samhällsbyggnad skall beaktas. Jag har svårt att förstå utskottet då det säger, att förslaget uttalande inte skulle fylla någon uppgift. Det handlar ju här om den centrala frågan, de praktiska möjligheterna att genomföra energisparplanen.

Jag vill, herr talman, med anknytning till det som Birgitta Dahl sade framhålla, att det är lika förvånande att Birgitta Dahl uppehåller sig så mycket vid och är så kritisk mot att det icke anvisas styrmedel från regeringen. Ändå har socialdemokraterna lyckats undgå att i en motion påpeka detta och kräva sådana styrmedel. Jag upprepar att det bara är vänsterpartiet kommunisterna som i anslutning till propositionen har tagit upp denna fråga.

Regeringens överväganden och förslag angående samhällsekonomiskt motiverade hushållningsinsatser och de faktiska förslagen för genomförande är mycket motsägelsefulla. Om man vill vara säker på att inom de närmaste tio åren verkligen minska oljeberoendet i någon högre grad, räcker det inte att inom uppvärmningsområdet bara satsa på information, rådgivning, bidrag och andra generella åtgärder för att senare, efter en treårsperiod, utvärdera resultatet och eventuellt lägga fram förslag till mera selektiva åtgärder.

Det finns redan i dag genom planverkets, energikommissionens och bostadsdepartementets utredningsarbete en omfattande kunskap om de stora möjligheterna till hushållning med främst olja i det befintliga fastighetsbeståndet. Vad som nu krävs är en planmässig upprustning av värmeisolering samt uppvärmnings- och ventilationssystem genom utnyttjande av selektiva åtgärder och förändringar i byggnadsstadgan och lagen om kommunal energiplanering. Både då det gäller hushållning och introduktion av nya energiformer är planmässighet och samhällelig styrning avgörande för resultatet. Överlåts ansvaret för olika hushållningsåtgärder och för solvärme, vindkraft och biomassa till marknadskrafterna och de privata företagens intressen, kommer genomförandet av åtgärderna och utvecklingen att försåras, fördyras och ta orimligt lång tid.

Kommunerna bör inom ramen för en utvidgad kommunal energiplanering åläggas att utarbeta konkreta värmeplaner, där val av uppvärmningsform och lämpliga åtgärder i syfte att minska energiåtgången inom enskilda fastigheter definieras för olika kommundelar. Dessutom bör byggnadsstadgan snarast ändras så, att de lokala byggnadsnämnderna inom ramen för den här beskrivna kommunala energiplaneringen får möjlighet att efter inspektion av enskilda fastigheter förelägga ägaren att vidta nödvändiga åtgärder i syfte att minska fastighetens energianvändning. Under förutsättning att finansieringen ordnas genom statlig långivning på rimliga villkor, kan dessa krav inte anses vara mera långtgående än t. ex. den årliga obligatoriska bilbesiktningen eller obligatoriska krav på anslutning av fastigheter till ett kommunalt VA-nät. I de fall de boende tillfälligt måste flytta från fastigheten uppkommer emellertid sociala problem, som måste beaktas i lagstiftningen och i kommunernas energiplanering.

Med detta system kan byggnadsnämnderna – efter några år av kompetensuppbyggnad och översiktlig planering – rikta de energibesparande åtgärderna

mot de objekt där insatsen ger bästa resultat utifrån en totaloptimering. Kommunen inspekterar alltså inte rimligen varje fastighet, utan genom översiktsplanen och de lokala värmeplanerna definieras den del av fastighetsbeståndet som kan förväntas ge bäst utbyte vid en insats av energisparande åtgärder. På detta sätt kan även genomförandetakten planeras i samråd med länsarbetsnämnden, med tanke på hänsynen till arbetsmarknaden, och genom kontakter med ansvariga statliga myndigheter för en samordning över hela landet.

Genomförandegraden blir med detta system betydligt högre än vad som maximalt kan förväntas bli fallet, om man i huvudsak förlitar sig på information samt frivillighet från fastighetsägarnas sida. Genomförandegraden är givetvis av central betydelse för möjligheterna att någorlunda snart spara olja i avgörande kvantiteter.

Hittillsvarande låne- och bidragssystem bör snarast ändras. De energisparande åtgärder inom fastighetsbeståndet som aktualiserats i energikommissionens betänkande är genomgående lönsamma redan vid dagens energipriser, varför den nuvarande bidragsgivningen bör ersättas av ett system, som helt baseras på statlig kreditgivning. De statliga bostadskrediterna bör utvidgas till att också omfatta investeringar för fjärrvärmesystem och centrala solvärmecentraler.

Vad som här sagts om kommunal energiplanering och hushållning inom det befintliga fastighetsbeståndet är tillämpligt på såväl bostadsfastigheter som offentliga och privata lokaler, och det gäller också för småindustrins lokaler. Processindustrierna och större tillverkningsindustrierna bör prövas enligt en särskild energikoncessionslagstiftning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen nr 1693.

Jag övergår nu till att kommentera den andra vpk-motionen som behandlas i detta betänkande. Det är motionen 840, som föreslår en snabbutredning som skapar underlag för ett eventuellt beslut om förbud mot fortsatt installation av direktverkande elvärme.

Energins kvalitet är olika stor för olika energislag. För praktiskt bruk talar man om en indelning i extra prima, prima och sekunda energi. Till gruppen extra prima hör el- och rörelseenergi, till prima bl. a. kemisk energi och kärnenergi, medan lågtemperaturvärme betecknas som sekunda.

För uppvärmning av bostäder och lokaler behövs just lågtemperaturvärme. Den samlade fastighetsuppvärmningen använder f. n. omkring 40 % av nettoenergiförbrukningen. Denna uppvärmning borde från kvalitetssynpunkt i första hand ske med spillvärme och solvärmte vatten och i andra hand med prima energi, som ved, kol och olja.

Elektrisk uppvärmning av fastigheter innebär däremot i allmänhet en slösaktig användning av extra prima energi. Den marginella elproduktionen sker i vårt land i kärnkondenskraftverk och oljekondenskraftverk med verkningsgrader på 32 resp. 40 %. Därefter används denna prima energi, elenergin, för framställning av lågtemperaturvärme med väldiga kvalitetsförluster som följd.

Energikommissionens majoritet har avvisat direkta restriktioner mot

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

elvärme – förmodligen för att främja elanvändning i syfte att bredda underlaget för fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Enligt vår uppfattning bör nytillkommande elvärme helt förbjudas i områden som lämpar sig för fjärrvärme – i enlighet med elvärmeutredningens förslag. Övrig nyinstallation av direktverkande elvärme bör antingen även den totalförbjudas – och då givetvis med rimliga dispensmöjligheter – eller begränsas på annat lämpligt sätt.

Man kan t. ex. tänka sig ett mera rimligt nyttjande av el för uppvärmningsändamål genom användande av värmepumpar eller genom speciellt långtgående krav – ändringar i byggnadsstadgan – på isolering och värmeåtervinning i nyproducerade hus där elvärme installeras. Rätt använd kan således el ibland vara en lämplig distributionsform. Man bör också utreda möjligheterna att för fastigheter med befintlig direktverkande elvärme sätta ett tak för den årliga förbrukningen, något som lätt kan kontrolleras hos distributören, så att fastighetsägaren tvingas anpassa sin konsumtion genom åtgärder som förbättrad värmereglering och ventilation, tätning av dörrar och fönster eller utnyttjande av solvärmigt tappvarmvatten under sommarhalvåret.

Herr talman! När det gäller framtida valfrihet är varmvattenuppvärmningssystemen helt överlägsna den direktverkande elvärmens. Varmvatten-systemen kan i framtiden försörjas med spillvärme eller annan fjärrvärme och med solvärme eller lokala pannor.

Utskottet har anfört att de frågor som tas upp i motionen övervägs i skilda sammanhang och anser därför inte att det finns anledning att nu tillstyrka motionen.

Jag vet också att frågan om ett eventuellt förbud mot installation av direktverkande elvärme övervägs i skilda sammanhang, men det gör inte förslaget i vår motion mindre aktuellt eller mindre angeläget. Vpk har tidigare motionerat om en utredning av denna fråga, och näringsutskottet och civilutskottet liksom riksdagen ansåg då att motionärernas synpunkter i huvudsak skulle komma att bli tillgodosedda i kommande utredningsarbete. När sedan elvärmeutredningen avgett sitt betänkande, visade det sig att vårt förslag inte tillgodosetts. De snäva direktiven hade bundit utredaren så att han bara kunde behandla omkring 20 % av den förväntade marknaden. Betänkandet om restriktioner för uppvärmning med elradiatorer kunde därför inte läggas till grund för en bedömning av mera omfattande elvärmerestriktioner. Den kompletterande utredning vi nu föreslår bör därför genomföras snarast. Jag yrkar bifall till motionen 840.

Det är inte möjligt att se energisparandet i befintlig bebyggelse som något isolerat och skilt från annan samhällelig verksamhet. Vpk har pekat på nödvändigheten av ett samband med kommunala utbyggnadsplaner då det gäller bostäder, trafikleder, social service och aktiv industrilokalisering. Här måste en riktig samordning ske. Ett sådant genomförande av en energisparplan skulle, som bl. a. statens planverk visat, kunna spara stora mängder energi i befintlig bebyggelse och samtidigt ge tiotusentals nya sysselsättnings-tillfällen åt bl. a. byggnadsarbetare. Det är viktigt att sådana insatser

samordnas mellan stat och kommun och att man ställer tillräckliga resurser och styrmedel till förfogande.

Bostadsbyggandets omfattning och inriktning har stor betydelse både beträffande energin och beträffande sysselsättningen. Den kraftiga nedgången i bostadsbyggnadet och i bostadssaneringen under senare år har inte medfört någon direkt energibesparing, eftersom det samtidigt skett en kraftig förskjutning mot småhusbyggande, som kräver mera energi både vid uppförande och i drift. Det är viktigt att bygga och att utforma vårt boende på ett energisnålt sätt. När det gäller energiförbrukningen är skillnaden nu stor mellan olika boendeformer och mellan låg- och höginkomsttagare.

De flesta hyresgäster i flerfamiljshus består av låginkomsthushåll, och de lever av nödtvång ett energisnålt liv. Där finns inget att spara, inget att pruta bort. Vi har från vpk i olika sammanhang framhållit hur viktigt det är att utveckla det bostadsbestånd med relativt sammanhållen bebyggelse och med stort inslag av flerfamiljshus som redan finns, så att det kan bjuda ett bra boendebad alternativ för dem som vill förändra och förbättra sin bostadsstandard. Lägenhetssammanslagningar, kompletteringar med gemenskapslokaler och service, bättre kollektivtrafik, bättre barntillsyn, bättre utemiljöer osv. kan på sitt sätt bli lika viktiga instrument för energipolitiken och för att åstadkomma en ökad sysselsättning som exempelvis isolering av väggar och intrimning av värmesystem.

Många befintliga småhusområden som inte naturligt ingår i viss sammanhållen bebyggelse kan förtäas eller fogas in i sådan bebyggelse. All byggnation måste enligt vår mening inriktas på att skapa sammanhållna och rimligt täta bebyggelsgrupper med bra egenskaper i fråga om service och förvaltningsformer. Ett energisnålt boende måste vara ett boende i sammanhållna grupper med ett stort inslag av kollektiva nyttigheter, god service och bra kollektiva kommunikationer med omvärlden. Det måste vara fråga om ett stort inslag av flerfamiljshus, delvis i nya, friare former och blandade med småhus, en ny form av kollektivhus och ett inslag av väl integrerade lokaler för daghem, skola, gemenskap, vuxenstudier osv. Alltsammans måste byggas i nära kontakt med arbetsplatser – dels för resornas skull, dels för att man skall kunna dubbelutnyttja fritidslokaler, restauranger och andra anordningar.

Det är angeläget att kommunerna engageras för genomförandet av en energisparplan. Men denna måste då innefatta bl. a. en kommunal inventering av byggnadsbeståndet och ett upprättande av en åtgärds katalog med olika energibesparande åtgärder, där kommunala organ har ansvaret för genomförandet. Det är en viktig samhällelig angelägenhet att systematiskt nedbringa energianvändningen inom bostadsbeståndet och den övriga bebyggelsen. Därför är det nödvändigt att samhället ställer de erforderliga resurserna och styrmedlen till förfogande så som vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna 1693 och 840.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Bostadsministern ELVY OLSSON:

Herr talman! Jag kan till att börja med konstatera att Birgitta Dahl i sitt anförande upprepade en mängd obestyrkta påståenden. Några av dessa tänker jag ta upp.

Påståendet att tidigare erfarenheter av energisparande åtgärder inte har utvärderats är felaktigt. I departementspromemorian, som ju bifogats propositionen, redovisas erfarenheterna av varje energibesparingsåtgärd. Dessutom redovisas i en särskild bilaga till propositionen dels de hittills vunna erfarenheterna av energisparstödet beträffande bostäder, dels en hel rad exempel på genomförda energisparprojekt. De slutsatser som dras i den promemorian har ju också ett brett stöd bland landets främsta experter på detta område. Jag vill också understryka att finansutskottet skriver i sitt yttrande att först med utgångspunkt i ett långsiktigt mål "blir det möjligt att utbilda och rekrytera arbetskraft, bygga upp materialproduktion och utveckla ny teknik". En sådan satsning kommer inte till stånd, om inte statsmakterna beslutar sig för en långsiktig politisk inriktning.

Socialdemokraterna anklagar oss också för att vi vid hanterandet av energisparstödet medvetet låter pengar rinna ut utan att veta vad det blir för effekt. Detta är naturligtvis helt felaktigt, men det är riktigt att styrmedlen än så länge inte är utvecklade till högsta effekt. Därför har också regeringen föreslagit att programmet successivt skall upptrappas.

Man kan undra över vart socialdemokraterna egentligen vill komma. Under socialdemokraternas tid i regeringsställning infördes ju ett system, som i huvudsak innebar möjligheter till stöd för de åtgärder som också i dag får stöd. Socialdemokraterna har ju själva sagt att de mera detaljerade utvärderingarna av stödet inte skulle kunna börja förrän 1978. Hävdar man nu att vad man själv införde innebär ett oacceptabelt slösande med medel? Vad vill man egentligen, vill man stoppa energisparverksamheten, trots de vackra ord som Birgitta Dahl ibland inflikar om hur angeläget det är?

Sedan till frågan om radongasen. Vi har ju i departementspromemorian ganska ingående diskuterat de hygieniska frågorna, och Birgitta Dahl känner naturligtvis till att koncentrationen av radongas inomhus är beroende av vilket material som ingår i byggnaden och av ventilationens effektivitet. Men det är klart att ventilationen kommer att minska om man tätar. Men i departementspromemorian framhålls att det är viktigt att klargöra vilket minimivärde på luftomsättningen vi kan acceptera.

Det är riktigt som Birgitta Dahl sade, att jordbruksministern och jag har informerats om radongasfrågorna, och i det mötet deltog företrädare för planverket, byggforskningsrådet och strålskyddsinstitutet. Jag kan också upplysa om att byggforskningsrådet kommer att arrangera ett seminarium i början av juni, där man tar upp just problemet med radon i byggnader.

Jag tycker därför jag kan säga att problemet med radongas i byggnader, som naturligtvis är ett problem, är under kontroll och sakkunnig uppsikt.

Jag vill samtidigt framhålla att radongasproblemet inte påverkar sparplanen. Dels är avsöndringen av radongas i huvudsak förknippad med några få byggnadsmaterial, varför det är endast en del av byggnadsbeståndet som

berörs. Dels innebär de tätningsåtgärder som redovisas i departementspromemorian inte att husen blir helt täta, utan man har i promemorian siktat på att för större delen av byggnadsbeståndet uppnå de nybyggnadskrav som vi har i dag, dvs. en halv luftomsättning per timme.

Det talas också om osäkerhet i det underlagsmaterial som vi har. Birgitta Dahl har hänvisat till byggforskningsinstitutets undersökning av en del byggnader. Det är den nuvarande regeringen som gett institutet uppdraget att göra den studien, och det är ett första försök att få en samlad bild av Sveriges byggnadsbestånd från energisynpunkt. De resultat som kommer att redovisas från undersökningen emottar jag verkligen med allra största intresse. Men det som Birgitta Dahl hänvisar till är en delrapport med preliminära resultat från institutets projekt.

I en promemoria i anslutning till rapporten anför institutet: "Resultatet från ovan nämnda undersökning bekräftar på många punkter de antaganden om husbeståndets egenskaper som synes ha legat till grund för propositionens bedömningar." Därefter gör byggforskningsinstitutet en genomgång av de skillnader som preliminärt föreligger mellan resultaten från deras undersökningar och underlaget i propositionen. Utan att närmare gå in på tekniska detaljer, Birgitta Dahl, vill jag bara konstatera att om institutets preliminära resultat är korrekta innebär dessa att sparplanens mål kommer att uppnås.

Avslutningsvis skulle jag vilja konstatera att Birgitta Dahl inte lyckas presentera något av socialdemokraternas alternativ, som hon påstår finns. Var finns då de konkreta alternativen? Om nu propositionen är så urusel som Birgitta Dahl säger borde det vara lätt att kunna ge förslag till förbättringar. Och tid har socialdemokraterna haft på sig. Propositionen framlades i december, och på det sättet blev det en lång motionstid. Sedan har också utskottet tagit god tid på sig. Det har ändå inte kommit några förslag från socialdemokraterna. Men nu, när Birgitta Dahl ändå sade att det fanns förslag, kanske de kommer fram i fortsättningen. Birgitta Dahl kanske inte hann med dem i sitt inledningsanförande.

Tore Claeson tog upp frågan om direkt-el. Jag kan ansluta mig till mycket av det han sade. Det är mycket bättre för människor om vi har t. ex. ett vattenburet system så att vi inte är bundna i framtiden av direkt-el. Energiministern har låtit göra en utredning, och jag har gett planverket i uppdrag att utreda delar av detta problem. Jag förväntar mig resultat under sommaren, och efter det kan vi, som jag tror, också presentera förslag för riksdagen.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BIRGITTA DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! De tre minuter som jag nu har till mitt förfogande ger naturligtvis inte utrymme för att utförligt ta upp alla de frågor som Elvy Olsson har talat om.

Låt mig inleda med att konstatera att Elvy Olsson – och jag kan förstå varför

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

– undvek att svara på en lång rad av de frågor jag ställde. Men jag hoppas att Elvy Olsson utnyttjar nästa inlägg till att faktiskt svara på frågorna.

När det gäller radonproblemet hjälper det ju inte att referera till att det står om det i promemorian. Jag vill konstatera att Elvy Olsson tydligen inte har tyckt att det har varit så viktigt att det funnits anledning att diskutera det i hennes egen framställning i propositionen. Det är inte heller så, som Elvy Olsson säger, att de här tätningsåtgärderna är ofarliga därigenom att de i princip leder till samma luftväxling som i de hus som nu byggs, därför att i de hus som nu byggs används inte material av det slag som är speciellt farligt. Av de redovisningar vi fått i energikommissionen har klart framgått att det finns hus som över huvud taget måste undantas från tätning därför att dessa problem är så stora. Elvy Olssons svar var alltså här sakligt felaktigt.

Däremot är det riktigt att problemen inte i väsentlig grad påverkar den totala effekten av sparplanen. Men det är allvarliga problem ur hälsosynpunkt. Det finns ett antal hus där risken för att få cancer är en på 250. Även om dessa hus är få – några tusen – så måste problemen behandlas med allvar därför att de kvalitativt sett är oerhört allvarliga.

SIB:s undersökning var inte något som man utan vidare kan vifta bort med att det är preliminära resultat osv. Det har ytterligare kommit fram i radioprogram m. m., där f. ö. statssekreteraren i bostadsdepartementet medverkade, att det totalt rör sig om skillnader på upp till 10 % per år av sparmöjligheterna eller, om man vill uppnå samma sparmål, en kostnadsökning på 10 miljarder, om de här uppgifterna är riktiga, vilket bekräftades av andra medverkande i radioprogrammet häromdagen, bl. a. Lennart Holm.

Elvy Olsson frågar vart vi vill komma och vad vi har för konkreta förslag att framlägga. Poängen i det hela är ju att genom att regeringen har underlåtit att skaffa fram det underlagsmaterial som behövs och bl. a. inte tagit chansen att göra den undersökning i Norrbotten som vi föreslår, så finns det inte underlag i dag för att presentera konkreta program. Därför kan vi inte göra det. Därför kan regeringen heller inte begära att riksdagen nu skall ta ett långsiktigt program. Därför har vi krävt att det underlaget snarast skall skaffas fram och det långsiktiga beslutet skjutas på framtiden.

TORE CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Bostadsministern Elvy Olsson vitsordade – om jag hörde rätt – att det är riktigt att styrmedlen ännu inte är tillräckliga på det område som vi nu diskuterar. Från vårt håll har vi just velat peka på vikten av att redan från början ha sådana styrmedel när man tar itu med ett i fråga om tid och pengar så omfattande program som det här gäller.

Det är, som vi har påpekat, en viktig samhällelig angelägenhet att systematiskt nedbringa energianvändningen på detta område. Det är därför nödvändigt att samhället fastställer ett sparmål och att samhället också ställer de resurser till förfogande som behövs för att genomföra ett sådant här åtgärdsprogram. Det innebär att initiativen och genomförandet av de faktiska åtgärderna inte kan överlåtas till ägarna av fastigheterna. Det handlar om förbrukning av en samhällelig resurs. Det måste därför ankomma på de

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

samhälleliga organen att ta huvudansvaret för hur planen genomförs. Styrmedlen spelar alltså en mycket stor roll. Om enskilda fastighetsägare beslutar om energisparande åtgärder innebär det en styrning av åtgärder som kanske långsiktigt är lönsamma för fastighetsägaren, men det garanterar inte att det är de lämpligaste åtgärderna ur energisparsynvinkel som vidtas.

Sedan till frågan om installation av direktverkande elvärme. Elvy Olsson säger att hon har låtit göra undersökningar i frågan. Det är väl bra, men jag förstår fortfarande inte varför utskottet inte skulle ha kunnat föreslå riksdagen att bifalla det konkreta yrkandet i motionen, där vi säger att bostadsdepartementet eller något annat organ bör ges i uppdrag att snabbt genomföra de kompletterande utredningar som behövs för att skapa underlag för ett eventuellt beslut om totalförbud mot fortsatt installation av direktverkande elvärme eller restriktioner som i motsvarande grad begränsar den totala elvärmeanvändningen.

Trots det besked som Elvy Olsson gav här om att undersökningar pågår och trots utskottets besked, att frågan följs med uppmärksamhet, tycker jag att det, mot bakgrund av betydelsen och nödvändigheten av att åstadkomma någonting här, hade varit på sin plats att bifalla motionen.

Bostadsministern ELVY OLSSON:

Herr talman! Först några ord om radonfaran.

Jag vill säga till Birgitta Dahl att jag verkligen inte viftar bort radonfaran. Vi ser naturligtvis allvarligt på denna fråga, som vi följer i departementet, men den påverkar inte genomförandet av sparplanen, och det är ju den vi debatterar i dag.

Sedan till Birgitta Dahls påstående att vi inte bör fatta långsiktiga beslut när en utvärdering av tidigare insatser saknas. Jag har redan sagt att det finns en sådan i sparplanen.

Men jag kan väl villigt medge att vi har måst arbeta under tidspress. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tog drygt 18 månader på sig mellan den tid då den presenterade den förra energipropositionen och den tidpunkt då planverket – i augusti året därpå i valrörelsen – fick i uppdrag att utreda besparingsmöjligheterna i befintlig bebyggelse. Direktiven till det uppdraget begränsades dessutom av att det endast skulle avse åtgärder som skulle kunna vidtas i samband med ombyggnad.

Man kan jämföra den tid som den förra regeringen behövde för att besluta sig för om den eventuellt skulle ge planverket ett uppdrag eller ej med den tid som den nuvarande regeringen har haft på sig för arbetet med att skapa två framåtsyfande, långtgående propositioner på energisparområdet.

Jag lyssnade på Birgitta Dahls tal om regeringens påstådda försummelse att utvärdera energisparandet. Jag vill då erinra om varför Olof Palme vid 1975 års energipolitiska beslut i riksdagen argumenterade för att ett nytt beslut skulle fattas år 1978. Det berodde på att "år 1978 bör resultaten av de besparingsåtgärder som nu föreslås kunna börja avläsas".

Min fråga mot bakgrund av vad Olof Palme då sade och de invändningar som nu reses mot den här propositionen är: Var det alltså socialdemokra-

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

ternas mening att vi inte heller nu skulle ha lagt fram något förslag till ett verkligt program för energisparande? Var avsikten – och jag tycker faktiskt att mycket tyder på det – att man inte skulle ha lagt fram förslag om att utreda något mera?

Birgitta Dahl sade att vi inte diskuterar styrmedel i propositionen. Jag förstår att denna missuppfattning måste bero på att Birgitta Dahl inte lyssnade på mitt inledningsanförande. Därför tillåter jag mig att upprepa vad jag sade om detta och vad det var som vi nu skulle arbeta med:

”Kommunal planläggning av energisparåtgärder.

Teknisk rådgivning till fastighetsägare från kommunerna.

Stöd till kommunerna för dessa insatser.

Differentiering av stödet med hänsyn till bl. a. skillnaden mellan samhälls-ekonomisk och privatekonomisk kalkyl.

Besiktningen skall bli ett villkor för lån efter en övergångstid.

Att verkligen åtgärder enligt besiktning genomförs kan också bli villkor för stöd.

Förändring av hyres- och bränsleklausuler och införande av individuell mätning och debitering.

Effektivisering och förenkling av långivningen.

En delegation för samordning och utvärdering m. m. har inrättats. Den skall samordna myndigheternas verksamhet och regeringskansliets arbete vad gäller utbildning, resurstillgång och konjunkturanpassning m. m.”

Om jag förstod Birgitta Dahl rätt ansåg hon att den här sparplanen inte skulle innebära någon lägre elenergiförbrukning; det är endast olja man spar. Men genom en ambitiös energihushållning kan ju en totalt sett likvärdig oljeförbrukning kombineras med en lägre elenergiförbrukning – det är en självklarhet. Jag kanske skall påminna om vad förre industriministern Rune Johansson sade vid 1975 års energibeslut, nämligen att fördelningen mellan el- och bränslekonsumtion kan variera. I energisparprognoserna räknades det då med en s. k. spontan övergång från bränsle till el, och det ansågs särskilt gälla vid fortsatt kärnkraftsutbyggnad.

Den här omtalade spontaniteten är någonting som naturligtvis inte uppstår utan en viss yttre påverkan. Men samhället, Birgitta Dahl, är ju inte förhindrat att påverka val av energiform. Vi kan också verka för att både bränsleförbrukning och elförbrukning hålls tillbaka genom att vi bedriver en målmedveten hushållningspolitik.

Sedan bara ett par ord om möjligheterna att klara arbetskraftsbehovet. Det är faktiskt så, Birgitta Dahl, att arbetsmarknadsutskottet i ett enhälligt yttrande säger:

”Enligt utskottets uppfattning bör det inte vara några större svårigheter att tillgodose behovet av byggnadsarbetare med den nivå energisparplanen beräknas få de närmaste åren.”

BIRGITTA DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Elvy Olsson tycks inte riktigt ha kopplat om från oppositionsrollen till regeringsrollen. Här är det faktiskt vi som frågar och regeringen

som skall vara så god att svara. Jag vill upprepa ett antal frågor som jag inte har fått svar på.

1. När man nu avvisar styrmedel som går över frivilliglinjen, betyder det att man avhänder sig den förutsättning för att avveckla kärnkraften som centerns ledamöter i energikommisionen har bundit sig vid och som också naturligtvis är en förutsättning för att Thorbjörn Fälldins löften skall hållas? Det står mycket tydligt i energikommisionens betänkande att för avveckling av kärnkraften krävs administrativa styrmedel som går utöver frivilliglinjen.

2. Varför är regeringen och Elvy Olsson så ointresserade av att diskutera vårt förslag om ett miljöpolitiskt program för resurshushållning och bebyggelsestrukturens betydelse?

3. Vilka var skälen till hemlighetsmakeriet mot energikommisionen?

4. Kommer bostadsstyrelsen att få de resurser som den begärt och behöver för att kunna genomföra sin utvärdering?

5. Och detta är mycket viktigt: Kommer regeringen att stå fast vid vad som sägs i regeringsdeklarationen, att elproduktionen i oljekondensanläggningar så långt som möjligt skall begränsas? Kan Elvy Olsson garantera – det är speciellt nödvändigt att få ett svar på denna fråga efter vad Elvy Olsson nu har sagt – att man inte använder den olja som man sparar genom det här sparprogrammet till att producera elektricitet? Alla utom centern är överens om att det vore mycket olyckligt och att vi snarast bör sikta till att gå över till el för att spara olja än till att göra motsatsen.

Sedan vill jag bara säga följande. Jag kan inte förstå hur Elvy Olsson kan påstå att radonproblemet saknar betydelse för sparprogrammet. Det är riktigt att det inte påverkar siffrorna särskilt mycket, men nog måste det väl påverka ens sätt att genomföra sparprogrammet. Detta är ett typiskt exempel på hur ointresserade ni är av mål, metoder, styrmedel och det praktiska genomförandet. Ni vill bara slänga ut en siffra som kan ge sken av att Thorbjörn Fälldin hade rätt.

Till slut: Det är naturligt att ta ett första beslut om en sparplan utan att ha alla metoder klara, såsom vi måste göra 1975 för att över huvud taget komma i gång. Men har man inget nytt att komma med skall man inte göra som ni nu har gjort, dvs. ge sken av att det är något nytt och föreslå oss att fatta vittgående beslut för lång tid framåt på lösa boliner. Då skall man i stället förlänga det befintliga programmet till dess att man har något nytt att komma med. Vår avsikt var också att de här besluten skulle tas samtidigt med andra energipolitiska beslut – inte separat.

Bostadsministern ELVY OLSSON:

Herr talman! Jag kan faktiskt inte, Birgitta Dahl, för tredje gången stå här i talarstolen och upprepa vad jag redan sagt om de ytterligare styrmedel som vi skall arbeta med. Jag vill bara säga att jag finner det ytterst angeläget att vi får ytterligare styrmedel, men det är inte särskilt bra att ta till dem just nu när resurser härför inte finns. Men det är för att ordna de resurserna och för att ordna ett program som vi har tillsatt den nämnda delegationen i bostadsde-

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

partementet. Jag vill verkligen avliva talet om att jag avvisar styrmedel.

Birgitta Dahl frågade om bostadsstyrelsen skall få medel. Ja, naturligtvis skall man få medel för den undersökning och den utvärdering som bostadsstyrelsen skall göra tillsammans med planverket. Det är naturligtvis ett villkor för att man skall kunna utföra arbetet. Denna utvärdering kommer vi att fästa stort avseende vid.

Sedan påstod Birgitta Dahl att det skulle vara bristande kontakt mellan energikommissionen och departementet. Jag kan naturligtvis inte här närmare gå in på de arbetstekniska detaljerna, men låt mig bara konstatera det faktum att det är en god överensstämmelse mellan propositionens underlag och energikommissionens underlag. Ett ytterligare belägg för att vi är överens är att vi har en fast grund för propositionen.

Birgitta Dahl återkom också till bostadsforskningsinstitutets undersökning och återgav vissa uttalanden. Ett radioprogram kan vi inte stå här i kammaren och diskutera, men jag konstaterar att både planverkets generaldirektör och statssekreteraren i bostadsdepartementet klargjorde att de uppgifter om bostadsförordningar som Birgitta Dahl återgav var felaktiga. Jag vill poängtera att de inte heller återfinns i institutets undersökningsrapport.

Birgitta Dahl talade vidare om behovet av att integrera olika åtgärder för energihushållningen. Att det är nödvändigt håller jag naturligtvis med om, och det har vi också anfört i propositionen. Men i dag har vi att diskutera och ta ställning till frågan om energihushållning just i byggnader.

Tore Claesson tog också upp frågan om energiförbrukningen i småhus. De bostadshus som vi bygger i dag skall uppföras enligt de nya bestämmelser om energihushållning som finns i supplement till Svensk byggnorm. Den genomsnittliga årliga nettoförbrukningen av energi blir enligt den nya normen lika stor eller – om vi så vill – lika liten i småhus och flerbostadshus, vilka ju också skall uppföras enligt dessa bestämmelser. Det är emellertid inte ovanligt att småhus har större bostadsyta än lägenheter i flerbostadshus, och då blir naturligtvis energiförbrukningen per bostad större i småhus än i flerbostadshus. Jag vill dock påminna om att den högsta godtagbara byggnadskostnaden för beviljande av lån till småhus sänks från 200 000 till 190 000 kr. när det gäller byggnadslov som söks fr. o. m. den 1 januari 1980. I propositionen om ansvarsfördelningen inom bostadsförsörjningen sades att utformningen av hus, som är lämpliga från energihushållningssynpunkt, bör få en gynnsammare behandling i lånesammanhang. Vidare sägs i propositionen att belåningen av småhus bör anpassas så att den gynnar byggande av mindre småhus.

När Birgitta Dahl talar så vackert om energihushållning men samtidigt har så mycket att invända mot de åtgärder vi vill vidta får man uppfattningen att hon inte riktigt vet vilket ben hon skall stå på när det gäller frågan om energihushållningen.

Jag har i dag verkligen lyssnat till Birgitta Dahl för att försöka få klart för mig vilken linje man vill följa. Men tydligen är det så att man har flera linjer.

I den socialdemokratiska motionen säger man dels att underlag för bättre

teknisk och ekonomisk bedömning saknas i propositionen och att den därför lika gärna hade kunnat läggas fram ett år tidigare, dels att propositionen berör en fråga av stor ekonomisk och arbetsmarknadsmässig betydelse och att därför remissynpunkter borde ha inhämtats, vilket alltså innebär att propositionen har presenterats för tidigt. Det är tråkigt att vi inte kan få någon klarhet i vad socialdemokraterna önskar och vilken linje de har.

Birgitta Dahl har flera gånger sagt att man inte kunnat ta ställning till propositionen, eftersom någon utvärdering av besparingsåtgärderna inte har gjorts. Som jag tidigare påpekat har regeringen presenterat omfattande analyser till grund för våra förslag. För att återgå till Olof Palme sade ju han att det var först år 1978 som man skulle kunna börja avläsa resultat av besparingsåtgärder.

Jag tycker alltså att det är en ganska stor förvirring i de socialdemokratiska leden. Tydligen har man inte alls några linjer för hur vi skall klara den, som Birgitta Dahl i andra sammanhang säger, angelägna uppgiften att hushålla med resurser.

Förste vice talmannen anmälde att Birgitta Dahl och Tore Claeson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Till civilutskottets betänkande om förslaget till energisparplan m. m. har fogats en rad reservationer och ett särskilt yttrande, som jag vill kommentera från utskottets utgångspunkter. Innan jag går in på detta vill jag dock göra en kommentar till Birgitta Dahls första inlägg.

När jag lyssnade fann jag att det som inledningsvis sades var mycket bra. Jag tänkte att en del av de reservationer som socialdemokraterna hade fogat till betänkandet måste vara felaktiga eller överflödiga. Men när Birgitta Dahl kom litet längre fram i den mera salvelsefulla delen av sitt anförande återkom balansen; å ena sidan ville hon göra mera långtgående deklarationer om hur angelägna, nödvändiga och viktiga energisparåtgärder är, men sedan räknade hon å andra sidan upp en förfärande mängd av invändningar mot samma åtgärder.

Av socialdemokraternas agerande i utskottet går det inte att dra någon slutsats om vilken linje de tänker följa. Inom utskottet har vi i alla fall nått enighet på vissa punkter, och vi är eniga i de grundläggande värderingarna – det vill jag gärna betona. Vi har också skrivit in detta i vårt betänkande. Ur propositionen har vi citerat att det finns skäl att vidta ”ytterligare omfattande åtgärder” för energibesparing i befintlig bebyggelse. Men när man sedan, som jag nyss sade, kommer till preciseringar vacklar socialdemokraterna. I reservationerna intar de t. o. m. en mer vacklande hållning än de redovisat i sin partimotion, och det vill inte säga litet.

Socialdemokraternas nej till programuttalanden och målsättningar innebär i praktiken att de är nöjda med 1975 års energipolitiska beslut i den delen. 1975 års beslut innebar emellertid ingenting alls i fråga om målsättningar. Det finns bara ett allmänt resonemang bakom energibalanserna – ett resonemang

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

om att den totala energiförbrukningen för bostäder, såväl nya som befintliga, beräknades sjunka med i genomsnitt 0,9 % per år fram till 1985. Det är alltså vad socialdemokraterna har att erbjuda som alternativ – ett alternativ som alltså inte ens når upp till de nu enhälliga utgångspunkterna.

Nåväl – säger socialdemokraterna i reservationerna – vi är ju inte principiellt mot ett program, vi anser bara att vi inte kan ta ställning på det material som vi har. Det är ju så bristfälligt, säger man – och Birgitta Dahl upprepar det gång på gång – och det har inte remissbehandlats. Det sade man också i sin partimotion, och vi inom utskottsmajoriteten har då varit mycket noga med att på allt sätt bidra till att socialdemokraterna skulle få tillfälle att studera materialet och att utskottet skulle tillföras de synpunkter på materialet som önskades. Vi har självfallet inget som helst intresse av att oppositionen skulle känna sig eller i varje fall säga sig vara överkörd.

Nu har beredningen i riksdagen pågått i praktiskt taget ett halvår. Massor av synpunkter har förts fram. Summan av alltihop är dock fortfarande att socialdemokraterna inte kunnat precisera någon saklig kritik mot underlagsmaterialet – i stället har propositionens ställningstagande verifierats på punkt efter punkt när det gäller sparmöjligheterna. Då det sedan gäller viljan att utnyttja dessa sparmöjligheter är det naturligtvis politiska ställningstaganden. Vi har bara att beklaga att socialdemokraterna inte vill manifestera någon klar viljeinriktning på den här punkten.

Jag skall väl inte gå in på de bakomliggande frågorna, men lösningen ligger kanske i reservanternas målsättning att spara olja – för dem är det alltså inte intressant att spara energi som totalbegrepp. Det är klart att man kan spara olja också genom att eluppvärma dragiga hus med ström från kärnkraftverk. Om det är det man syftar till, så bör det sägas ifrån klart. Då bör debatten också ärligt föras utifrån dessa utgångspunkter.

Tar vi nu emellertid utskottsbetänkandet och reservationerna som debattunderlag – jag tänkte begränsa mig till detta – så finner vi att den första skiljelinjen går vid reservanternas nej till en precisering av målsättningen. Det är intressant att konstatera att socialdemokraterna i finansutskottet är mer positiva än reservanterna. I den avvikande meningen till finansutskottets yttrande sägs det att mycket talar för att vi skall inrikta oss på ett omfattande program för att spara olja i befintlig bebyggelse, "där målet bör ligga inom den i propositionen förordade ramen".

Så långt vill tydligen inte reservanterna sträcka sig. Hur som helst visar detta på ganska anmärkningsvärda skillnader i uppfattningarna inom socialdemokraternas egna led. Men man kommer väl ändå efter debatten att rösta för de reservationer som har fogats till civilutskottets betänkande.

Jag skall vidare göra några kommentarer till utskottsmajoritetens skrivningar när det gäller den siffermässiga preciseringen av sparmålet. Frågan har tidigare också berörts av Birgitta Dahl. Utskottet gör här en omformulering, men jag vill betona att det bara är en markering av att vi inte har tagit ställning till den åtgärds katalog som departementspromemorian redovisar som sparnalternativ 2 och 3. I propositionen begärs inte heller att riksdagen skall ta ställning till att det är just den typen och den mängden av åtgärder som skall

genomföras. Det är angeläget att understryka att vi fortfarande ligger på föreslagen nivå och att det fortfarande är fråga om ett intervall.

Nåväl – det intressanta i den här delen av utskottsbetänkandet är att socialdemokraterna i civilutskottet inte vill göra något som helst preciserat uttalande ens om sparmöjligheterna som sådana och sålunda har bortsett från genomförandetakten. Man stannar vid uttrycket "ytterligare omfattande åtgärder". När samma personer samtidigt efter ett halvårs studium av förslagen inte kan presentera någon kritik mot underlagsmaterialet i den delen, är det naturligt att omgivningen tvekar inför uppsåtet. I partimotionen finns inte något yrkande som står i strid med de bedömningar av sparmöjligheterna som görs i propositionen. Slutsatsen måste bli att det är den politiska viljan som saknas – man är helt enkelt inte intresserad av de här frågeställningarna. Och det tycker jag är värt att notera inför framtida energidebatter.

Men – säger man då från reservanternas sida – visst är vi intresserade. Vår invändning, säger man, beror bara på att vi inte tror på möjligheterna att genomföra ett så här ambitiöst sparprogram. Motfrågan till socialdemokraterna måste då bli: Varför det? Ni har i näringsutskottet sagt att ni tror på byggmaterialindustrins möjligheter. I arbetsmarknadsutskottet har ni blankt anslutit er till ett enhälligt yttrande, som inte utmynnar i några sakliga invändningar mot programmet. I finansutskottet har ni, som jag nämnt, godtagit ett mål inom propositionens ram. Slutsatsen blir att det från reservanternas sida har antytts invändningar bara på två punkter: i fråga om finansiering och styrmedel. Därför skall jag något beröra de frågorna.

I finansieringsfrågan stryker utskottsmajoriteten under den väsentliga utgångspunkten att det inte får bli tal om någon försämrning i den enskildes möjligheter att på ett smidigt sätt få det stöd han är berättigad till. Vad är det då i uttalandet som reservanterna inte kan godkänna? Vad är det för saklig skillnad på det uttrycket och reservanternas skrivning om en "fullgod och fungerande finansiering"? Såvitt jag förstår borde vi vara helt ense på den här punkten. När vi nu inte är det, så kan jag inte fatta det på annat sätt än att reservanterna har kommit litet i argumentnöd och därför vill konstruera en motsättning även på den här punkten.

Så har vi detta med styrmedlen, en fråga som redan har diskuterats mellan bostadsministern och Birgitta Dahl. Det finns inga förslag till nya obligatorier i propositionen, säger reservanterna. Motfrågan är då: Vilka förslag till nya obligatorier har man från socialdemokraternas sida? Partimotionen tiger på den punkten, och reservanterna bidrar inte heller med något nytt. Debatten i den här delen har därför blivit ganska missvisande. Jag tror att det till största delen beror på att man inte har velat läsa vare sig proposition eller utskottsbetänkande på rätt sätt. Vad som sägs i propositionen är ju att viljan att vidta åtgärder nu är så stor att man i det läget har att försöka rikta in denna spontana vilja mot effektiva och rationella åtgärder. Det gör vi redan med stödreglernas hjälp, och behovet av ändringar i dessa skall övervägas på nytt.

Reservanterna har inte något alternativ att komma med. Vi är ju helt ense

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

om en utvärdering och om en prövning av dessa regler. Vi bygger också upp – tydligen utan principiell invändning från reservanterna – kommunala resurser för planering, teknisk rådgivning och besiktning. Propositionen tar inte ställning mot en beredskap för en annan situation. Tvärtom, som utskottet stryker under, betonas vikten av att tillgängliga styrmedel kompletteras. Den särskilda delegationen har fått ett specifikt uppdrag på denna punkt.

Om det vore fråga om något annat än undanflykter i reservanternas bedömningar, skulle den här positiva aktiviteten ha noterats. Jag vill gärna framhålla hur tunt reservanternas resonemang är. Reservationen 4 innehåller bara uttalandet att man har förutsatt att departementet inte lägger av sitt intresse därför att en delegation tillsatts. Vem har sagt något sådant? Har vi någonstans sett ett manifesterat intresse för de här frågorna, är det väl just i bostadsdepartementet.

I reservationen 5 är det politiska budskapet att man förutsätter att den aviserade omprövningen av behovet av styrmedel sker så snart tillräckligt underlag finns. Varför skulle inte detta ske? Just aviserandet av omprövningen ingår ju i propositionen.

Hela reservanternas resonemang i huvudfrågan skulle jag vilja karaktärisera såsom en uppvisning av den ohotfärdiges förhinder. Har man inte något aktivt intresse för energisparfrågorna, blir det kanske naturligt att leverera luftskrivningar av den typ som reservationerna är så utmärkta exempel på. Man skjuter ställningstagandena ifrån sig. Det här är för svårt, säger man, så vi borde ha haft ännu mer utredning.

Andra utskottsledamöter som står bakom majoritetens skrivning kommer att behandla de övriga reservationerna. Jag skall bara notera att utskottet uppenbarligen är enigt på en väsentlig punkt, nämligen i uppfattningen att kommunerna har en mycket viktig roll vid genomförandet av sparåtgärderna. Jag hoppas att denna gemensamma bedömning också i framtiden leder till att vi här i riksdagen kan fortsätta i samma positiva anda. Vi har ju nu gemensamt gjort den bedömningen att en förutsättning för att vi skall kunna ha så stora förväntningar på kommunerna är att de kan få av dem önskad hjälp och råd från statliga myndigheter och ett erforderligt ekonomiskt stöd.

Jag vill knyta an till reservationen beträffande frågan om bidrag till kommunerna. Reservanterna vill här ha ett förslag till riktlinjer för bidragsgivningen, innan man bestämmer sig för att släppa till pengarna. Detta är märkligt. På s. 8 och 9 i betänkandet citeras vad som avses gälla för bidragsgivningen. Reservanterna har sålunda haft all möjlighet att komma med eventuell kritik och föreslå ändringar. Det har de dock inte gjort, och då tycker jag att det inte finns mycket att resonera om på den punkten.

Får jag kort kommentera Birgitta Dahls resonemang om ett miljöpolitiskt program för resurshushållning. I reservationen 8 konstateras att de däri liggande allmänna samordningskraven kan förefalla obestridda. Såvitt man kan se verkar de också obestridda. När vi emellertid vid utskottsberedningen försökte pröva det här motionsförslaget i en positiv anda, upptäckte vi snart

att det inte är tillräckligt konkretiserat. Det är inte möjligt att fatta ett meningsfullt och verkställbart riksdagsbeslut på grundval av en så allmänt hållen programmatisk text. Endast oklarheter och missförstånd skulle uppstå.

Det särskilda yttrandet ger inte anledning till några större utläggningar. Man kan t. o. m. undra vad det egentligen syftar till. Vi är ju ense i sakfrågan. Skall vi debattera hur regering och myndigheter i detalj skall närma sig ett problem, har vi snart att emotse en rent administrativ riksdag, som inte sysslar med principfrågor. Det vill väl ingen av oss nå fram till.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

BIRGITTA DAILL (s) kort genmäle:

Herr talman! För det första vill jag konstatera att Kjell Mattsson bara läser en del av finansutskottets betänkande för att finna stöd för sin tes. Han underlät att citera vad jag citerade i mitt inledningsanförande, nämligen att finansutskottet är nogga med att understryka att sparmålet inte bör formuleras så, att det kan ge intryck av att ange exakt mätbara skadeeffekter, och att man mycket nogga talar om att sakligt underlag saknas härför.

För det andra är ju skillnaden mellan oss och er när det gäller finansieringen för de enskilda fastighetsägarna att vi anser att det inte går att garantera att de får fullgott stöd, om man inte har en finansiering via statsbudgeten.

För det tredje: Kjell Mattsson säger att vi inte tillräckligt mycket har preciserat våra krav när det gäller det miljöpolitiska programmet för resurshushållningen. Men vårt krav är ju att man omedelbart skall sätta i gång med att arbeta fram förutsättningar för ett sådant program. Vi ger också i motionen exempel på vad som behöver göras.

Ni går som katten kring het gröt i den här frågan, för ni inser att detta är angelägna frågor som många vill se att det görs någonting åt. Men ni vill inte gå på vårt förslag, för ni inser att det på ett katastrofalt sätt skulle avslöja de centerpartistiska kommunalpolitikernas ur miljö- och energihushållnings-synpunkt mycket skadliga sätt att hantera de här frågorna.

Till slut frågar Kjell Mattsson detsamma som Elvy Olsson frågade förut: Varför kan ni inte konkretisera er mer i en del avseenden? Varför vill ni inte fatta beslut nu? Och så hänvisar Kjell Mattsson till den beredning som skett.

Ja, den beredningen har ju visat just att vi saknar sakligt underlag på en rad punkter där det skulle behöva finnas. Det är vad den avslöjar. Beredningen har inte kunnat göra det utredningsarbete som regeringen underlåt att se till att det blev gjort i tid, ett utredningsarbete som vi vid många tillfällen har krävt, bl. a. i fjolårets riksdagsdebatter. Ni har t. ex. avvisat vårt förslag om försöksverksamhet i Norrbotten, Elvy Olsson ville inte ge besked om statens institut för byggnadsforskning skulle få resurser för det tredje steget, osv.

Vi har krävt att konkreta insatser på det här området skulle göras. Regeringen och riksdagsmajoriteten har underlåt att se till att de görs. Ni kan inte begära att vi skall kunna precisera oss, när det underlag som det är regeringens skyldighet att skaffa fram inte finns. Vi har krävt att man snarast

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

möjligt skall se till att de här sakerna klargörs, så att vi kan fatta det andra beslutet om energihushållningen, det som skulle komplettera beslutet från 1975 och som borde vara mer preciserat.

TORE CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Kjell Mattsson framhöll kommunernas viktiga roll och att de måste få mera råd och hjälp och erforderligt ekonomiskt stöd från statens sida. Det är precis vad vi har pekat på i den motion som utskottet har yrkat avslag på – det är litet förvånande detta.

Det är, som vi har framhållit, nödvändigt att kommunernas ansvar för energiförsörjningen också vidgas till att omfatta en systematisk minskning av energiförbrukningen i den befintliga bebyggelsen. Efter en kommunal inventering av byggnadsbeståndet och upprättande av en åtgärds katalog med skilda energibesparande åtgärder bör kommunala organ också ha ansvaret för genomförandet. Först då blir det möjligt att på allvar tala om en energiförsörjningsplan och en genomförd hushållning med energin.

Men handen på hjärtat, Kjell Mattsson, menar verkligen utskottet att de styrmedel nu finns som skall göra det möjligt att på allvar genomföra en energiförsörjningsplan och en hushållning med energi? Är det inte väldigt osäkert under de närmaste åren vilka möjligheter kommunerna har? Ligger det inte en väldig osäkerhet i att i det viktiga inledningsskedet praktiskt taget helt bygga på frivilliga insatser och förlita sig på att det skall gå bra och sedan göra en utvärdering efter tre år och då eventuellt komma med de förslag och de åtgärder som vi menar vore nödvändiga att sätta in redan från början?

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Birgitta Dahl sade i sitt första inlägg och upprepade det nu, att man från socialdemokraternas sida har föreslagit många åtgärder och krävt att de skulle vidtas. Men om jag läser den socialdemokratiska motionen 393, som är en partimotion, kan jag inte få annat intryck än att det är restriktioner *mot* energisparandet som där föreslås. Där står nämligen i punkten 2 i motionens kläm att en ökning av energisparstödet skall kunna ske i den omfattning det är möjligt med hänsyn till anspråken på utbildad arbetskraft. Och i punkten 3 står det att bidrag till kommunerna skall lämnas endast enligt grunder som kan komma att godkännas av riksdagen. Man kräver alltså en utvärdering av detta innan vi går vidare. Det är sådana krav som medför att energisparverksamheten bromsas upp. Socialdemokraterna föreslår att vi skall vänta ytterligare innan det kan bli ett ökat tillskott av medel för att genomföra sparverksamheten i verkligheten.

Vad sedan gäller det miljöpolitiska programmet har det väl egentligen anförts tillräckligt med argument mot reservationen. Vi har här i riksdagen ofta diskuterat yrkanden som gällt olika program av betydligt mindre omfattning än det allomfattande miljöpolitiska resursprogram som socialdemokraterna talar om i sin motion, och då har man alltid från den socialdemokratiska regeringen varit oerhört angelägen om att riksdagen inte skulle fatta något sådant beslut. Självfallet kommer samhället att utvecklas

kontinuerligt även i fortsättningen, och vi kan därför inte ha ett miljöpolitiskt resursprogram som är så utformat och fastlagt att det kan följas exakt. Det kommer alltid att ändras genom beslut av riksdagen.

Vidare tycker jag man skall vara litet försiktig med att alltför mycket kritisera det material som man kan se tillbaka på. Jag tycker att socialdemokraterna skall tänka på de prognoser för energikonsumtionen som låg bakom 1975 års beslut. Samma prognoser ser ju helt annorlunda ut i dag, utan att man för den skull kan säga att de tidigare prognoserna var mer eller mindre felaktigt gjorda. Man måste vara på det klara med att vi alltid kommer att få arbeta under sådana förhållanden.

Birgitta Dahl vill egentligen sätta energisparandet sist. Hon vill att många andra investeringar i samhället, som hon tycker är nödvändiga, skall gå före. Blir det sedan något över på våra resurser, så kan de sättas in på energisparandet.

Får jag sedan till sist också något kommentera vad Tore Claeson sade. Beträffande styrmedlen, som jag inte gick så mycket in på i mitt första inlägg, har jag egentligen besvarat hans fråga genom den argumentering som jag hade mot den socialdemokratiska reservationen. Men Tore Claeson frågade: Finns styrmedlen? Nej, naturligtvis inte. Det var inte något konstaterande av att de och de medlen fanns tillgängliga i dag, utan vi säger att det är något som den särskilda delegationen har som specialuppdrag att gå igenom.

BIRGITTA DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Kjell Mattsson sade att vi försöker hitta på restriktioner mot energisparverksamheten och att våra förslag skulle leda till att den sparverksamheten stoppades upp. Det är något som inte alls har stöd i verkligheten. Vi föreslår för det första att pengar skall anslås, så att verksamheten kan fortsätta. Och vi föreslår ingen skillnad i anslagsbeloppet. Däremot pekar vi på att det i realiteten inte är någon ökning i förhållande till tidigare, som regeringen så skrytsamt påstår. Men vi säger ja till anslaget och till att verksamheten fortsätter.

För det andra underkänner vi regeringens proposition i den meningen att vi inte anser att den är tillräckligt bra för att kunna läggas till grund för det långsiktiga energisparprogram som vi är mycket angelägna om att få och som vi i 1975 års beslut förutsatte att man skulle ta fram underlag för till 1978. Och här finns ingenting som ger oss praktiska möjligheter att spara energi bättre och effektivare än hittills. Det är det vår kritik grundar sig på. Det är inte att sätta upp restriktioner; det är att arbeta så gott man kan med de resurser man har i form av kunskap om hur man på effektivaste och praktiskt bästa sätt når bästa resultat. Det är uttryck för att vi har en högre ambitionsnivå än regeringen, som inte är intresserad av sakfrågan utan bara vill ge sken av att Thorbjörn Fälldins sparplan håller, genom att presentera detta teoretiska resonemang, som ju har blivit utsatt för en fullständigt mördande kritik av de experter som har talat under hearings i utskottet.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

TÖRE CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte möjligt att se energisparandet i befintlig bebyggelse som något isolerat, något som är skilt från annan samhällslig verksamhet, det har jag redan i ett tidigare inlägg sagt. Jag vill till det Kjell Mattsson sade illustrera, med hänvisning till föregående diskussion, att skillnaden i energikonsumtion är stor mellan olika sociala skikt i vårt samhälle. Kapitalägare och höginkomsttagare använder genomsnittligt mer än dubbelt så mycket energi för sina bostäder, fritidshus, fordon och nöjen än vad som är möjligt för människor ur arbetarklassen. Jag vill anföra detta för att markera hur nödvändigt det är att ge de styrmedel fullt ut som kan möjliggöra en sådan bebyggelse och förtätning av bebyggelsen som gör det möjligt att också den vägen spara energi.

Skillnaden mellan boende i flerfamiljshus och mark- och energikrävande småhus är vid en jämförelse ganska intressant. Och det som har sagts om att man räknar med att ha samma energiförbrukning per kvadratmeter lägenhetsyta för småhus som för flerfamiljshuslägenheter kan naturligtvis ha sitt intresse. Men vad som är verkligt intressant är ju att lägenheterna i småhus är så väsentligt mycket större än lägenheterna i flerfamiljshus och att förbrukningen därför blir så mycket större med en fortsatt inriktning på småhusbyggande. Dessutom kräver småhusen mer energi vid själva byggandet, också per hus och per lägenhet räknat, än vad byggandet av flerfamiljshus gör.

Jag har velat säga detta för att understryka att hushållningsåtgärderna måste gälla alla områden. Men det är lika nödvändigt att se till att de hjälpmedel och styrmedel finns som skall göra det möjligt att realisera planerna.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag betonade speciellt kommunernas roll därför att den är angelägen – det är ju mycket praktiskt arbete som måste utföras på den kommunala nivån – och för att understryka att man också kommer att få den hjälp från centrala instanser som propositionen talar om, och även det ekonomiska stödet, som i detta sammanhang är uppräknat till 60 milj. kr.

Det är naturligtvis som Töre Claeson säger, att folk förbrukar olika mycket energi. Men man får ju inte ta upp även fördelningspolitiken som ett argument mot att starta energibesparande åtgärder i en del av samhället. Det finns många områden där just fördelningspolitiken, och de förändringar man vill göra där, skall komma till sin rätt. Det är mera när det gäller löne- och skattepolitik osv. man får korrigera.

Avslutningsvis: Birgitta Dahl säger att detta material inte är tillräckligt bra som underlag för ett beslut här i riksdagen. Och då har jag ställt frågan: Vad är det då som socialdemokraterna vill ha som förslag? Går man bara till reservationerna finner man verkligen inte mycket att hurra för. De ger inte ett dugg intryck av att man i detta läge skulle ha klarat av att komma med ett förslag som skulle ha varit så vida överlägset propositionen.

Jag tycker det är en ren oförsämdhet när Birgitta Dahl avslutar med att

säga att regeringen inte är intresserad av sakfrågan. Det påståendet är egentligen så felaktigt att det slår tillbaka som en bumerang mot Birgitta Dahl. Att påstå att en regering, som lägger fram en sparplan för tio år och som höjer anslagen på det här området till ungefär 1,5 miljard för nästkommande budgetår och sedan räknar med nästan 1 miljards ökning varje år, är ointresserad av sakfrågan och bara ser detta som ett politiskt slagträ, det är att påstå något som inte har någon som helst täckning i verkligheten och är egentligen helt symtomatiskt för socialdemokraternas agerande i energisparfrågan.

Förste vice talmannen anmälde att Birgitta Dahl anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

ARNE PETTERSSON (s):

Herr talman! Det finns i de här frågorna något av en grinighet hos centerpartisterna, men den kanske är förståelig med tanke på de angrepp som riktas emot energisparplanen. Å andra sidan är kanske även vår kritik förståelig mot bakgrund av att detta kallas för en plan och att regeringen går ut med den till människorna och försöker ge sken av att den skall kunna bli verklighet. Eftersom förslaget varken är en plan eller har rejäla förutsättningar att bli verklighet, så är det inte bara vår rättighet utan också vår skyldighet att rikta en hård kritik mot detta mischmasch som kallas för proposition.

Jag skall som ledamot av finansutskottet i mitt inlägg syssla huvudsakligen med frågan om det finansiella utrymmet – finansutskottet har ju behandlat frågan om styrmedlen och frågan om värderingen av den politik som förts hittills.

Frågan om värderingen har redan diskuterats här, och det är i det avseendet egentligen bara att tillägga att den utgör en alldeles utsökt del av den centerpartistiska energipolitiken, som närmast kan karakteriseras genom den bild som visar en blind som leder en icke seende och hur vandrigen blir därefter. Det är synd att vi inte fick den utvärdering som vi begärde förra året. Då hade vi haft en betydligt bättre grund att stå på, när vi nu skulle göra allvar av att lägga fram en långsiktig sparplan.

Även frågan om styrmedlen har diskuterats i dag. Jag skall bara ta upp en sak som fru Olsson i sitt anförande helt gick förbi men som ändå är den grundläggande frågan. Den gäller: Om det över huvud taget skall bli några åtgärder, så förutsätter det att man styr de finansiella resurserna dit där de skall vara vid de tillfällen då de behövs. Det är detta som är det grundläggande. När det fattas, då är det med all rätt vi säger: Det finns inte en chans att styra utvecklingen på det sätt som redovisas i denna skrift och som regeringen tror sig om att kunna göra. Fru Olsson säger, citerande finansutskottets majoritet, att det är ointressant ur realekonomisk synpunkt hur man finansierar denna verksamhet. Det kan det i och för sig vara, dock endast under förutsättning att man har ett system som fungerar, så att rätt byggnad vid rätt tidpunkt behandlas på rätt sätt. Om inte de finansiella resurserna

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

finns, då är det också meningslöst, även om det skulle vara så att samhällsintresset och det initiativtagande privatintresset var förenliga.

Ambitionen i sparplanen är det väl i och för sig inget fel på. Men även om det är bra med de 1,8 miljarder som äskas för budgetåret 1978/79 och som ökas till 3,6 miljarder 1980/81, så utgör propositionen en skrift i sanden, om man inte ser till att dessa pengar finns tillgängliga. Och nog är det väl en ödets ironi att när man nu på allvar sätter i gång att bygga ut denna utomordentligt viktiga sparverksamhet, då tar man bort det stimulansbidrag som man tidigare lagt in över budget. Jag stryker under vad Birgitta Dahl tidigare sagt, nämligen att utan att använda statsbudgeten som styrmedel lyckas man inte med denna uppgift.

Genom att skriva att det kanske kan komma att behöva vidtas särskilda åtgärder erkänner finansutskottets majoritet att det kan bli problem med finansieringen. Det skulle vara intressant att få veta vilka särskilda åtgärder som kommer att sättas in, om man inte klarar svårigheterna. Man förutsätter tydligen att de medel som behövs för att genomföra sparprogrammet skall tas på den reguljära kreditmarknaden, men då kommer det här att trängas med allting annat. Jag skall gärna erkänna att finansutskottets majoritet var skeptisk. När vi använder klartext talar utskottsmajoriteten om flexibilitet. Men majoriteten är alltså medveten om att det finns problem. Då visste man ännu ingenting om den femårsbudget som senare redovisats.

På en kreditmarknad som i dag är hårt ansträngd, och mot bakgrund av att sparkvoten har sjunkit från 20–25 % av BNP till 16–18 %, skall man alltså under en femårsperiod låna 40 miljarder kronor per år, eller 200 miljarder på fem år, på en kreditmarknad som skall förse även det här programmet med de medel som behövs. Om man skall kunna klara detta behövs det sannerligen en hård styrning. Är man inte beredd att sätta in denna hårda styrning, har man rätt att säga att det inte är fråga om allvar från bostadsdepartementets sida utan ett sätt att komma förbi löften och komma ur en problematisk situation. Det är fromma förhoppningar som är nedskrivna i detta betänkande och icke förslag till en realistisk politik.

Härtill kommer att de insatser som skall göras i pengar räknat motsvarar ungefär 25 % av kostnaderna för det totala bostadsbyggandet. Detta innebär att de reala resurserna på byggnadsområdet skall tas fram, trots de svårigheter som vi har att möta på detta speciella område. Efter en tioårig satsning av den tidigare regeringen – vi hade ju en regering före den här – lyckades vi komma i balans på bostadsmarknaden. På ett och ett halvt år har man nu genom att låta bostadsbyggandet sjunka fört oss tillbaka in i en krissituation på bostadsmarknaden. Se på villaprisernas, bostadsrättsprisernas och fritidshusprisernas stegring och det svarta elementets utbredning på hyresmarknaden. Vi är mitt uppe i en bostadskris, och vi måste öka bostadsbyggandet. Till de allmänna kreditpolitiska problemen kommer alltså problemet att man skall klara det här programmet i en situation där man med all säkerhet skulle behöva bygga till den sista byggnadsarbetaren för att ge människorna tak över huvudet.

Det finns, herr talman, ingen plan, sannolikt inga pengar, men det finns en

förlitan på att man kan fortsätta att föra sin ekonomiska politik på samma farliga sätt som nu, så att man ur den kvarstående arbetslösheten skall kunna ta de resurser som är nödvändiga för att klara energisparprogrammet. Det är ett högt pris, och vi är absolut inte beredda att medverka till en politik av detta slag. I själva verket är det, som det har sagts tidigare, ett nytt försök att bakom en ridå av töcken och löften gömma ännu ett sviket vallöfte.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först notera att ingen ifrån finansutskottets majoritet har utnyttjat tillfället att diskutera med Arne Pettersson. Det tolkar jag på det sättet att de ansluter sig till vad han här framfört.

En del av de reservationer jag skall kommentera har ett för kammarens ledamöter från tidigare diskussioner och behandlingsomgångar välbekant innehåll. Visst skulle man kanske upprepa och återigen utveckla vad som tidigare sagts då ståndpunkterna intogs, men jag har en känsla av att en majoritet av kammarens ledamöter håller mig räkning för att jag inte gör det.

Låt mig därför om reservationen 7 bara säga att det fortfarande är tvivelaktigt om det blir någon spareffekt med individuell mätning.

I andra sammanhang har höga föredömen sagt att vi skall vänta på vad energikommissionen kommer med. Om individuell mätning säger kommissionen att en utredning av de tekniska och administrativa problem som är förknippade med en övergång till individuell mätning av varmvatten vore bra, och den har i konsekvens med detta givetvis föreslagit att en sådan utredning skall göras.

Att under de förhållandena och med sådana kunskaper inte upphäva kraven i stödsammanhang och inte låta frågan styras och regleras helt genom normerna vore fel, och därför yrkar jag bifall till reservationen 7.

Det förhållandet att åtskilliga mätare finns uppsatta som inte avläses, används eller fyller någon vettig funktion styrker våra i reservationen framförda krav. Dessutom är de mätare som finns i dag ur både drifttekniska och andra synpunkter tvivelaktiga.

Jag yrkar, herr talman, också bifall till reservationen 9. Även den har ett tidigare behandlat innehåll.

Vi har diskuterat och är helt ense om att det är bra och nödvändigt att kommunerna får ekonomiskt stöd för sina insatser i energisparsyfte. Skillnaden mellan oss socialdemokrater och majoriteten ligger i att vi vill att riksdagen skall få ta ställning till de principer efter vilka stödet skall fördelas. Vi måste nu fråga varför man inte vill eller vågar precisera – i konkreta termer och gärna översiktligt – de grunder efter vilka stödet till kommunerna skall utgå. Vi ställer frågan därför att vi tycker att de som söker stöd, dvs. kommunerna, skall veta vad de kan få stöd för och inte. Men tydligen skall kommunerna sväva i lika stor okunnighet här som de får göra i fråga om vilka regler och principer som gäller inom markpolitiken.

Motion 846 tar upp frågan om utbildning och fortbildning av de yrkesverksamma inom fastighetsförvaltnings- och underhållsledet. Jag kan till stor

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

del hoppa över att utveckla varför en satsning måste ske här. Låt mig bara notera att näringsutskottet enhälligt sagt att det finner motionärernas synpunkter väl grundade och anser det angeläget att en ökad satsning på vidareutbildning för fastighetsskötare och driftspersonal sker.

Majoriteten i civilutskottet fortsätter med att lägga till att även civilutskottet anser den i motionen upptagna frågan viktig. Men några åtgärder finner den borgerliga majoriteten inte anledning att föreslå, eftersom planverket, säger man, har för avsikt att genomföra kurser för yrkesverksamma i olika led av byggprocessen. Man skriver "byggprocessen".

Jag har givetvis ingenting emot att utbildning och fortbildning sätts in för dessa grupper, men de har inte mycket med förvaltningsledet att göra. Visst finns det i och för sig samband, men många viktiga yrkesgrupper faller med den ordningen helt utanför. Sotare och fastighetsskötare bygger ju inte särskilt många hus – för att ta dem som exempel.

Det blir inte bättre av att majoriteten ytterligare anför ett märkligt motiv för sitt avslagsyrkande, nämligen att kurserna för de yrkesverksamma i byggprocessen i första hand skall avse utbildning av personal för teknisk rådgivning till fastighetsägarna. Teknisk rådgivning till fastighetsägarna kanske också är bra. De kan säkert ha nytta av teknisk rådgivning. Men bättre hade det varit om utskottsmajoriteten diskuterat vad motionen innehåller, nämligen förslag om utbildning och fortbildning av personer som sysslar med förvaltning och underhåll av fastigheter.

En fråga kommer då naturligen upp, nämligen: Varför ser majoriteten i civilutskottet inte på motionen på samma sätt som det eniga näringsutskottet gör? Svaret är viktigt, för jag tror att vi har mycket av resultatet av insatserna för att spara energi att hämta just inom bostäderna och just inom den sektor som driften utgör. Civilutskottets majoritet sviker driftpersonalen. Det är märkligt, inte minst mot bakgrund av att statsrådet själv säger i propositionen att det är väsentligt att rätta åtgärder vidtas i rätt byggnad vid rätt tidpunkt och på rätt sätt. En av primfaktorerna i nämnamnaren här är just driftpersonalen. Nu vet jag i och för sig att driftpersonalen i mångt och mycket gör ett utomordentligt fint jobb, men ingenting är så bra att det inte kan bli bättre. Det gäller både sparandet och propositionen.

Jag yrkar därför bifall till reservationen 10.

I sitt inledningsanförande räknade bostadsministern upp ett antal siffror som stöd för talet om ökningen av energisparandet. Det är alldeles klart att de siffrorna i både absoluta och relativa tal gav stöd för ett sådant påstående. Men jag vill här säga att det inte alltid råder likhet mellan ökade kostnader och ökat sparande.

På s. 6 i utskottsbetänkandet framgår det t. ex. att bostadsstyrelsen under våren 1978 har lämnat uppgifter om kostnader och beräkning av besparing av energisparstöds effekt i bostadshus. Dessa beräkningar bygger på ett urval av beslut om lån och bidrag till energibesparande åtgärder i bostadshus. Det framgår av den undersökningen att knappt hälften (46 %) av de godkända kostnaderna avser åtgärder för värmeisolering.

Av annat material kan man notera att endast 16 % av de förmedlade

medlen gick till energibesparande åtgärder i flerbostadshus utöver fjärrvärmeanslutning.

Det kan starkt ifrågasättas om denna fördelning har varit rimlig och givit önskat resultat i form av energibesparingar.

Det finns tänkbara förklaringar till de relativt sett begränsade insatserna för flerbostadshusen. Det kan t. ex. vara så att de mest angelägna åtgärderna för flerbostadshus inte varit – och i stor utsträckning framdeles inte heller är – berättigade till lån och bidrag, eller att i praktiken väsentligen större krav ställs på ansökningar för flerbostadshus – teknisk beskrivning, beräkning av effekter o. d. – än för småhus. Eller kanske de finansieringsmässiga svårigheterna spelar stor roll. Man har svårigheter med förskott, svårigheter med finansieringen över huvud taget.

Jag menar att det är utomordentligt viktigt att vi på lämpligt sätt styr inriktningen av energisparandet mot de mest lönsamma åtgärderna. Tyvärr ger propositionen ingen anvisning om hur detta skall ske. Energisparplanen förutsätter fortsatt stor satsning på bl. a. ytterväggsisolering, trots att någon helt tillförlitlig metod ännu inte är framtagen för åtskilliga typer av fasader. Jag tänker här på t. ex. hus med putsade fasader. Inte minst av estetiska skäl är det diskutabelt att klä dessa med fasadplåt, vilket tyvärr ofta är ett övervägt alternativ. Det krävs alltså satsning på forskning och utveckling samt värdering, kanske t. o. m. av det som vi diskuterat tidigare, nämligen någon form av experimentrenoveringsbyggande.

Tyvärr, statsrådet Olsson, förekommer den uppfattningen att ger man bara ut pengar och kallar dem för energisparstöd, så sparar man också energi. Det enda som man säkert kan säga om det förfarandet är att man vet att man gör av med pengar. Elvy Olsson bevisar egentligen bara att någonting i löpande priser och volym har kostat mer.

Om det inte redan är gjort, herr talman, ber jag att nu få yrka bifall till reservationerna som är fogade till civilutskottets betänkande nr 31.

GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Timmen är kanske något sen enligt en del ledamöters uppfattning, men strax före det senaste anförandet gjordes det här ett inlägg, vari det förekom påståenden som var ganska horribla. Det var Arne Pettersson som frågade hur man skulle klara finansieringen, eftersom det nu inte finns så absoluta styrmedel – så planhushållningsmässiga styrmedel – som socialdemokraterna i sitt socialistiska nit alltid eftersträvar.

Ja, hur skall man kunna klara den våldsamma ökning av bostadsbyggandet som socialdemokraterna pläderar för? På lånekapitalmarknaden finns det alltid en riskvillighet och en benägenhet till investeringar där det föreligger lönsamhet. Här har man konstaterat att när det gäller energibesparing i den befintliga bebyggelsen är det fråga om lönsamma investeringar – vilket är alldeles uppenbart – och då har kapitalströmmen en benägenhet att själv söka sig dit; det behövs ingen styrning därvidlag.

Men sedan kom Arne Pettersson med påståendet att regeringen – den borgerliga regeringen alltså; någon annan regering har vi ju inte i dag – låtit

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

bostadsbyggandet sjunka. Han utformade sitt tal med drastiska åtbörder. Nej, Arne Pettersson, det är inte den borgerliga regeringen som har låtit bostadsbyggandet sjunka! Det var den gamla regeringen, den socialdemokratiska regeringen, som drog ner bostadsbyggandet med bortåt 50 000 lägenheter per år, vilket var en våldsam neddragning från betydligt över 100 000 lägenheter – jag har inte siffrorna tillgängliga här, men om jag minns rätt var det bortåt 110 000 – till under 60 000. För Arne Pettersson menar väl inte att bostadspolitiken rimligen kunde läggas om redan under den första veckan i oktober 1976?

Herr talman! Det är närmast ett under att den nuvarande regeringen har lyckats hejda denna våldsamma neddragning av bostadsbyggandet som skedde under den socialdemokratiska regimens sista år och i stället vända denna utveckling så, att vi nu är på väg uppåt. Siffrorna för det senaste kvartalet, första kvartalet 1978, tyder på en uppgång med 10 % av igångsättningen av lägenhetsbyggen. Detta är någonting helt annat än den beskrivning som Arne Pettersson gjorde när han tolkade uppfattningen hos minoriteten i finansutskottet.

När man lyssnar till den socialdemokratiska argumentationen i den här debatten förstår man att socialdemokraterna befinner sig i ett dilemma – och i det dilemmat har de uppenbarligen befunnit sig en längre tid. Här gäller det ju för varje parti som vill framstå som förnuftigt att inte säga nej till ett energisparande, varken kortsiktigt eller långsiktigt. Det gäller att ta vara på alla de möjligheter som står till buds för att spara på energiförbrukningen och för att se till att våra bostäder följaktligen är så energisparvänliga som möjligt. Bostäder och andra byggnader svarar ju för ca 40 % av energiförbrukningen i vårt land. Och enligt alla tillgängliga bedömningar är det i denna del av energiförbrukningen som man totalt sett kan göra de största besparingarna.

Socialdemokraterna fann alltså att de inte kunde säga nej till detta energisparande, även om man är aldrig så mycket i opposition mot den borgerliga regeringen. Det gäller att framstå som förnuftig. Följaktligen måste man säga ja när det nu framläggs förslag till en långsiktig energisparplan för den befintliga bebyggelsen, dvs. de bostadshus och även industrier och andra lokaler som finns i vårt land och som är i behov av energibesparande åtgärder, exempelvis tilläggsisolering.

Men samtidigt kände tydligen en del socialdemokrater i den politiska praktikens vapensmedjor att det också gällde att kvirra. Den borgerliga regeringen fick absolut inte framstå som framsynt och förnuftig, ännu mindre som handlingskraftig. Följaktligen etablerade socialdemokraterna här ett slags revisions- och siffergranskningsarbete. Detta karakteriserar de alldeles utmärkt själva i sin reservation om utgångspunkterna.

Där skriver de socialdemokratiska reservanterna: "Även om sålunda allmän enighet råder om att det bör vidtas ytterligare omfattande åtgärder för energibesparing i befintlig bebyggelse följer emellertid därav inte att riksdagen nu kan ta ställning till ett långsiktigt energisparprogram av föreslagen typ. De gemensamma utgångspunkterna talar starkt för ett omfattande

program för att spara olja vid uppvärmning av befintlig bebyggelse. Som i det följande närmare utvecklas har emellertid det underlag som presenterats i propositionen och vad utskottet därutöver inhämtat inte ansetts nu ge tillräcklig grund för ett sådant beslut.”

Vad utskottet i den socialdemokratiska reservationen skulle ha inhämtat, hade man i så fall fått från subjektivt socialdemokratiskt håll. Man skulle kunna karakterisera den socialdemokratiska skrivningen i reservationen genom att använda uttryckssättet att man inte både kan ha kvar kakan och äta upp den. Socialdemokraterna vill framstå som både progressiva och energisparvänliga, men kan inte acceptera att den borgerliga regeringen får möjlighet att framstå som initiativtagare och, som jag tidigare nämnde, just handlingskraftiga.

Det finns också uttryckssätt som tyder på att socialdemokraterna i begynnelsen av den här presentationen något chockades av de stora siffror som nämndes över de totala kostnaderna. De siffrorna var onekligen rätt imponerande, särskilt när man hörde planverkets mest omfattande alternativ. Men regeringens formulerade sparmål svarar också mot ett ansenligt investeringsprogram. Det omfattar totalt mellan 31 och 48 miljarder, men man skall observera att detta gäller en tioårsperiod, och utslaget per år blir det inte så hiskligt stora summor. Men framför allt måste man beakta att det här är fråga om investeringar som skall bli lönsamma. Den lönsamheten kan bli oerhört mycket större om det skulle bli mycket kraftiga prishöjningar på oljan, eller om det skulle uppstå oljeembargon som gör att man i hast måste tillgripa andra energikällor, som kan ställa sig mycket dyrbara. Man måste också besinna, att när man sparar energi i större omfattning förbättrar man också betalningsbalansen. All import är som bekant detsamma som ett utflöde av valuta.

Många siffror har nämnts i den hittills förda debatten. Jag skall avstå från upprepningar, men ett par siffror vill jag ändå notera. Det gäller den besparing som man räknar med skall uppstå 1988 och som då skall uppgå till mellan 32 och 39 TWh timmar per år i jämförelse med nuläget. Det motsvarar en besparing på mellan 3,4 och 4,1 miljoner ton olja per år eller 25–30 % av den nuvarande oljeförbrukningen.

När det gäller de samhällsekonomiska och valutapolitiska besparingar som man här kommer att göra finns det all anledning notera att just de insatser det här är fråga om generellt sett är importsnåla. I den utsträckning man kan visa att samhällets kostnad för en sparåtgärd är lägre än kostnaden för att importera den mängd olja som sparas får detta uppenbarligen gynnsamma effekter på vårt lands handels- och bytesbalans.

På den här punkten vill jag också visa på vad som står i propositionen om importen av byggmaterial och den energiimport som man får räkna med för att producera det inhemska byggmaterialet till dessa energibesparande åtgärder. Det är endast i det mycket korta perspektivet som dessa kostnader kan tänkas överstiga importvärdet av den mängd olja som inbesparas. Detta faktum har också observerats av finansutskottet, som i sitt yttrande över propositionen nr 76 konstaterar att sedan väl investeringen är gjord

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

inbesparas därefter årligen olja som eljäst skulle ha belastat handelsbalansen. Just finansutskottet säger också att man finner den använda metoden i propositionen för att bedöma den samhällsekonomiska lönsamheten av energisparåtgärderna ändamålsenlig. Finansutskottet har heller inga erinringar mot de beräkningar och antaganden som gjorts. Nu kan naturligtvis någon socialdemokrat invända att finansutskottets yttrande ingalunda är enhälligt. Det var väl heller inte att vänta, eftersom socialdemokraterna på ett alltför tidigt stadium tog ställning till energisparplanen. De har också anmält en avvikande mening i finansutskottet, som refererades här från talarstolen alldeles nyss.

Det är, som jag tidigare nämnde, ett mycket omfattande sparprogram som vi nu skall fatta beslut om. Kanske har det retat en del socialdemokratiska politiker att man också konstaterar i propositionen att det finns ett omfattande utredningsunderlag som visar att man kan spara energi i byggnader i väsentligt större omfattning än vad som förutsattes i 1975 års beslut. Och 1975 var som bekant socialdemokraterna i regeringsställning. Nu konstaterar emellertid den nuvarande regeringen att målet bör vara att spara väsentligt mer energi än vad som ansågs möjligt 1975. I det beslutet fanns f. ö. inget klart uttalat mål och inget program beträffande energihushållningen i hela byggnadsbeståndet, och det är vad regeringen har ansett vara angeläget och nödvändigt att ta fram.

Man kan ju också göra den reflexionen att om regeringen hade avstått från att ta de initiativ som resulterat i den proposition som nu föreligger, så skulle socialdemokraterna i en kommande valrörelse ha kunnat hävda att regeringen varit oföretagsam och inte tagit initiativ då det gäller att spara energi. I en del av den socialdemokratiska argumentationen framkommer det ganska tydligt att man gärna ser angelägna effekter av denna energibesparing, exempelvis i den ökning av sysselsättningen i byggnadsfacket som man kan räkna med inom byggnadsämnesindustrin, och inte minst i det faktum att arbetena med energibesparingsåtgärder kan bli en konjunkturregulator. Det är ju fullt möjligt att också finna former för en säsongmässig styrning av de medelstora och kanske även de mindre projekten.

Styrningen måste emellertid utformas på ett smidigt sätt så att inte byråkratiska hinder kommer att inverka negativt på fastighetsägarnas benägenhet att göra energibesparande investeringar, påpekar arbetsmarknadsutskottet i ett yttrande. Och det kan man naturligtvis hålla med om. Det är över huvud taget angeläget att man inte kommer fram med nya byråkratiska arrangemang som försvårar åtgärderna och som innebär fördröjningar. Men styrningar är inte precis vad socialdemokraterna är rädda för. Det har klart framgått av debatten i dag. Just styrningar, precis som man kunde vänta sig, är ett av de väsentligaste socialdemokratiska kraven. Det skall vara planhushållningsmässighet, och det skall över huvud taget vara angeläget att långrota med den här frågan innan man kan sätta i gång. Regeringen har valt en annan väg, och jag vill i sammanhanget erinra om de vådliga förslag som planverket ursprungligen kom med då det gällde kontrollen av de åtgärder som planverket föreslog. De speciella kontrollåtgärder som väckte opposition

har regeringen lämnat åt sidan. Några energispioner, som planverket vill ha över landet, kommer det inte att bli – naturligtvis inte. Man kan ju något fundera över om ett sådant här energispionage skulle ha förverkligats, om socialdemokraterna hade suttit kvar vid makten – det hade ju varit ett styrmedel det också. De begärda förslagen om styrmedel är ju något som också kännetecknar just socialistiska ambitioner.

Det är emellertid något förvånansvärt att socialdemokraterna tycks vilja förbigå det faktum att just planverkets arbete ligger till grund för den här propositionen. Och det är ju sannerligen inte något litet arbete som man har presenterat och som av många betecknats som imponerande.

Jag skall inte röra mig med alltför många siffror, men jag kan inte undgå att nämna vad planverket kommer fram till beträffande nettoenergiförbrukningen i bostadshus som är uppförda vid olika tidpunkter. Under senare år har just energiförbrukningen, netto räknat, successivt minskat, och för nybyggda hus, som uppförs efter de normer som föreligger, uppgår besparingen till ca 50 % i jämförelse med besparingen i byggnader som uppfördes innan de nya föreskrifterna trädde i kraft i januari 1977. Planverket har också utgått ifrån att de mera omfattande byggnadstekniska åtgärderna inte blir aktuella för hela bostadsbeståndet utan i första hand för hus som byggdes under perioden från 1920 till mitten av 1950-talet. Och för dessa mer omfattande åtgärder har verket antagit en genomförandeperiod på 20 år, vilket medger att de till stor del kan ske inom ramen för en rationell ombyggnadsverksamhet, vilket utan tvivel medger den effektivaste möjligheten att åstadkomma energibesparingar till lägsta möjliga kostnader.

Som säkert även socialdemokratiska talesmän vill medge är det så, att nästan alla remissinstanser framhåller att åtgärder för en bättre energihushållning i den befintliga bebyggelsen är angelägna. Och här föreligger en imponerande samling av remissyttranden, bl. a. från styrelsen för teknisk utveckling, industrins byggmaterielgrupp, länsstyrelse, energisparkommittén, statens råd för byggnadsforskning och tekniska högskolor. Överallt är man på det klara med att stora sparmöjligheter finns i den befintliga bebyggelsen.

Naturligtvis finner man också en och annan remissinstans som menar att det angivna underlaget för energivinstbedömningen synes otillräckligt och att en fördjupad analys vore önskvärd. Men det är mycket som vore önskvärt i varje form av ett långsiktigt program. Men man kan inte åstadkomma ett resolut handlingskraftigt åtgärdsprogram om man skall verka över en tioårsperiod utan att man ställer upp vissa stationer för nya beräkningar. Man kan då också ha gjort angelägna utvärderingar – och det är ju vad socialdemokraterna ropar efter – och man kan göra justeringar vid dessa hållpunkter. Det är ju klart och tydligt att meningen är att det om tre år skall bli en prövning av de åtgärder som riksdagen i dag kommer att fatta beslut om.

Till sist, herr talman, vill jag gärna instämma i vad som sägs i propositionen om angelägenheten av att rätt åtgärd vidtas i rätt byggnad, vid rätt tidpunkt och på rätt sätt, dvs. att i stort sett samtliga de åtgärder som läggs in i det här

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

energisparprogrammet verkligen kommer till utförande och att de för programmets genomförande nödvändiga resurserna kommer till användning för just de åtgärder som bedöms ge den största besparingen. För det är naturligtvis så att man i första hand bör och skall genomföra de åtgärder som är samhällsekonomiskt mest lönsamma.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till vad civilutskottet hemställer i betänkandet nr 31.

ARNE PETTERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på någon teknisk diskussion utan hålla mig kvar på det område där jag var i mitt förra inlägg. Jag är inte mera upplyst nu om hur den borgerliga majoriteten och regeringen har tänkt sig att klara finansieringsproblemen än jag var innan Göthe Knutson höll sitt anförande. En investering kan vara lönsam liksom en rad av de besparingsåtgärder som skall sättas in, men, Göthe Knutson, innan besparingen kan ske måste investeringen göras, och innan investeringen kan göras måste man ha plockat fram de nödvändiga pengarna.

Jag tycker att det skulle vara honnett om Göthe Knutson nu berättar om hur man skall tränga in detta besparingsprogram på en kreditmarknad som skall belastas med ett budgetunderskott i dag känt som 40 miljarder per år samtidigt som man har haft en sjunkande sparkvot. Det vore roligt om vi finge ett besked på den punkten.

I fråga om bostadsbyggandet har vi siffror som tyder på en uppgång. Om denna är tillfällig eller varaktig vet vi inte. Men ett vet vi, och det är att denna regering icke har ett långsiktigt program för att bygga i fatt det som nu har kommit efter. Vi vet ytterligare en sak, nämligen att vi har både arbetslösa byggnadsarbetare och bostadslösa.

Så frågar Göthe Knutson: Var skall vi hitta resurser till detta? Får jag göra en jämförelse: Under en tioårsperiod med både uppgångar och nedgångar kunde den socialdemokratiska regeringen driva igenom ett bostadsbyggande på i runt tal 100 000 lägenheter per år, några år t. o. m. litet mer än 100 000 lägenheter. Det berodde, Göthe Knutson, på att man inte var rädd för att sätta in samhällets resurser och samhällets styrka för att styra både reala resurser och pengar till detta område. Det är precis det som vi nu begär att ni skall göra. Vi vill lika mycket som ni få till stånd ett genomförande av sparplanen, men ni har inga resurser.

Det finns ett exempel till. För över de medel som i dag går till spekulationsbyggen av fritidshus och bygg bostäder i stället!

GÖTHE KNUTSON (m) kort genmäle:

Arne Pettersson håller faktiskt med om att det blir pengar och investeringar om det är fråga om lönsamma objekt. Så uppfattade jag hans inlägg, och jag tror att jag tolkade det rätt. Men han är då orolig för hur regeringen skall klara upplåningen i övrigt och de anspråk som ställs på lånekapitalmarknaden. Utgångspunkten måste rimligen vara att den borgerliga regeringen får fortsätta och att man då kan vrida det rätt som gick snett under de

socialdemokratiska åren – åtminstone under de senaste. Och då kommer situationen att förbättras på lånemarknaden.

Arne Petterssons inlägg föranleder mig att berätta att industrin, näringslivet och fastighetsmarknaden i dag är mycket intresserade av denna proposition och det arbete som nu väntar. Vi har, vilket också framgick av den energimässa som har hållits i Stockholm och som avslutades i förrgår, ett näringsliv i vårt land som är helt inställt på detta energisparprogram. Detta kommer att medföra mycket stora satsningar och ge arbete åt bl. a. byggnadsarbetare och byggmaterialindustrin. Det är ju vad Arne Pettersson har ropat efter.

Beträffande bostadsbyggandet konstaterar jag att Arne Pettersson inte längre påstår att den borgerliga regeringen har dragit ned det. Slutsatsen blir med andra ord att det var under den socialdemokratiska regeringsperioden som bostadsbyggandet minskade så hiskeligt.

Göthe Knutson frågar var vi skall finna en ökning av resurserna, säger Arne Pettersson. Ja, herr talman, det var en retorisk fråga som jag ställde. Jag konstaterade bara att om socialdemokraterna kan finna resurserna, så kan naturligtvis också andra göra det. Här finns en marknadsekonomi som kan åstadkomma den resurstillströmning som vi behöver. På tal om att styra så måste man ibland – det gäller även en borgerlig regering – ta medel i anspråk. Det är också vad vi har gjort, och vi har därmed lyckats öka bostadsbyggandet.

ARNE PETTERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var intressant att höra om det stora intresse som svensk industri har för att ta i anspråk de resurser som eventuellt kan komma att ställas till förfogande. Får jag ge ett råd så där i förbigående. När Göthe Knutson träffar industriministern, så kan han kanske be honom att få fart på det hela så att industrin utnyttjar resurserna innan den flyttar ut ur landet – Volvo till Norge och Domnarvet till Tyskland. Jag tror inte man klarar problemet genom att hänvisa till den typen av intressenter.

Den borgerliga regeringen skall vrida rätt, och det var den socialdemokratiska regeringen som åstadkom fallet i bostadsbyggandet, säger Göthe Knutson. Nej, det är en felaktig historieskrivning. Börja med att be partivännerna och de övriga i den nuvarande regeringen att försöka sätta i gång med att återföra oss till 1976 års nivå! Det skulle betyda en hygglig förbättring för löntagarna och de sämst ställda i landet. Det skulle dessutom innebära en höjning av BNP. Fortsätt sedan med att ta ett aktionsvärt grepp om bostadspolitiken, så att ni kan sätta in de arbetslösa byggnadsarbetarna till att bygga bostäder åt de bostadslösa människorna.

GÖTHE KNUTSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort denna fredagseftermiddag.

Det är intressant att industrin är så intresserad av det här, säger Arne Pettersson. Ja, vem i all sin dar skulle annars vara intresserad om inte exempelvis byggmaterialindustrin, när regeringen lägger fram ett

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

program av denna omfattning, som riksdagen sedan beslutar om? Jag förstår inte vad Arne Pettersson syftar till. Är det något suspekt med att industrin får arbete så att man kan öka sysselsättningen?

Jag skulle ha gjort mig skyldig till en felaktig historieskrivning när jag konstaterade det faktiska förhållandet, nämligen att det var den gamla regeringen som under sina sista regeringsår skapade något som av många har betecknats som ett konkursbo och som den borgerliga regeringen har fått återföra. Det är ett arbete som pågår intensivt, och man har kommit en god bit på väg. Jag kan upplysa Arne Pettersson om de förbättringar som åstadkommits. Vi har f. n. exempelvis den största valutareserven någonsin. Importöverskottet har vänt i ett exportöverskott etc. Jag är inte säker på att kammarens övriga ledamöter vid denna tidpunkt är intresserade av den diskussionen. Jag är beredd att föra den, men det kanske finns andra tillfällen.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte ge mig in i någon debatt med Göthe Knutson. I vanlig reaktionär högerstil ägnade han sig till nära 95 % åt att skälla på socialdemokraterna. Det är vi vana vid från det hållet. Men den dagen kommer när han skall förklara vad man egentligen sysslar med i den borgerliga regeringen. Det finns väl andra möjligheter att återkomma till detta.

Tidigare i dag utspann sig en diskussion mellan bostadsministern och Birgitta Dahl om huruvida det fanns byggnadsarbetare till att klara av energisparandet. Arbetsmarknadsutskottet påstår att det finns folk f. n. Det är helt självklart, eftersom arbetsmarknadsutskottet bygger sin skrivning på de erfarenheter och synpunkter som utskottet fått från den fackliga rörelsen med utgångspunkt i den situation som just nu råder.

När bostadsbyggandet befinner sig på en låg nivå, är färre arbetare sysselsatta inom detta område. Hade vi haft regeringsansvaret hade flera varit sysselsatta, och dessutom hade kanske en hel del av de tusentals ungdomar som i dag går arbetslösa haft jobb inom byggnadsbranschen. Om en ordentlig bostadspolitik förts i vårt land, hade vi haft flera i arbete på detta område.

Det är bara att konstatera att runt om i landet går tusentals byggnadsarbetare arbetslösa. I Norrbotten är antalet över 1 000, vilket motsvarar 15 % av byggnadsarbetarkåren i Norrbotten. Hade man haft litet av den vilja och ambition som bostadsministern talade om tidigare och följt vår linje, som handlar om att man skall satsa på energisparande i Norrbotten, hade dessa 1 000 byggnadsarbetare i dag haft arbete.

Då hänvisade man hela tiden till att det skulle komma ett förslag från regeringen. Nu är det snart två år sedan vi första gången krävde att man skulle vidta åtgärder i Norrbotten, dels för att spara energi, dels för att få erfarenheter av de insatser som där skulle göras och dels naturligtvis för att skapa arbete åt de byggnadsarbetare som i dag går utan arbete.

Regeringens brist på politik är alltså skulden till att byggnadsarbetarna i Norrbotten nu går arbetslösa. Hade man förra året följt vårt förslag, hade vi

haft en bättre grund att stå på för ett vettigt beslut i dag. Det är ändå detta det handlar om. Det är ändå där det saknas linjer i denna proposition.

Vem som helst kan naturligtvis ställa upp på de bevingade ord som centerpartister ofta rör sig med f. n.: "Rätt åtgärd vidtas i rätt byggnad vid rätt tidpunkt och på rätt sätt." Vem har ifrågasatt det? Men då måste man också tala om vad man menar med dessa ord. Vad är rätt byggnad? Vad är rätt åtgärd? I den statistik och i de tabeller som återfinns i utskottsbetänkandet kan man se exempelvis att under perioden september–november 1977 var de godkända kostnaderna för energisparande i småhus drygt 10 000 kr., medan de för flerfamiljshus var 2 100 kr. per lägenhet. Vad beror den skillnaden på? Är det säkert att pengarna är rätt satsade genom att man har satsat så mycket på småhus? Jag är inte helt övertygad om det. Är det riktigt att satsa på att uppföra vackra fasader och på att bygga upp förmögenheter åt människor som redan har kapital, medan man glömmer bort den andra biten, beroende på att de människor som bor i hyreshus har större svårigheter att klara kostnaderna? Det finns alltså en rad frågetecken i samband med rätt tidpunkt, rätt ställe osv.

Viktigt för oss inom fackföreningsrörelsen är också att arbetena får utföras av människor som kan sådana här saker. Därför är det naturligtvis riktigt, som det påpekas i arbetsmarknadsutskottets betänkande, att stödet måste utgå till dem som bedriver en seriös verksamhet. Tyvärr kan man konstatera att det inom det här området finns många lycksökare som ser en möjlighet att skaffa pengar i egen plånbok. Det måste vi naturligtvis motverka.

Rätt tidpunkt, rätt åtgärd osv. är naturligtvis vettigt. Men det krävs då att det finns ett underlag att ta ställning till i det här sammanhanget. Hade man gått på vår linje och gjort en utvärdering på ett tidigare stadium så hade vi kunnat diskutera sakfrågorna på ett helt annat sätt än vad som skett här i dag.

I motionen 1851 har Maj-Lis Landberg och jag krävt att energistöd inte skall utgå till byggnader som enligt kommunens riktlinjer skall utgöra fritidshus. Det kravet avstyrks av utskottsmajoriteten med hänvisning till att byggnadslov prövas av byggnadsnämnden. Men åtgärder kan ju vidtas utan att man begär byggnadslov, och vi anser att energistöd inte får ges på ett sådant sätt att det medverkar till att människor bosätter sig i områden som enligt kommunernas intentioner är avsedda för fritidshus.

Det handlar i det fallet inte enbart om att spara energi. Det handlar också om kostnader för resor till och från arbetsplatsen. Det handlar om att kommunen måste ställa upp med skolskjutsar. Det handlar om servicen för de människor som bor där osv. Därför får energistöd inte ges i sådana former att samhället stöttar upp permanentbosättning i fritidsbostäder.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

Energisparplan för befintlig bebyg- gelse, m. m.

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse, m. m.*

ERIC HÄGELMARK (sp):

Herr talman! Lennart Nilsson talade om socialdemokraternas förslag angående försöksverksamhet i Norrbotten under den senaste vintern. Men vad skulle det ha inneburit? Skulle man alltså ha väntat på en utvärdering av detta försök och därefter gjort allt det arbete som nu är utfört för den här propositionen och därutöver genomfört ytterligare en remissomgång, vilket socialdemokraterna tidigare har krävt här i debatten? Då hade ju inget förslag kunnat läggas fram i år och kanske inte nästa år heller. Det tyder ju på att socialdemokraterna planerat att 1978 års beslut inte skulle innebära annat än fortsatta utredningar.

Herr talman! Sveriges energikonsumtion ökar med ca 2 % årligen. Så kan vi rimligen inte fortsätta. Det gick bra så länge vi trodde att vi hade obegränsad tillgång till energi och dessutom till mycket låga priser. Den situationen föreligger inte nu. Det är nödvändigt att dämpa ökningstakten.

Vi gör i dag av med mer energi än vi skulle behöva göra. Man kan, om man så vill, kalla det för energislöseri. I en framtid med brist på energi – och dyr energi! – kan vi inte längre slösa. Vi måste hushålla med energin.

Omkring hälften av vår förbrukning av energiråvaror går åt för uppvärmning av fastigheter. Det är också på detta område som de största besparingsmöjligheterna finns. Genom bättre isolering, bättre värmeanläggningar och planlösningar, individuell temperaturreglering och en del andra åtgärder är det möjligt att sänka förbrukningen. Enligt propositionen är sparmålet mellan 25 och 30 % av den totala energiförbrukningen i dagens byggbestånd.

Redan 1973 lade folkpartiet fram förslag om sparsamhet med energi och satsning på ny teknik. Intresset var då måttligt i den dåvarande regeringen. Men oljekrisen vintern 1973-1974 gjorde att regeringen tvingades att börja förbereda en effektivare energipolitik, om än inte helhjärtat. Folkpartiet föreslog då att hårdare normer skulle införas för alla hus som planeras och byggs efter den 1 juli 1974. Kraven skulle omfatta skärpta isoleringsföreskrifter och värmebesparande planlösningar i såväl enfamiljs- som flerfamiljshus.

Eftersom det äldre fastighetsbeståndet är genomgående dåligt isolerat och därmed energikrävande, föreslog folkpartiet införande av krav som skulle medföra att de äldre husen fick samma isolerings- och värmestandard som nyproduktionen, med förtur för de kallaste och sämst isolerade husen. Folkpartiet föreslog i motionen 243 år 1974 ett samlat program för bättre hushållning med energi. Som delar av detta program föreslogs sammanfattningsvis bl. a. följande:

skärpta normer för isolering av hus,

ett tioårsprogram för tilläggsisolering av och förbättrad värmekontroll i hela det äldre fastighetsbeståndet,

översyn av hyreslagstiftningen i syfte att begränsa hyresgästernas bränslekostnader,

stopp för kollektivdebitering av avgifter för el och värme,

främjande av energisparande teknik.

De flesta av dessa punkter – ja, så gott som alla – blir tillgodosedda genom den proposition som vi nu behandlar. Det tycker vi är bra.

Socialdemokraternas elva reservationer i betänkandet är alla, som jag ser det, marginella. I vissa reservationer säger man samma sak som utskottsmajoriteten, det är bara det att man använder litet fler ord. Per Olof Håkansson har här pläderat för några av de reservationerna, och jag skall försöka att bemöta vad som framförts.

I reservationen 7 tvivlar socialdemokraterna på att det finns praktiska möjligheter att uppnå avsedda spareffekter med individuell mätning, och man upplyser om att inmonterade varmvattenmätare inte används för individuell debitering. Varifrån socialdemokraterna har fått upplysningen att inte inmonterade varmvattenmätare används vet jag inte, men jag har ingen anledning tvivla på att detta kan förekomma. Men kanske skulle det ändå vara intressant att här i debatten få veta i vilken omfattning det förekommer. De administrativa problemen kan inte få vara avgörande för att inte använda sig av individuell varmvattenmätning. Min upplåtning är att ett effektivt sätt att få fram ett verkligt sparintresse är att låta varje hushåll få sin energiförbrukning avläst och debiterad.

Kravet på individuell mätning av varmvatten för erhållande av både byggnadslov och bostadslån bör också finnas kvar.

När det gäller utbildning eller vidareutbildning för fastighetsskötare framgår det av propositionen att ett sådant behov av utbildning finns. Även näringsutskottet anser att en ökad satsning på fastighetsskötare och driftpersonal bör ske.

Det kan också noteras att statens planverk har för avsikt att genomföra kurser för utbildning och teknisk rådgivning för fastighetsägare. Även civilutskottet anser att den i den socialdemokratiska motionen upptagna frågan är viktig. De här uppräknade åtgärderna bör garantera att en godtagbar och ökad utbildning kommer att ske.

Socialdemokraterna tycks enligt reservationen 10 hysa farhågor för att resurserna i praktiken kommer att minska om verksamheten överförs till planverket. Huruvida detta antagande kan bygga på saklig grund eller inte kan inte jag avgöra, och jag tror inte heller socialdemokraterna kan göra det.

Det framgår inte vilka yrkesgrupper socialdemokraterna syftar på i reservationen, som inte skulle få utbildning i tillräcklig omfattning. Inte heller kan jag finna att enligt utskottsbetänkandet någon grupp utesluts som har med fastighetsförvaltning att göra.

Eftersom det är av stor vikt inte enbart ur energisparsynpunkt utan även ur ekonomisk synpunkt, så kommer säkert utbildning och kursplaner att väl anpassas till hela fastighetsförvaltningens problem, inte enbart inom vissa områden, som socialdemokraterna tycks tro.

Socialdemokraterna har i reservationen 11 tagit upp frågan om huruvida energisparstöd skall ges för permanent bosättning i fritidshus. De anser att det är fel att främja en permanent bosättning i områden med fritidsbebyggelse. Eftersom det enligt gällande lagstiftning inte går att hindra någon att ordna

*Energisparplan
för befintlig bebyg-
gelse. m. m.*

permanent bostad i ett fritidshus, så måste enligt min mening energisparstöd ges även här. Utskottet anser vidare att syftet att begränsa energiförbrukningen kvarstår med samma tyngd även i dessa fall.

Att det kan försvåra kommunens planering av sparåtgärderna kan jag hålla med om, och det gäller särskilt kommuner med stor fritidsbebyggelse. Men som regel torde det inte beröra kommunernas planintentioner i någon större omfattning.

Genom att utnyttja de möjligheter som denna proposition ger, så tror jag att det uppsatta sparmålet kommer att kunna uppnås. Jag yrkar bifall till civilutskottets hemställan på alla punkter.

LENNART NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller frågan om Norrbotten, Eric Hägelmark, så vill jag säga att vi, om man hade gått på vårt förslag för snart två år sedan, hade haft resultaten klara och i större utsträckning än nu kunnat bedöma vilka åtgärder som skall sättas in, vad vi skall satsa på etc. Det är det som frågan gäller. Men då sade den borgerliga majoriteten nej med hänvisning till att det skulle komma ett förslag. Detta har emellertid dröjt.

Beträffande fritidsboendet vill jag säga att det visserligen inte finns någon lagstiftning som förbjuder folk att bosätta sig i fritidsområde, men vi vill inte att energistöd skall utgå till fritidshus, eftersom samhället måste medverka genom att satsa pengar i olika stödformer.

ERIC HÄGELMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att det är ganska bra att den borgerliga majoriteten sade nej till försöksverksamheten i Norrbotten.

Den tidsmarginal som Lennart Nilsson vill göra gällande skulle säkert inte ha hållit, utan i dag skulle vi ha befunnit oss i en mycket sämre situation – någon energisparplan hade säkert inte kunnat ligga på kammarens bord.

LENNART NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det, som Eric Hägelmark tycker, lyckliga avslaget bidrar till att över tusen byggnadsarbetare går arbetslösa i Norrbotten.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag skall mycket kort anlägga några synpunkter i sammanhanget. Nu har vi under större delen av denna dag diskuterat frågan om åtgärder för att få ned energikonsumtionen. Energikonsumtionen kan man naturligtvis få ned på flera sätt, bl. a. genom att värmekällan görs orimligt dyr – vilket ju håller på att ske.

Vi har i motionen 1366 tagit upp frågan om de kraftiga taxehöjningarna på elkraft och den verkan som detta får för folk som bor i eluppvärmda bostadsområden. Dessa människor har fått vidkännas värmekostnader långt utöver det som är vanligt. Det är som bekant inte billigt i oljeuppvärmda fastigheter heller, men i de eluppvärmda har bostadskostnaderna stigit mycket drastiskt. Vi har i vår motion som vår mening framhållit att det inte

kan vara rimligt att hyresgäster och andra boende i eluppvärmda bostäder skall drabbas av en sorts straffbeskattning. Vi har i motionen föreslagit att riksdagen skall hemställa om omedelbara åtgärder för att nedbringa de höga bränslekostnaderna i eluppvärmda bostäder.

Utskottet hänvisar i sin skrivning till att frågan kommer att övervägas i annat större sammanhang och avstyrker därför bifall till motionen. Ökningarna av elavgifterna innebär naturligtvis en orättvisa mot alla hyresgäster – och hårdast drabbas de kategorier som bor i de mer kylslagna delarna av vårt avlånga land. Överkostnaden i eluppvärmda bostäder måste också läggas till de i övrigt stora hyreshöjningar som har inträffat på senare år.

De höga eltaxorna drabbar också många villaägare: pensionärer, låginkomsttagare och andra som har skaffat sig eluppvärmning medan det var någorlunda billigt. Taxorna har höjts gång efter gång, och det är ett stort problem för många människor.

Nu vill utskottet att frågan skall övervägas i ett större sammanhang, men vi tycker att man redan nu borde ta itu med den. Jag känner åtskilliga människor som bor i eluppvärmda bostäder. De tycker att de blivit orimligt hårt drabbade av regeringsskiftet. I och med regeringsbytet blev det nya signaler. Då skulle det sparas energi, bl. a. genom eltaxehöjningar. Tidigare stimulerade man folk att övergå till elvärme därför att den var miljövänligare än annan uppvärmning och bättre på flera vis. Sedan kom det nya herrar och nya signaler, med de konsekvenser jag har nämnt.

Jag vill yrka bifall till motionen 1366.

GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag skulle vilja belysa vad de åtgärder som föreslås i propositionen betyder för kommunerna.

I förra årets budgetproposition förutskickade bostadsministern en fortsättning med en högre ambitionsnivå beträffande energisparandet. Föreliggande proposition, hur stor publicitet den än fick vid offentliggörandet, är endast ett kapitel i en följetong. Det ligger i sakens natur att det nya förslaget till åtgärder bygger på en utvärdering av redan vidtagna. Det är troligt och fullt förståeligt att kommunerna kommer att bli nyfikna på nästa spännande kapitel. Kommunernas ekonomi är, som vi vet, inte så lysande. Jag läste för inte så länge sedan en tidningsledare, rubricerad Kommunerna, vår nästa krisbransch. Många klarar inte av nya tyngre ålägganden från statens sida. Dess bättre iaktas i propositionen en viss försiktighet i kraven på kommunerna, något som man knappt kan säga om en del av planverkets förslag. Bostadsministern har dess bättre inte gjort dem till sina.

Kommunerna skall ha ansvar för planering av energisparåtgärder, och syftet skall vara att klarlägga vilka områden och byggnader som i första hand skall komma i fråga. En förutsättning för stödet till energisparåtgärder, som införs om den här propositionen bifalles, är att varje kommun inrättar en organisation för besiktning. Ett villkor är nämligen att byggnaden i fråga besiktigas och så småningom, när kommunen har besiktningsresurser, att de åtgärder kommer att vidtas som föreslås vid besiktningen. Kommunerna

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

skall också bedöma om det lönar sig att med uppsökande verksamhet få fastighetsägarna att låta besiktiga sina hus. Man skall bedriva en aktiv rådgivning, t. ex. göra en fastighetsägare som tänker bygga om sitt hus uppmärksam på möjliga energisparande åtgärder.

För att kommunerna skall kunna planera för energihushållning krävs en starkare integrering mellan olika planeringsaktiviteter – som det heter på propositionssvenska – i kommunstyrelser, byggnadsnämnder etc. Det är uttytt: fler sammanträdande tjänstemän eller mera sammanträdande befintliga tjänstemän, och det krävs verkligen rationaliseringsvinster för att detta inte skall bli kostsamt.

Planverket har framfört den uppfattningen att lagen om kommunal energiplanering borde kompletteras med ett åläggande för kommun att upprätta ett energisparprogram för befintlig bebyggelse. Bostadsministern följer på den punkten Kommunförbundets rekommendationer och avstår från förslag till lagstiftning och reglerande anvisningar men uttrycker naturligtvis den förhoppningen att energihushållningen i befintlig bebyggelse ändå kommer att samordnas med kommunernas planering för energiförsörjning, sanering etc. Detta ligger nämligen i kommunernas eget intresse.

Redan nu bör kommunerna enligt vad som framhålls i propositionen kunna samordna hanteringen av fastighetsägarnas ansökningar om energisparstöd med eventuella ansökningar om byggnadslov för de tilltänkta åtgärderna. I nästa kapitel av energisparföljetongen – om inte förr – kommer sannolikt förslag om att anförtro kommunerna uppgiften att också fatta beslut i en del låne- och bidragsärenden.

Vad besiktningen beträffar kan denna lämpligen ligga hos byggnadsnämnderna, men varje kommun lämnas frihet att finna den lösning som passar respektive kommun bäst. Kommunernas energisparkommittéer skulle här kunna fylla en viktig funktion. Likaså överlämnas det åt kommunerna att allt efter egna förutsättningar organisera besiktningen och rekrytera personal därtill.

Planverket har aktualiserat ytterligare uppgifter för kommunerna, nämligen dels en utvidgad byggnadslovsplikt, dels krav på en ansvarig arbetsledare också för energibesparande ändringsarbeten som inte är byggnadslovspliktiga, dels också krav på periodisk besiktning av vissa installationer. Dessa krav förs inte fram i denna proposition utan skall först ut på remiss.

Berörda statliga myndigheter förutsätts underlätta genomförandet av kommunernas energisparande med hjälp och rådgivning. I gengäld förutsätts kommunerna redovisa sina åtgärder, men i direktiven till den nya delegationen, vilka har presenterats i dag, framhålls att kommunerna inte bör tyngas med ytterligare byråkrati utan att insamlandet av uppgifter bör samordnas med kommunernas övriga uppgiftslämnande.

Statliga myndigheter kommer, som vi tidigare har hört, att tillhandahålla utbildning av besiktnings- och rådgivningspersonal och förmedla ny teknisk kunskap och aktuella forskningsresultat till kommunerna.

Vilken ekonomisk ersättning får då kommunerna för sina insatser?

Förutom de 40 miljoner som de får för egna byggnader beviljas sammanlagt 60 miljoner, som kan avse de åtgärder jag nämnt men också t. ex. information till allmänheten och utbildning av personal och förtroendevalda. Dessa medel kommer av regeringen att fördelas mot bakgrund av kommunernas redovisningar av nuvarande och planerade insatser för rådgivning och service. I propositionen antyds också möjligheten att kommunerna tar ut besiktningsavgifter – under förutsättning att besiktningen resulterat i energisparande – varvid avgifterna skulle räknas in i låne- och bidragsunderlaget.

Trots det goda uppsåtet och de ökade statliga insatserna kommer energisparplanen otvivelaktigt att vålla kommunerna åtskilligt huvudbry, och det är nog klok realpolitik att inte på nuvarande stadium ålägga kommunerna en rad obligatorier av det slag som planverket, socialdemokraterna och kommunisterna förespråkar utan att i stället låta verksamheten byggas upp stegvis med en fortlöpande ömsesidig statlig och kommunal utvärdering och ett erfarenhetsutbyte, som kan bli fruktbringande i framtiden.

Slutligen måste man för att genomföra ett sparprogram av denna storleksordning ha kommunerna med sig, och jag vill inte tro att landets kommuner – varken de borgerligt eller de socialistiskt styrda – skulle välkomna ett statligt diktat på den här punkten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

PER OLOF HÅKANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var tydligen Gunnel Liljegren som skulle redovisa vad energisparandet betyder för kommunerna. Det var många ord men inte en enda kommentar till den i och för sig mycket intressanta frågan om man skall redogöra för kommunerna i förväg efter vilka principer de skall kunna få stöd. Inte heller lämnades någon kommentar till frågan i reservationen 9 om huruvida det kan anses riktigt att anslag skall ges utan att riksdagen får ta ställning till de principiella grunderna för stödets fördelning.

MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet behandlas motion nr 1376 av mig och Stina Eliasson angående möjligheterna att erhålla statsbidrag för inköp eller utnyttjande av värmekamera. Eftersom uppvärmningen av våra bostäder svarar för en stor del av energikonsumtionen är det viktigt och angeläget att alla möjligheter vidtas för att väsentligt reducera energibehovet.

Ett utmärkt hjälpmedel vid besiktning av fastigheter, såväl äldre bebyggelse som nybebyggelse, utgör fotografering med värmekamera. Utan tvivel är det på det sättet att blotta medvetandet om att värmekamera kan användas har en kvalitetshöjande effekt på byggandet. Genom att i ett tidigt skede av en byggnadsetapp värmefotografera de första småhusen kan man avslöja systematiska fel.

Denna erfarenhet kan då utnyttjas i det fortsatta projekterandet och byggandet. Vidare medför metoden att många onödiga tvister kan undvikas.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Energisparplan
för befintlig bebyggelse, m. m.*

*Om Umeåfilialen
för arbetsmedi-
cinska avdelningen
vid arbetarskydds-
styrelsen*

Utskottet hänvisar i sitt yttrande till de möjligheter som enligt regeringens skrivelse av den 26 april 1978 redan finns i och med att man kan utnyttja de generella bidrag som utgår till kommunerna för informations- och rådgivningsverksamhet. I skrivelsen rekommenderas vidare att kommunerna i stället för egen anskaffning av värmekamera kan anlita statens provningsanstalt och andra företag med auktorisation på området.

Det är naturligtvis värdefullt att kommunerna har denna möjlighet, men med tanke på de begränsade resurser dessa har torde det ändå vara mera realistiskt att de större kommunerna skaffar en egen utrustning – det för att verksamheten skall få den kontinuitet och omfattning som är nödvändig för att nå bästa möjliga resultat.

Jag vill i detta sammanhang understryka vad utskottet har uttalat angående teknisk rådgivning och besiktning på s. 21 i betänkandet:

”Utskottet ansluter sig till den i propositionen anförda meningen att en väl utbyggd teknisk rådgivning och hjälp med besiktning av fastigheten har avgörande betydelse för att uppnå ambitiösa sparmål. Utskottet delar därför också meningen att en kommunal service för dessa syften snabbt bör byggas upp.”

Med detta som bakgrund bör enligt vår uppfattning statsbidrag kunna utgå även för inköp av utrustning för termofotografering. Utskottet avslutar sitt yttrande över motionen med att förutsätta att regeringen kommer att pröva lämpligheten av att kommunerna i vissa fall får disponera tillgängliga medel för inköp av utrustning. Jag utgår ifrån att så blir fallet i praktiken, och om utvecklingen skulle bli någon annan avser jag att återkomma i frågan.

För dagen har jag, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Stina Eliasson (c).

På förslag av andre vice talmannen beslöt kammarerna att uppskjuta den fortsatta överläggningen om detta betänkande samt behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna utskottsbetänkanden till kammarernas nästa sammanträde.

§ 7 Om Umeåfilialen för arbetsmedicinska avdelningen vid arbetarskyddsstyrelsen

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Rune Ångströms (fp) den 14 april anmälda interpellation. 1977/78:164, och anförde:

Herr talman! Rune Ångström har frågat mig dels varför Umeåfilialen som enda enhet inom arbetarskyddsverket de facto satts på snålkost då det gäller utveckling, dels om det finns någon plan för de kommande åren beträffande utbyggnaden av Umeåfilialens verksamhet.

Efter riksdagsbeslut inrättades i Umeå den 1 januari 1974 en filial till den arbetsmedicinska avdelningen vid arbetarskyddsstyrelsen. Beslutet grun-

dades bl. a. på förslag från arbetsmiljöutredningen. Filialen skulle omfatta ett 40-tal anställda och utbyggnaden skulle fördelas på tre år.

I dag finns 41 tjänster vid filialen. Dessutom är sex personer projektanställda för olika forskningsuppgifter. Filialen har därmed fler anställda än vad arbetsmiljöutredningen föreslog och har alltså inte satts på snålkost.

Den arbetsmedicinska avdelningens filial i Umeå har inneburit ett betydande tillskott till den arbetsmedicinska forskningen. Möjligheterna för arbetstagare och företag i Norrland att få tillgång till arbetsmedicinsk expertis samt att få mätningar och analyser utförda har ökat väsentligt. Utbildningsverksamheten vid filialen kommer i år att utökas till att omfatta grundutbildning för skyddsingenjörer och fortbildning för olika personalkategorier inom företagshälsovården och forskarutbildningen.

Det ankommer på arbetarskyddsstyrelsen att inom ramen för sina ordinarie anslagsframställningar pröva behovet av resursförstärkningar vid filialen liksom för styrelsens övriga enheter.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation om den arbetsmedicinska avdelningen vid arbetarskyddsstyrelsen i Umeå.

Arbetsmarknadsministerns svar andas en viss belåtenhet över den utveckling som har varit vid institutionen och säger att den har gått enligt planerna. När beslutet togs angavs att storleken på den här institutionen skulle vara ca 40 tjänster, något som uppfyllts. Men utvecklingen på detta område har gått mycket snabbt och behoven är mycket större i dag än de var när riksdagsbeslutet fattades.

Jag vill också konstatera att behovet i Norrland är alldeles speciellt stort. Problemen är omfattande, inte minst på miljöområdet.

För de delar av filialen som nu är i funktion har utvecklingen i hög grad besannat vad man tidigare förutsåg, nämligen att utvecklingen skulle vara mycket snabb på detta område. Vid den kemiska enheten har stora insatser gjorts för att utveckla metoder, som är lämpade för de arbetshygieniska undersökningarna. Vid de arbetsfysiologiska och tekniska enheterna har man påbörjat ett högklassigt praktiskt vetenskapligt arbete som givit väldigt fina resultat. Man har också en specialitet, nämligen bullerområdet. Här är filialens resurser unika i Sverige. Det är den enda laboratoriemässiga enhet som finns i landet. När man diskuterar utvecklingen inom filialen, är det väl närmast med tanke på behovet nu och i framtiden som man har att anföra vissa farhågor. Den arbetsmedicinska enheten får för kommande år endast en tjänst av de tio tjänster som är placerade vid den arbetsmedicinska enheten.

I en skrivelse från arbetarskyddsstyrelsen, daterad november 1977, talar man om hur planeringen är inför framtiden. Där står: "För filialen i Umeå torde det inte bli fråga om några större förändringar i fråga om antalet anställda." Jag tycker att detta är ett märkligt uttalande från den planerade enheten, om man ser det i följande perspektiv.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Om Umeåfilialen
för arbetsmedi-
cinska avdelningen
vid arbetarskydds-
styrelsen*

Norrland är väldigt stort och upptar 58 % av Sveriges yta. Vi har ett kraftigt tryck på arbetsmedicinen just genom den industristruktur som finns i Norrland. Arbetsmedicinska filialen i Umeå är på bullerområdet arbetarskyddsstyrelsens enda forskningsenhet. Arbetsmiljö och arbetsmedicin får en allt starkare koppling till varandra, och det finns starka krav från medborgarna på att samhället har resurser att sätta in då det gäller att skydda dem från skador i arbetslivet.

En rimlig begäran från oss norrlänningar är alltså att resurserna i den norrländska filialen ges en proportionerlig tillväxt. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern delar denna uppfattning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder mot rasdiskriminering

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Jan Bergqvists* (s) den 2 maj anmälda interpellation, 1977/78:170, och anförde:

Herr talman! Jan Bergqvist har frågat mig om regeringen är beredd att till riksdagen lämna förslag till ett samlat program för att bekämpa rasfördomar och rasdiskriminering. Jan Bergqvist har också frågat mig om jag är beredd att tillsätta en utredning om den hittillsvarande tillämpningen av lagbestämmelserna om förbud mot rasdiskriminering och om jag är beredd att ta initiativ till en kontinuerlig uppföljning av dessa bestämmelser och till en kartläggning av invandrarnas rättsliga ställning i allmänhet. Lagstiftningen om förbud mot rasdiskriminering handläggs inom regeringen av justitieministern. Jag har därför samrått med justitieministern om detta svar.

Bakgrunden till Jan Bergqvists frågor är skildringar i massmedia om diskriminering och fördomar mot invandrare och medlemmar av minoritetsgrupper i Sverige.

Jag delar Jan Bergqvists oro över att vi saknar en allmän överblick över i vilken utsträckning det i Sverige förekommer diskriminering på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Det samlade kunskapsunderlaget om varför rasfördomar uppkommer och om hur de kan motverkas är också bristfälligt.

Jag skall först i korthet redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i Sverige i syfte att motverka rasdiskriminering och fördomar på etnisk eller nationell grund. Därefter skall jag ta upp de frågor som ställs i interpellationen.

År 1970 infördes i Sverige en särskild straffbestämmelse mot olaga diskriminering. Bestämmelsen återfinns i 16 kap. 9 § brottsbalken och innebär att näringsidkare, som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom till handa på de villkor som näringsidkare tillämpar i förhållande till andra, kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller bl. a. anställd i näringsverksamhet samt anställd i allmän tjänst, vari den anställde har att gå allmänheten till handa. Med

näringsverksamhet förstås t. ex. hotell- och pensionatverksamhet, restaurang- och kaféerörelse, detaljhandel, kommunikationsmedel samt yrkesmässig försäljning och upplåtelse av fastigheter och bostäder. Diskriminering vid tillträde till allmän sammankomst och offentlig tillställning kan också bestraffas enligt samma lagrum. Genom att bestämmelsen infördes i svensk lagstiftning har Sverige kunnat ratificera Förenta nationernas konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Frågan om åtgärder mot rasfördomar och rasdiskriminering har också varit aktuell under arbetet med våra grundlagar. När den nya regeringsformen antogs år 1974 infördes sålunda en bestämmelse som gav skydd mot diskriminering på grund av bl. a. ras och hudfärg. Ett förstärkt skydd infördes sedan genom grundlagsändringar år 1976.

Sedan början av 1970-talet har också ett mera systematiskt arbete inletts i vårt land för att genom opinionsbildning och information motverka sådana fördomar som ligger till grund för rasdiskriminering och rasmotsättningar. En positiv utveckling har enligt min mening skett i vad gäller sådana insatser. Medvetenheten om hur angeläget det är att öka informationen om andra länder, folk och kulturer och om invandrarna i Sverige i syfte att förebygga främlingsfientlighet har ökat. I denna upplysningsverksamhet medverkar såväl statliga och kommunala myndigheter som massmedia, fackliga organisationer, ideella organisationer och enskilda opinionsbildare m. fl. I vad gäller mera långsiktiga insatser för att i Sverige öka förståelsen för och kunskaperna om andra folk och raser och motverka fördomar och intolerans mot andra folkgrupper vill jag i första hand hänvisa till förskolans och skolans arbete. Dessa frågor behandlas utförligt i t. ex. grundskolans läroplan.

I vad gäller insatser som mera direkt syftar till att vidga allmänhetens kunskaper om invandrarna i Sverige för att minska tendenserna till fördomar och diskriminering vill jag nämna att invandrarutredningen utförligt ägnade sig åt denna fråga. Utredningen presenterade även en omfattande vetenskaplig undersökning om svenskarnas fördomar mot invandrare. Med anledning av invandrarutredningens förslag beslöt riksdagen år 1975 att inrätta en informationsbyrå vid statens invandrarverk, som bl. a. skulle ha till uppgift att vidga allmänhetens förståelse för invandrarna. Statens invandrarverk har därefter fått ytterligare resurser för detta ändamål, och på grundval av förslag i årets budgetproposition har riksdagen nyligen beslutat om medel till verket, som möjliggör en utveckling av verksamheten med information till svenskar om invandringen och invandrarna. Invandrarverket har sedan flera år tillbaka bedrivit verksamhet av denna typ, bl. a. en omfattande konferensverksamhet för journalister och opinionsbildare och andra målgrupper.

De tendenser till rasdiskriminering, rasfördomar, utlänningsfientlighet och t. o. m. till öppna motsättningar mellan invandrare och den inhemska befolkningen som stundtals gör sig gällande även i vårt land är allvarliga och oroväckande. Det är därför angeläget att genom långsiktiga och systematiska åtgärder på en rad områden förhindra att sådana tendenser får ökat spelrum och förebygga en situation av det slag som har uppkommit i andra länder, där

Fredagen den
26 maj 1978

*Om åtgärder mot
rasdiskriminering*

motsättningar på etnisk eller religiös grund har kommit att prägla hela samhällsutvecklingen.

Regeringen kommer mot denna bakgrund att tillkalla en särskild utredningsman, som skall få i uppdrag att utarbeta underlag för ett samlat program för att bekämpa dels fördomar mot invandrare, dels rasdiskriminering. I utredningsuppdraget bör också ingå undersökning av de rättsregler som berör invandrarnas situation i Sverige. Visar det sig att den lagstiftning som Jan Bergqvist tar upp i interpellationen inte har fungerat tillfredsställande, bör det bli en uppgift för utredningsmannen att komma med förslag till förbättringar.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Inom oppositionen är vi inte bortskämda med att statsråden går med på de krav som vi ställer i interpellationerna, men här har vi ett glädjande undantag.

Rolf Wirtén säger ja till en utredning för att gå igenom hur förbudet mot rasdiskriminering fungerar i praktiken, han säger ja till en särskild genomgång av de rättsregler som berör invandrare i Sverige och han förklarar sig beredd att ta fram underlag för ett samlat program mot rasfördomar och rasdiskriminering. Detta kan knappast tolkas på annat sätt än att regeringen också kommer att lämna ett sådant förslag till riksdagen, och det var ju det som krävdes i interpellationen. I riksdagen har oppositionen alltför ofta fått uppleva att regeringspartierna inte är beredda till en saklig prövning av oppositionens förslag, en attityd som tydligast har kommit till uttryck i de beryktade orden: här diskuterar vi inte, här voterar vi.

Så det här var lika oväntat som angenämt – som prästen sa när han kom till himlen. Fortsätt på den inslagna vägen, Rolf Wirtén!

När jag nu ändå går vidare med några kritiska funderingar skall det inte ses som någon personlig kritik mot arbetsmarknadsministern och inte heller som någon undervärdering av de utfästelser som han här gjort å regeringens vägnar. Men jag tror att Rolf Wirtén och jag kan vara överens om att det steg framåt som man nu tar ändå inte är tillräckligt – det går inte att lösa knuten i ett enda hugg.

Vad vi nu talar om kan bli Sveriges allvarigaste sociala problem, om vi inte lyckas få bukt med de mycket oroande tendenser som finns på sina håll. Invandrarverket säger: "Verkets egna iakttagelser från fältet och andras rapporter tyder på en ökad spänning mellan majoritetsbefolkningen och invandrarminoriteterna." Hur är det möjligt – en ökad spänning?

Hur är det möjligt att läget blir sämre när vi kraftigt höjer utbildningsnivån, när vi ökar opinionsbildningen mot fördomar, när vi medvetet satsar på skolans och förskolans arbete, när vi bygger ut upplysningen med hjälp av statliga och kommunala myndigheter, med hjälp av TV, radio och tidningar, med hjälp av fackliga, politiska och andra organisationer? Hur kan det då bli en ökad spänning mellan svenskar och invandrare?

I USA finns en lång och smärtsam erfarenhet. Den amerikanske socialisten

Michael Harrington säger: Den amerikanska ekonomin, det amerikanska samhället, den amerikanska omedvetenheten är alla rasister.

Vad betyder det översatt till Sverige? Jo, det betyder att när 40 000 ungdomar går arbetslösa som de gör i dag, då skapar det en grogrund för främlingshat och rasdiskriminering. När förmögenhetsklyftorna ökar, som de gör i dag, då det blir motsättningar mellan olika folkgrupper. Ofta är det välbeställda människor i avskilda bostadsområden som fördomsfullt slår vakt om sina privilegier.

Arbetsmarknadsministern säger i svaret att om det visar sig att lagbestämmelserna inte fungerar tillfredsställande får utredningsmannen komma med förslag till förbättringar. För egen del är jag beredd att redan i dag säga att det behövs sådana förbättringar.

Någon har sagt att samhället bedömer rasdiskriminering ungefär lika milt som snatteri, innan snatteriet helt avkriminaliserades. Och ser man på några av de fall där domstol dömt för olaga diskriminering rör det sig om 15–20 dagsböter, 225 kr. i ett fall, 700 kr. i ett annat och 500 kr. i ett tredje. Och det här har ändå varit klara fall av olaga diskriminering.

Genom att straffet är så milt kommer anmälningar om diskriminering lätt att drunkna hos polisen i dess arbete. Polisen har mycket att göra, många brott att utreda, och det blir då lätt så att sådana fall hamnar långt ner i byrååldorna. På många ställen verkar det också som om polisen varit dåligt informerad om vad lagstiftningen innebär.

Ofta är det svårt att bevisa sådana här brott. Ändå är det viktigt att polisen reagerar när en anmälan kommer in. Just detta att höra av sig hos den som anklagas för diskriminering kan betyda någonting, detta att representanter för samhället kommer fram och frågar på en restaurang c. d.: Det pågår väl ingen rasdiskriminering här? Även om man inte kan bevisa någonting i första omgången kan detta ändå förebygga upprepningar.

Jag har av många personer i Göteborg fått höra: Vi har under flera år blivit utsatta för diskriminering, vi har många gånger gått till polisen och anmält det, men det har inte hänt någonting.

Först när tidningen Arbetet gick in i samarbete med några av de diskriminerade och med personer från invandrarberedningen i Göteborg, fick man fram material som sedan ledde till åtal. De är säkert mycket få fall av det totala antalet diskrimineringsfall som går så långt som till åtal. Jag kan inte förstå annat än att utredningsmannen måste komma med förslag till förbättringar på detta område.

Beträffande formerna för utredningen skall jag inte kritisera svaret. Men på den tiden när folkpartiet var i opposition drev man alltid kravet på parlamentariska utredningar. Många gånger tyckte jag nog att man gick till överdrift. Men i regeringsställning har man inte varit lika pigg på parlamentariska utredningar, även om det skulle ha varit befogat i en del fall.

Det viktiga är inte att det till varje pris blir en parlamentarisk utredning. Det viktiga är att utredningsarbetet sker i nära kontakt med de politiska partierna, i nära kontakt med de fackliga organisationerna och inte minst i nära kontakt med invandrarnas egna organisationer. Jag vill sluta med att citera Edward

Fredagen den
26 maj 1978

*Om åtgärder mot
rasdiskriminering*

Myles. Han bor i Göteborg och är engagerad i kampen mot rasdiskrimineringen. I Arbetet säger han bl. a. följande: "Svenskar diskriminerar inte öppet. Det är svårt att bevisa att man är diskriminerad. Svenskar säger inte att du som är afrikan inte är välkommen till nattklubben, de frågar om du är medlem eftersom de vet att du inte är det! När det gäller ett jobb, säger de att tjänsten tyvärr just blivit tillsatt. När du ringer och frågar om bostad, är du välkommen att komma och titta på en ledig lägenhet. När de ser att du är svart, säger de att lägenheten just blivit uthyrd. — — —

Kanske måste du vara svart för att förstå afrikanens situation i Sverige."

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det har framgått av Jan Bergqvists inlägg att vi är i stort sett överens i den här frågan. Jag har därför inte många kommentarer att göra, men eftersom jag tycker att det fanns en del intressanta tillägg i det anförande som vi just har åhört vill jag gärna kommentera dem.

Först vill jag något kommentera det som Jan Bergqvist inledde anförandet med, nämligen att betona betydelsen av att invandrarfrågorna ses över i vårt svenska samhälle. Också jag har den uppfattningen att det är en framtidsfråga av en dimension som hittills alldeles har förbisetts. Om man i en nation på kort tid har fått ett så stort antal nya medborgare i samhället som vårt svenska samhälle har fått, när 1 miljon av våra 8 miljoner invånare nu är av utländsk härkomst, är det naturligt att man ställs inför en rad nya problem, för vilka nationen saknar den beredskap som skulle krävas för att reda upp situationen. Det är angeläget att lyfta fram denna fråga gång på gång för att verkligen betona hur viktigt det är att vi tar vårt inhemska ansvar för den. Det gäller därvid således inte bara att ta vårt ansvar utåt, utan också att kunna klara av diskrimineringsproblemen inom landets gränser.

Jan Bergqvist reste frågan, hur det är möjligt att spänningen har ökat när vi ändå försöker göra så mycket för att motverka olika slag av diskriminering.

Jag vill först säga att det är ett riktigt påstående. Det görs verkligen en hel del i Sverige för att vi skall slippa få en ökad spänning mellan folkgrupperna. Får jag här bara hänvisa till den resurstilldelning som invandrarverket har fått och vilken har resulterat i en rad åtgärder, framför allt på informationssidan.

Jag skall inte i denna timma läsa upp någon katalog över tänkbara åtgärder – detta kan jag återkomma till vid ett senare tillfälle – men det är faktiskt en hel del som har skett, och en hel del nya åtgärder planeras även fortsättningsvis. Där skulle jag särskilt vilja peka på den kartläggning av läget på bostadsmarknaden som är planerad att startas till hösten. Det förekommer otvivelaktigt en hel del diskriminering och där det följaktligen är viktigt att vi går in för att ta reda på hur det ligger till. Denna viktiga uppgift är alltså under beredning.

Om vi däremot inte har denna vaksamhet, kan vi råka ut för en utveckling som kan bli förfärande och jämförbar med den som andra länder fått uppleva

och till vilken Jan Bergqvist refererade.

Jag skall inte nu ta ställning till vad som behöver göras efter det att utredningsmannen har lagt fram sitt förslag eller till huruvida lagen behöver skärpas eller ej. Jag tycker att en riktig tågordning är att vi först får frågan kartlagd och att förslag läggs fram, som vi sedan får ta ställning till. Interpellanten hade där en klar uppfattning redan nu. Vi får väl se huruvida den håller även efter kartläggningen, men det är en sak som vi inte för dagen behöver ta ställning till.

Jag tror ändå att det inte alltid är själva lagstiftningen som utgör den centrala lösningen av problemet, utan att det mera är fråga om att kunna påverka attityderna i första hand. Jan Bergqvist var också medveten om att även om man har lagar som det går att tillämpa kan det ändå uppstå svårigheter när man behöver tillämpa dem och att många fall av diskriminering inträffar utan att fallen kan dras inför domstol och alltså utan att man på det sättet kan vidta åtgärder som skulle vara motiverade av vad som skett. Därför tror jag att man framför allt måste tillgripa åtgärder som förhindrar att någon diskriminering över huvud taget kan komma till stånd. Det bästa är naturligtvis om man kan nå bra resultat på det sättet.

Låt mig allra sist, herr talman, ta upp det mera utredningstekniska spørsmål som Jan Bergqvist var inne på samt frågan huruvida det behövs en parlamentarisk utredning eller ej. Jag tror att en utredningsman i det här fallet skulle arbeta effektivast, men jag vill gärna hålla med om och understryka behovet av nära kontakter mellan honom och arbetsmarknadens parter samt de invandrарorganisationer som i hög grad är berörda i den här frågan.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få önska arbetsmarknadsministern, om inte "lycka till", så i alla fall framgång i den viktiga uppgiften att leda regeringens arbete på att bekämpa rasfördomar och diskriminering.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om ytterligare medel till förbättring av arbetsmiljön vid industriella beredskapsarbeten

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Sune Johanssons (s) den 8 maj anmälda interpellation, 1977/78:172, och anförde:

Herr talman! Sune Johansson har frågat mig om anledningen till att regeringen i proposition 1977/78:125 (tilläggsbudget IV) inte har föreslagit medel för att uppfylla de av statens förhandlingsråd gjorda utfästelserna om förbättringar av arbetsmiljö och arbetarskydd vid de industriella beredskapsarbetena. Sune Johansson har vidare frågat om min principiella inställning till respekten för förhandlingsuppställningar av den typ som aktualiserats i interpellationen samt om regeringen är beredd att föreslå medel för att

Nr 154

**Fredagen den
26 maj 1978**

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

Fredagen den
26 maj 1978

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

fullgöra det åtagande som den i sin egenskap av arbetsgivare och genom förhandlingsrådet har åtagit sig att fullgöra.

Jag vill först erinra om att de industriella beredskapsarbetena enligt tidigare beslut i riksdagen om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering skall överföras från AMS. Reformen innebär att de nuvarande verkstäderna för skyddat arbete, industriella beredskapsarbeten, kontorsarbetscentraler och hemarbete samordnas i en organisation för varje län. Den nya organisationen förbereds f. n. av en särskild organisationskommitté som under sig har en regional kommitté i varje län. De industriella beredskapsarbeten som kvarstår vid reformens genomförande, vilket tidigast beräknas ske till den 1 januari 1980, kommer således att övergå till de nya huvudmännen. I avvaktan på denna samordning har investeringar i de industriella beredskapsarbetena främst koncentrerats till nödvändiga förbättringar av arbetsmiljön och arbetarskyddet.

För innevarande budgetår har under hösten 1977 på tilläggsbudget I anslagits 3 milj. kr. för dessa ändamål, och för nästa budgetår har riksdagen med anledning av budgetpropositionen beslutat om investeringsmedel om sammanlagt 9,6 milj. kr. på arbetsmarknadsverkets utrustningsanslag. Dessa medel skall i första hand användas för investeringar i arbetsmiljö och arbetarskydd vid de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna.

I samband med att regeringen behandlade anslag på tilläggsbudget III togs även frågan om medelsbehov till de industriella beredskapsarbetena upp. Regeringen fann då inte skäl att hos riksdagen begära ytterligare medel för dessa ändamål. Däremot har regeringen beslutat att 600 000 kr. av 1978/79 års anslag får tidigareläggas till innevarande budgetår för att möjliggöra investeringar i miljöförbättrande åtgärder och arbetarskydd vid de industriella beredskapsarbetsplatserna. Därmed torde regeringen ha uppfyllt sitt åtagande med anledning av förhandlingsuppgörelsen.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för interpellationssvaret.

Bakgrunden till min interpellation är att de fackliga organisationer som har att handlägga de fackliga intressefrågorna vid de industriella beredskapsarbetsplatserna i samband med förhandlingar om statsverkspropositionen 1977/78 begärde ytterligare medel för arbetsmiljöåtgärder vid de aktuella arbetsplatserna än de 9,6 miljoner som regeringen hade anslagit.

Statens förhandlingsråd, som handlägger det statliga arbetsgivaransvaret på det aktuella området, tog emot de fackliga yrkandena vid en förhandling som avhölls den 22 december 1977. Parterna träffade då följande uppgörelse:

”7 §

1. Arbetsgivarparten förklarar sig beredd att under innevarande budgetår vid behov pröva frågan om ytterligare medel för arbetarskydds- och

arbetsmiljöförbättrande åtgärder vid de industriella beredskapsarbetena i samband med behandlingen av tilläggsbudget III.”

Uppgårelsen innebär således att regeringen i tilläggsbudget III skulle tillgodose de fackliga kraven. Så har inte skett. Därför har jag i interpellationen ställt tre frågor till arbetsmarknadsministern. En fråga löd: ”Vilken är arbetsmarknadsministerns principiella inställning om respekten för förhandlingsuppgörrelser av den typ som här aktualiserats?”

Arbetsmarknadsministern har nu i sitt svar meddelat att regeringen vid behandling av tilläggsbudget III inte fann skäl för att föreslå ytterligare medel för arbetsmiljöåtgärder än de 9,6 miljoner som man tidigare hade föreslagit i statsverkspropositionen.

Jag vill nu av arbetsmarknadsministern ha besked om med vilken rätt regeringen sätter sig över en träffad förhandlingsuppgörrelse.

Litar inte regeringen på sin egen förhandlingsorganisation? Har man inga kontakter med denna innan avtalsuppgörrelser undertecknas?

Det inträffade tyder enligt min uppfattning på en stor respektlöshet från regeringens sida mot en träffad förhandlingsuppgörrelse mellan två lag- och avtalsenliga förhandlingsparter. Jag skall återkomma till detta.

Herr talman! I interpellationssvaret hänvisar arbetsmarknadsministern även till att man av anslaget på 9,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79 beslutat förskottera 600 000 kr. för miljöinvesteringar.

Hur vet regeringen, utan att ha träffat de anställdas förhandlingsföreträdare, att dessa 600 000 kr. är tillräckliga för miljöinvesteringar?

Jag vill här erinra om att dessa fattiga slantar skall räcka till nödvändiga miljöinvesteringar vid 46 industriella beredskapsarbetsplatser i landet samt till minst 24 kontorsarbetscentraler. Det är fråga om mer än 70 arbetsplatser, och på ett flertal av dessa råder sådana arbetsmiljöförhållanden att yrkesinspektionen utfärdat föreläggande om åtgärder beträffande både lokaler och maskiner.

De anställdas fackliga företrädare har meddelat mig några exempel på arbetsplatser, där de anställdas arbetsmiljöer är rena misärer. Jag skall nämna några:

Tidaholm, där verksamheten är inrättad i ett gammalt missionshus. Den verkstaden avses även efter det att de industriella beredskapsarbetena går upp i den nya organisationen för skyddat arbete bli använd som det enda alternativet i det området för de människor som inte får plats på den öppna arbetsmarknaden.

Falköping, där verksamheten är inrättad i en dragig lokal i vilken man skulle behöva lägga in nya golv och behöva få bort alla de sprickor i golvunderlaget som i dag utgör en uppenbar olycksfallsrisk för bl. a. de handikappade som arbetar där.

Sysslebäck i Värmland, där man har viss plastindustritillverkning och där det behövs ytterligare åtgärder för att få bort de farliga styrengaserna i lokalerna.

Norrköping, där det finns maskiner som används efter dispens från yrkesinspektionen.

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

Jag skulle kunna fortsätta och räkna upp arbetsplatser, men jag avstår från det nu.

Utöver pengar till de aktuella miljöåtgärderna behövs det pengar för s. k. reinvesteringar i maskiner samt för inköp av nya och modernare maskiner. Det är ju så att man kräver att de industriella beredskapsarbetena skall bedrivas rationellt utan alltför stora produktionssubventioner.

Det har uppgetts för mig att en del av den befintliga maskinparken i en del av dessa verkstäder är av sådan beskaffenhet att den borde finnas på ett museum.

Av vad som framgår av arbetsmarknadsministerns svar avser regeringen att frysa ner investeringarna vid de industriella beredskapsarbetena i avvaktan på den framtida organisationen för skyddat arbete. Detta går stick i stäv mot de maningar som regeringen f. n. riktar till kommuner och landsting om att de inte skall skjuta upp investeringsplaner genom att avvakta den nya skyddade organisationens tillkomst.

Herr talman! Så vill jag återgå till frågan om regeringens respekt för träffade avtalsuppgörelser.

Regeringen har alltså genom att ignorera den träffade uppgörelsen mellan förhandlingsparterna knäsat en ytterst allvarlig princip. Man har genom sitt beslut egentligen sagt att det ni träffar uppgörelse om vid fackliga förhandlingar behöver inte regeringen respektera.

Det inträffade skulle, om det hade hänt på den privata arbetsmarknaden, ha inneburit att löntagarnas fackliga organisationer skulle ha kunnat stämma arbetsgivaren till arbetsdomstolen. Detta är inte möjligt i det nu aktuella fallet.

De som förhandlar måste självklart fråga sig varför de skall förhandla fram uppgörelser, om regeringen sedan som huvudansvarig på arbetsgiversidan kan strunta i att fullfölja uppgörelserna.

Jag skall informera våra ledamöter i konstitutionsutskottet om det inträffade, för så här får det enligt min och de berörda fackliga organisationernas uppfattning inte gå till.

Herr talman! Jag trodde, när jag ställde interpellationen, att den nye arbetsmarknadsministern skulle kunna meddela att regeringen insett att den träffade förhandlingsuppgörelsen inte tillgodosåg de anställdas krav och att man skulle vara beredd att vidta åtgärder för att lägga saken till rätta.

Jag konstaterar att några sådana löften ger inte arbetsmarknadsministern, och jag tar detta som ytterligare bekräftelse på att man från den nuvarande regeringens sida inte respekterar de uppgörelser som dess egna förhandlingsdelegerade gjort upp. Detta kan, som jag ser det, leda till mycket allvarliga konsekvenser både för det nu aktuella avtalsområdet och för andra avtalsområden, där regeringen är huvudansvarig som arbetsgivare.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag tycker nog att Sune Johansson gör en väldig affär av den fjäder som håller på att bli en höna. Vad som sagts är att man lovat pröva eventuellt uppkommande behov. Här förelåg inte något äskande om att

tillställa ytterligare medel för dessa åtgärder. Ändå har regeringen visat en öppenhet för att tillgodose småreparationer – det är klart att man inte kan ta de stora åtgärderna inom en ram på 600 000 kr. Här gäller det att kunna ingripa, om det uppkommer något akut behov, som inte redovisats den vanliga framställningsvägen via AMS. Därför har inte något direkt anslagsäskande lagts fram inför riksdagen, utan man har hållit öppet för att kunna använda nästa budgetårs resurser inom den ram jag nyss angav.

Respekten för avtalet finns alltså. Vi har varit beredda att pröva eventuellt uppkommande behov, men eftersom dessa behov inte redovisats har vi inte haft möjlighet att pröva dem.

Sedan är det naturligtvis riktigt, Sune Johansson, att många av dessa verkstäder inte är av bästa kvalitet, men vi måste vara medvetna om vilken bakgrund det är fråga om. I allmänhet rör det sig om arbetsplatser som blivit nedkörda. Ofta skymtar företagsnedläggelser i bakgrunden och man har med statliga medel fortsatt för att hålla verksamheten i gång. Detta är något som egentligen borde vara en temporär företeelse, men på grund av den svaga arbetsmarknad, som många gånger råder på de platser som blir aktuella, har tendenser till ganska långvarig verksamhet funnits.

Det är riktigt. Men när man nu får en ny organisation, är det inte säkert att det kommer att bedömas vara bäst att fortsätta verksamheten just i den lokal som nu används och som är av den typ som Sune Johansson gav ett par exempel på. Det kan många gånger vara ekonomiskt mera riktigt att man helt enkelt satsar på en nyinvestering i en skyddad verkstad eller på något annat, som tar över verksamheten. Jag tror inte, herr talman, att det finns så mycket grund för de påståenden som Sune Johansson har framfört.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern tycker tydligen att jag överdramatiserar den här frågan, men den uppfattningen får i så fall stå för honom själv. Jag ser det hela från den utgångspunkt som de människor har, vilka finns på dessa verkstäder. Jag har många gånger varit med och förhandlat på dessa verkstäder och vet därför litet grand om den arbetsmiljö och annat som dessa människor har att dras med. Det gäller ofta människor som är utslagna från den övriga arbetsmarknaden och som egentligen skulle ha funnits på skyddade verkstäder, men som befinner sig här därför att man fått tillgripa denna form av sysselsättning. Detta gör att det i många fall kanske är mera nödvändigt än annorstädes i arbetslivet att vara lyhörd för de krav, som ställs på förbättring av arbetsmiljön.

Arbetsmarknadsministern säger att det inte skulle ha förelegat några äskanden från de fackliga organisationernas sida, men jag tycker att detta uttalande faller på sin egen orimlighet. Självfallet skulle de fackliga organisationerna då inte framfört några krav utöver de 9,6 miljonerna, när de enligt MBL kallades till primärförhandling om statsverkspropositionens innebörd.

Nu säger man att 600 000 kr. ställts till förfogande, men detta är ju att göra intrång på sådana krav som man tidigare har framfört från facketts sida.

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

Fredagen den
26 maj 1978

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

Härigenom skulle ju en del av de miljöproblem lösas, vilka arbetsmarknadsministern tydligen är medveten om föreligger.

När det gäller situationen i övrigt och den struktur som gäller dessa arbetsplatser behöver vi inte tvista. Här är bara fråga om vad man vill göra. Här har många av de åtgärder, som tidigare skulle ha kunnat insättas för denna kategori av arbetstagare, försenats, men detta berodde inte minst på att den förre arbetsmarknadsministern höll igen med den proposition som skulle behandla frågan om den skyddade verksamheten i framtiden. Men trots att arbetsmarknadsministern säger att man hyser respekt för de fackliga organisationerna går det ändå inte, enligt mitt förmenande, att komma ifrån att regeringen inte visat någon sådan respekt. Krav har framförts men regeringen har inte tillgodosett dem.

Detta ger kanske en viss vision av hur det skall komma att se ut på arbetsmarknaden, om man skall fortsätta på detta sätt för övriga branscher. Kommer de kommunal- och statsanställda att hanteras på samma sätt av regeringen? Man träffar uppgörelser men säger: Nej, vi tar ingen hänsyn till de här uppgörelserna. Vi beviljar de pengar som vi anser att ni bör ha och som vi har råd med. Men därmed skulle det vara punkt och slut.

Sådana förhållanden kan man självklart inte ha. Sedan borde regeringen tycka litet grand synd om dem som man satt vid förhandlingsbordet för att företräda sig själva. Det slutliga resultatet av dessa förhandlingar blev inte mycket annat än en operettföreställning; där satt människor och gick igenom massor av problem som regeringen sedan fullständigt ignorerade. Det är detta jag tycker är allvarligt. Även om det i det stora sammanhanget, när det gäller arbetsmarknaden i dess helhet, kan anses vara en liten fråga, är det principiellt sett en mycket viktig fråga, som jag tänker gå till grunden med för att se om regeringen i det här fallet handlat rätt.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill först ta upp frågan om investeringsverksamheten under de just gångna åren – jag tänker på 1970-talets mittenår, och man kanske även kan peka på de första åren, då aktiviteten på det här området var mycket låg. Detta gäller såväl den tidigare som den nuvarande regeringen. Vi har ännu inte trappat upp verksamheten på det sätt som man i och för sig kanske skulle önska. Anledningen därtill känner Sune Johansson mycket väl. Frågan har varit föremål för utredning och är nu under prövning. Att man då är försiktig och inte vill investera sig fast i en struktur och en uppbyggnad som senare kommer att visa sig vara felaktig, tror jag att Sune Johansson vid närmare eftertanke har full förståelse för. Den kritik Sune Johansson nu försöker vända mot mig kan han lika gärna vända mot sina egna partikollegor i den gamla regeringen.

Sedan vill jag peka på två omständigheter som jag tror är mycket viktiga att slå fast. För det första önskar Sune Johansson att förslag framläggs för riksdagen till den tilläggsstat som nu utarbetas. Får jag då påminna om att enligt vanlig tågorrdning lägger det ansvariga ämbetsverket fram ett äskande om medel. Så har icke skett. Vad har man då gjort i denna förhandlingsupp-

görelse? Jo, man har lovat att pröva eventuellt uppkommande behov. Några behov som motiverar att ett förslag läggs fram till riksdagen har inte redovisats till den här omgången. Sune Johansson bör förstå att det ligger till så.

För det andra vill jag peka på att man nu går upp från 3 milj. kr. till 9,6 milj. och ger en öppning för att använda en del av dessa pengar för nästa budgetår redan under de månader som kvarstår på löpande budgetår. Regeringen har varit öppen för att enligt avtalet även nu möta eventuellt uppkommande behov. Jag tror, Sune Johansson, att alla intressen är tillgodosedda. Försök inte att göra det här till ett svek mot ett avtal, för det går inte.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag försöker inte göra detta till något som det inte är utan konstaterar bara vad det är. Det gäller en avtalsuppgörelse som inte fullföljts och där regeringen i egenskap av huvudarbetsgivare på precis samma sätt som vilket företag som helst på exempelvis den öppna arbetsmarknaden har att sörja för att uppgörelserna följs.

Att AMS inte äskat medel kan ju bero på att AMS fått en del tråkiga erfarenheter av de äskanden som man gjort tidigare. Ni har ju inte tillgodosett ett flertal av deras tidigare framställningar. Jag vill bl. a. peka på detta med fler arbetsförmedlare och ytterligare satsning för att avhjälpa ungdomsarbetslösheten. Man tycker kanske att det inte är lönt att göra något.

Det kan låta som om det är mycket pengar, 9,6 milj. kr. totalt och 600 000 kr. i förskott, men det är ändå bara nålpenar i vad man kan kalla för den stora konkurs som vi tycks vara på väg mot i detta land. Jag tror inte det är någon fara för felinvesteringar. Det går att göra som man exempelvis har gjort på min hemort. Där har vi haft ett par industriella beredskapsarbeten, och på en av arbetsplatserna har det varit stora miljöproblem. Kommunen och AMS har tillsammans jobbat fram ett projekt i form av ett kommunalt industrihus, där man vistas och bedriver verksamheten. Den skall så småningom flyttas över till den skyddade verkstaden. Om det är den nuvarande eller den förra regeringens förtjänst låter jag vara osagt. Det har i och för sig ingen betydelse, därför att jag talar i första hand för dem som det gäller i slutändan, de människor som skall vistas på arbetsplatserna.

Takten kan naturligtvis alltid synas vara för låg när det gäller att tillgodosе behoven på detta område, och den kommer säkerligen inte heller att bli tillfredsställande. Till de andra reformer och inslag på detta område som den tidigare regeringen försökte genomföra hörde bl. a. de s. k. anpassningsgrupperna i företagen och halvskyddad verksamhet. Men det har inte blivit full effekt av detta, utan samhället har på precis samma sätt som tidigare fått gå in och hjälpa dem som slagits ut från den öppna arbetsmarknaden.

Jag lärde mig en gång i tiden att man inte skulle diskutera med den som inte var mottaglig för ens argument. Så tycker jag det är i detta fall. Jag känner mig inte tillfreds med att inte ha fått någon förklaring på varför regeringen inte har visat att man respekterar förhandlingsuppgörelser. Det har man inte gjort i

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

*Om ytterligare
medel till förbättring
av arbetsmiljön
vid industriella
beredskapsarbeten*

Fredagen den
26 maj 1978

*Om ytterligare
medel till förbät-
ring av arbetsmil-
jön vid industriella
beredskapsarbeten*

det aktuella fallet, och det räcker för mig att ha fått ut det av denna interpellationsdebatt.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill slutligen fästa kammarens uppmärksamhet på att det naturligtvis hade varit möjligt för Sune Johansson att själv ta upp denna fråga i en motion. Om han bedömer det som så angeläget, varför har han då inte själv fört fram det här förslaget? Så har alltså inte skett, och det säger en hel del i frågan.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Visst skulle både jag och min partigrupp ha kunnat ta upp denna fråga i en motion. Men vi kände inte till detta förhållande när vi i utskottet behandlade tilläggsbudgetens avsnitt om detta. Därför hade vi inte den möjligheten, vilket jag också har framfört i samband med att jag ställde min interpellation.

Att frågan nu har kommit upp till diskussion minskar ju inte angelägenhetsgraden av att få till stånd en lösning i enlighet med de fackliga organisationernas syften när de har framställt sina krav.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde skulle

dels finansutskottets betänkande nr 37, civilutskottets betänkanden nr 32–35 och jordbruksutskottets betänkande nr 34 i nu angiven ordning uppföras närmast efter civilutskottets betänkande nr 31,

dels försvarsutskottets betänkande nr 28 och socialutskottets betänkande nr 36 sättas sist.

§ 11 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1977/78:58 med anledning av propositionen 1977/78:184 om utredning i utländskt skatteärend, m. m.

Försvarsutskottets betänkande

1977/78:29 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande

1977/78:27 med anledning av propositionen 1977/78:137 om vissa yrkestrafikfrågor m. m. jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:65 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken jämte motion

1977/78:71 med anledning av regeringens skrivelse 1977/78:117 med

överlämnande av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning samt propositionen 1977/78:145 om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning jämte motioner

1977/78:72 med anledning av motion om anslag till teckning av aktier i Sveriges Investeringsbank AB

1977/78:73 med anledning av propositionen 1977/78:155 om exportkreditfinansiering m. m. jämte motioner

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1977/78:39 med anledning av propositionen 1977/78:157 om organisation av statsförvaltningens centrala arbetsgivarfunktion

1977/78:40 med anledning av propositionen 1977/78:164 om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet jämte motioner

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.23.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 154

Fredagen den
26 maj 1978

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Fredagen den 26 maj

Andersson, Kerstin, i Hjärtum (c) 30

Annerstedt, Ylva (fp) 4

Bengtsson, Hugo (s) 9

Bergqvist, Jan (s) 96, 99

Claesson, Tore (vpk) 53, 60, 70, 72

Dahl, Birgitta (s) 44, 59, 62, 69, 71

Granstedt, Pär (c) 7, 8

Hansson, Lilly (s) 3

Håkansson, Per Olof (s) 29, 31, 75, 91

Hägelmark, Eric (fp) 86, 88

Johansson, Sune (s) 100, 103, 105, 106

Knutson, Göthe (m) 77, 82, 83

Liljegren, Gunnel (m) 89

Lövenborg, Alf (apk) 88

Mattsson, Kjell (c) 65, 70, 72

Nilsson, Lennart (s) 84, 88

Nordberg, Ivar (s) 8, 10

Odelsparr, Margit (c) 91

Olsson, Elvy, bostadsminister 39, 58, 61, 63

Pettersson, Arne (s) 73, 82, 83

Svensson, Jörn (vpk) 9

Svensson, Olle (s) 6, 8

Svensson, Sten (m) 10

Wirtén, Rolf, arbetsmarknadsminister 92, 94, 98, 99, 102, 104, 106

Ångström, Rune (fp) 93